

PREŠOVSKÝ SAMOSPRÁVNÝ KRAJ ŠŤASTNÁ 13tka

Trinásť okresov, trinásť pestrôfarebných skladačiek
zložených z kultúrnych a historických pamiatok,
nádherných prírodných scenérií a príležitostí na
aktívny oddych či relax. V Prešovskom samosprávnom
krají nájdete veľa známych a medzičasom turistami
vyhľadávaných lokalít, ale aj množstvo doposiaľ
neobjavených miest. Svojou strhujúcou krásou,
duchovným nábojom či historickou hodnotou potešia
nielen váš zrak, ale i vašu dušu. Turistický bedeker, ktorý
držíte v ruke, vás bude touto cestou sprevádzať a ukáže

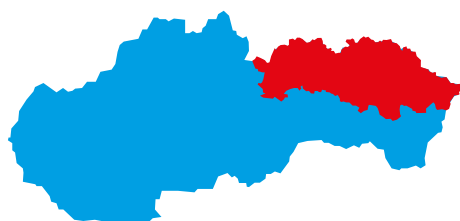
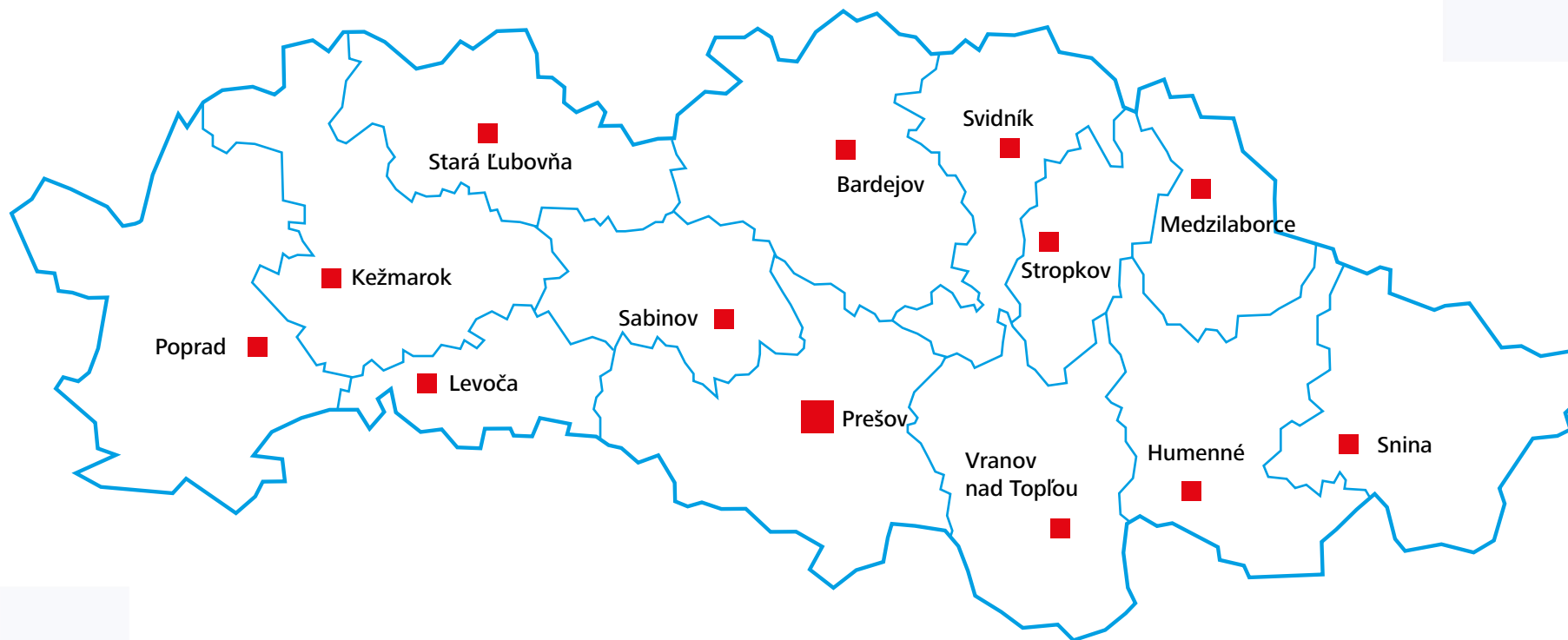

BEDEKER

vám to najkrajšie zo šťastnej 13tky. Objavte spolu s nami monumentálne štíty Vysokých Tatier, odzbrojujúcu krásu Pienin či divokosť pralesovitých lesov v Národnom parku Poloniny. Zoznámte sa s legendami opradenými zrúcaninami stredovekých hradov, nechajte sa uniešť neopísateľnou krásou lokalít UNESCO a duchovnou silou chrámov na Karpatskej drevenej ceste... Už teraz si

môžete byť istí, že napriek svojej objemnosti vás tento sprievodca ani zďaleka nepripraví na všetko. Za každým jedným miestom a zážitkom sa totiž otvárajú možnosti pre tisíc ďalších. Stačí sa iba dívať, snívať a cestovať s otvorenou myslou.

Štát	Slovensko
Krajské mesto	Prešov
Najvyšší vrch	Gerlachovský štít 2 654,4 m n. m.
Rozloha	8 973,7 km ² (897 370 ha)
Obyvateľstvo	818 916 (31. 12. 2013)
Hustota	91 obyv./km ²

PREŠOV

Mesto na 49° rovnobežke

Ak máte ambíciu obísť planétu po 49° rovnobežke, bude Prešov jediné mesto, do ktorého vás 26 263 kilometrov dlhá trasa privedie. Po malebných Českých Budějoviciach, nemeckom Regensburgu, francúzskom predmestí Paríža, kanadskom ostrovnom mestečku Gander, dvoch tisíckach kilometrov pozdĺž pobrežia Tichého oceána, súostroví Kurily,

Číne, Mongolsku, Kazachstane a Ukrajine, sa ocitnete v meste, ktoré vás na prvý pohľad očarí svojou príjemnou mestskou architektúrou a ideálnym mixom historických pamiatok, kultúry a príležitostí na relax či športové vyžitie. Prešov je jednoducho skvelé miesto pre všetkých, ktorí si radi vychutnávajú chvíle pohody v prostredí s rozvinutou mestskou infraštruktúrou so všetkým, čo k tomu patrí.

Keď do Prešova zavítate po prvý raz, očarí vás jeho vzdušná architektúra a všadeprítomná zeleň. Ulice, ktoré miestami svojou šírkou pripomínajú bulváre a mohutné historické budovy, mu prepožičiavajú pôvab habsburskej metropoly, panoráma okolitých pohorí zase pocit neustálej sviežosti. Od druhej polovice 19. storočia sa Prešov vzhľadom na vysokú úroveň kultúry, vzdelanosti a školstva pýšil prezývkou „Atény nad Torysou“ a tento status sa mu v mnohých ohľadoch podarilo zachovať dodnes. Sídli tu Prešovská univerzita s ôsmimi fakultami, ktorá poskytuje vzdelanie v humanitných i exaktných vedách. Možno práve vďaka tomu sa Prešovu darí si zachovať mla-

distvý charakter. Významnou kultúrnou inštitúciou celoslovenského významu je tunajšie Divadlo Jonáša Záborského, ktoré úspešne nadviazalo na umeleckú tradíciu, ktorej korene siahajú až do 17. storočia. Milovníci hudby a chronickí vyhľadávači klubovej a festivalovej atmosféry si Prešov ľahko zapamätajú pod prezývku „slovenský Seattle“. Na Slovensku by ste totiž iba ťažko hľadali mesto, kde majú svoje korene toľkí slovenskí frontmani a lídri úspešných kapiel. Okrem toho je mesto známe silnou klubovou subkultúrou, v rámci ktorej priamo tu pôsobí množstvo nemainstreamových hudobných zoskupení. Zažiť ich môžete na niektorom z početných hudobných festivalov, ktoré majú v Prešove niekoľkoročnú tradíciu. Za všetky môžeme menovať napríklad festival Rocková liga, ktorá má za sebou vyše 20 úspešných ročníkov, Prešovský študentský Liverpool, Dobrý festival, Festival zlej hudby či Jazz Prešov. Krajské mesto leží v údolí na sútoku riek

Torysa a Sekčov, z východu ho podpierajú Slanské vrchy a zo západu Šarišská vrchovina. O tom, ako prišlo ku svojmu menu, existujú dodnes pochybnosti. Starobylá legenda hovorí, že sa tu raz kráľ Belo II. Slepy stratil svojej družine a kým sa ju snažil nájsť, zaháňal vraj hlad a smäd jahodami. Keď ho rytieri večer objavili, z vďačnosti vraj neďalekú dedinu pomenoval podľa jahôd – Eperies (z maďarského „eper“). V skutočnosti sa historici skôr prikláňajú k názoru, že pôvod názvu Prešov, ktorý sa začal objavovať v 16. storočí, treba hľadať v slovanskom mene Preš. Nech už je pravda akákoľvek, isté je, že prvá písomná zmienka o meste pochádza z roku 1247, kedy sa spomína v listine kráľa Belu IV. V krátkom čase získalo v roku 1299 prvé mestské výsady, od roku 1374 sa pýšilo štatútom slobodného kráľovského mesta. Vďaka svojej geografickej polohe na križovatke významných obchodných ciest,

malo od stredoveku zásadný strategický význam a patrilo do obranného systému vznikajúceho uhorského štátu. V tomto období tu vzniklo niekoľko strážnych osád a pevností, ktorých existenciu dodnes pripomínajú mená dvoch priliehlych vrchov Veľká a Lysá stráž. Vďaka svojmu geografickému významu sa Prešov neraz ocitol v ohnisku vojenských konfliktov. Jeho základmi otriasli boje s Turkami aj protihabsburské povstania. Tie na čas zabrzdlili hospodársky rast mesta, z ktorého Prešovčania profitovali v 14. a 15. storočí. V období ekonomického blahobytu sa tu usídlilo mnoho zručných remeselníkov, ktorí tu zakladali cechy. Darilo sa najmä kožušníkom, kováčom, krajčírom a obuvníkom. O tom, že sa obyvateľom mesta žilo dobre, svedčí aj stavebný rast mesta, ktorý sa pretavil do honosnej architektúry meštianskych domov. Turecké vpády a protihabsburské povstania, ktoré mesto zažívalo od konca 16. do začiatku 18. storočia, rovnako ako aj niekoľko živelných pohrôm, požiare a mor, mesto značne decimovali, no následne zažívalo až do revolučného roku 1848 obdobie renesancie. Revolučné roky 1848 – 1849 ho spolu so zvyškom krajiny opäť vtiahli do víru mocenských bojov, ktoré zavŕšila prvá svetová vojna. Hoci hospodársky význam mesta opäť poklesol, stabilne sa

darilo remeselníckym dielňam a menším podnikom. Prosperovali mlyny, miestna likérka, octárne, pivovar a solivar. Napriek spomalenému tempu hospodárskeho rozvoja do mesta postupne prenikali výdobytky technického pokroku. V roku 1894 malo už vybudovanú kanalizáciu, elektrárňu, o rok neskôr vlastné elektrické osvetlenie. Do konca 19. storočia boli vybudované prvé železničné trate a vlastná telefónna sieť. V roku 1887 mesto takmer vyhořelo, čo si vyžiadalo rozsiahlu rekonštrukciu stredovekých meštianskych domov a výstavbu nových budov a ulíc. V roku 1919 sa stal Prešov priamym svedkom jednej z najzásadnejších udalostí v slovenských dejinách. Z balkóna mestskej radnice tu bola 16. júna vyhlásená Slovenská republika rád.

Čo vidieť

Konkatedrála sv. Mikuláša

GPS N 48°59'53" E 21°14'22"

Pôvodne jednolodový kostol z polovice 14. storočia bol neskôr prestavaný na trojlodový chrám. Ide o neskorogotickú stavbu halového typu, vyznačujúcu sa rovnakou výškou všetkých lodí, s troma presbytériami, sieťovou a hviezdicovou klenbou. Vďaka svojim rozmerom, dĺžke

54,7 m; šírke 34,45 m a výške 16 m patrí k najväčším sakrálnym stavbám na našom území. Na konkatedrálny chrám ho povýšil v roku 2008 Svätý Otec Benedikt XVI. Dominantou chrámu je najmä barokový oltár sv. Mikuláša z obdobia medzi rokmi 1490 – 1506. Jeho autorstvo sa pripisuje prešovskému rezbárovi Jánovi Weissovi. V skrini hlavného oltára sa zachovali polychrómované plastiky Madony, sv. Mikuláša a sv. Vojtecha v nadživotnej veľkosti a tri plastiky evanjelistov. Najväčšia socha znázorňuje sv. Sebastiana, rímskeho vojaka a mučeníka so šípami v tele. Vrchol oltára zdobí plastika Najsvätejšej trojice s medailónom s maľovaným erbom mesta, ktorý sa používal od roku 1558. Okrem ďalších šiestich oltárov môžete v priestoroch chrámu obdivovať monu-

mentálnu plastiku Ukrižovaný, vyznačujúcu sa vysokým umeleckým a expresívnym spracovaním. Súčasťou mobiliáru je aj drobná plastika Krista Trpiteľa z dielne Majstra Pavla.

Katedrála sv. Jána Krstiteľa

GPS N 48°59'39" E 21°14'34"

Chrám, povýšený na katedrálu v roku 1820, vyrástol na mieste, kde stála už v 14. storočí kaplnka využívaná miestnym špitálom. Neskôr bola prebudovaná na chrám zasvätený Panne Márii, od roku 1603 sa stala majetkom minoritov, ktorí ju využívali ako konvent. Do správy gréckokatolíkov prešiel v roku 1820, kedy sa zbarokizovaný chrám začal prispôbovať potrebám na slávenie bohoslužieb a obradov podľa východnej, byzantskej tradície. V rokoch 1994 – 1995 prešla katedrála

kompletnou rekonštrukciou. Dnes v nej okrem vzácneho ikonostasu a mobiliáru nájdete aj relikvie hieromučeníkov Pavla a Vasiľa, vernú kópiu Turínskeho plátna a relikviu svätého Kríža.

Turínske plátno

V gréckokatolíckej Katedrále sv. Jána Krstiteľa sa nachádza jedna zo štyroch

Kalvária

GPS N 48°59'16" E 21°13'35"

Komplex pätnástich nádherných barokových kaplniek, katakomb, cintorína a kostola z 18. storočia nájdete na pahorku na západnom okraji Prešova. Okrem štrnástich kaplniek krížovej cesty so štítovým priečelím, polkruhovo klenutým portálom a čiastočne zachovanými erbmi donátorov sa tu nachádza aj kaplnka Svätých schodov, ktorú tu nechalo na znak vďaky za poskytnutý azyl vybudovať litovské knieža Karol II. Radziwill. Kaplnku zdobia nádherné nástenné

vzácných verných kópií Turínskeho plátna na svete. Ide o plátno, do ktorého bolo zavinuté telo Ježiša Krista po tom, ako ho sňali z kríža. Jeho originál sa nachádza v Turíne, nie je však prístupný verejnosti. Turínske plátno v prešovskej katedrále sa nachádza na pravej strane lode, umiestnené na stene vedľa biskupského trónu.

maľby a kamenná plastika Piety. Barokový Kostol svätého kríža na Kalvárii s dvoma bočnými kaplnkami pochádza z roku 1753. Pod jeho stavbu sa podpísal stavitel banskoštiavnickej kalvárie František Perger, nástennými maľbami ho vyzdobil prešovský maliar Ondrej Trtina. Nad jeho hlavným oltárom sa nachádzajú tri kríže a sochy zobrazujúce Pannu Máriu, Máriu Magdalénu a sv. Jána apoštola. Postupom času pribudli k vybaveniu kostola organ a tri zvony. Celý komplex Kalvárie bol vysvätený v roku 1769.

Neptúnova fontána

Najkrajšiu a najstaršiu fontánu v Prešove nájdete na Hlavnej ulici, v južnej časti historického námestia. Do roku 1789 bola obyčajnou cisternou, ktorá spolu s ďalšími zásobovala Prešovčanov pitnou vodou predtým, ako bol v meste vybudovaný vodovod. V roku 1789 ju nechal prebudovať na fontánu židovský obchodník Marek

Holländer za to, že mu mestská rada povolila usadiť sa a podnikáť v meste, čo bolo až do čias cisára Jozefa II. zakázané. Socha znázorňuje Neptúna s trojzubcom obklopeného morskými živočíchmi. Neptúnova fontána je jedinou zachovanou pôvodnou cisternou a zároveň najstaršou a najkrajšou fontánou v meste.

Súsošie Immaculaty

GPS N 48°59'56,83", E 21°14'21,01"

Barokové súsošie „Nepoškrvnenej“, ktoré Prešovčania zvyknú nazývať aj Trojica, vyrástlo v 18. storočí na námestí pred evanjelickým kolégiom na znak zmierenia medzi katolíkmi a evanjelikmi. Podľa historických prameňov vyrástlo na mieste, kde sa po potlačení protihabsburgského povstania vedeného Imrichom Thökölym, konali „Prešovské jatky“, krvavé popravy 24 prešovských evanjelikov.

Barokové mariánske súsošie zdobia sochy sv. Jána Nepomuckého, sv. Mikuláš, reliéfy mučeníkov a svätcov. Na vrchole súsošia sa týči Panna Mária s Ježiškom s pozlátenými korunkami na hlavách.

Solivar

GPS N 49°00'56" E 21°23'99"

V juhovýchodnej časti mesta, na Zborovskej ulici 2/A, nájdete unikátnu architektonickú pamiatku – Solivar. Ako už napovedá názov, ide o komplex objektov, v ktorých sa od 17. storočia až po koniec prvej svetovej vojny ťažila a varila soľ. V areáli sa nachádza šachta Leopold, rezervoáre soľanky, huta, varňa, skladové priestory, ale i kováčske dielne a klopačka,

ktorou sa baníkom oznamoval začiatok a koniec pracovnej zmeny. Solivar je národnou kultúrnou pamiatkou, ktorá nemá medzi technickými pamiatkami na Slovensku konkurenta. Od roku 2001 v objektoch varne Slovenské technické múzeum sprístupnilo expozíciu Dejiny ťažby a výroby v Solivare.

Caraffova väznica

GPS N 49°00'38" E 21°24'06"

Neskorogotická stavba zo začiatku 16. storočia sa nachádza v bezprostrednej blízkosti mestskej radnice na Hlavnej ulici. Podľa archívnych záznamov slúžila ako mestská vináreň, skladisko sudov, zbrojnica, uchovávali sa tu kontrolné mestské miery a váhy. V 19. storočí začalo mesto využívať objekt ako väznicu. Pomenovaná

je podľa generála Antonia Caraffu, iniciátora Prešovských krvavých jatiek z roku 1687, počas ktorých bolo popravených 24 evanjelických zemanov a mešťanov. Po rekonštrukcii z roku 2012 sa tu nachádza mestská galéria, orientovaná najmä na nové trendy v oblasti vizuálneho umenia.

Bosákom. Rodák z Okrúhleho emigroval v roku 1886 do Ameriky, kde sa zakrátko vypracoval a založil vlastnú banku. Stal sa významným bankárom a členom správnych rád niekoľkých finančných inštitútov. Jeho podpis sa nachádza aj na desaťdolarovej bankovke, ktorú mu povolila vydať vláda USA. Na prednej fasáde budovy zaujme skulptúrna výzdoba znázorňujúca Pokoj a lásku, Hojnosť, Sporivosť a Vedu. V zadnom trakte na Levočskej ulici zdobia budovu alegórie štyroch ročných období a reliéfy parolode, parnej lokomotívy a lietadla.

Bosákova banka

GPS N 49°00'14.88" E 21°23'88.19"

Impozantná secesná budova na križovatke Hlavnej a Levočskej ulice zo začiatku 20. storočia bola jednou z dvanástich pobočiek Americko-slovenskej banky, založenej v roku 1920 slovenským vystaňovalcom a finančníkom Michalom

Divadlo Jonáša Záborského

GPS N 48°59'51" E 21°14'24"

Korene divadelnej tradície v meste siahajú až do 17. storočia. Divadlo Jonáša Záborského, pomenované podľa klasika slovenskej literatúry, po prvý raz zodvihlo svoju oponu v roku 1944. Pôvodne činoherné divadlo veľmi rýchlo rozšírilo svoj repertoár aj o hudobné diela a zotrvalo

pri nich dodnes. Okrem činohry tak kladie veľký dôraz na pôvodnú muzikálovú tvorbu. Ak sa vám pri potulkách mestom zachce trochu kultúry, činoherné ani muzikálové predstavenia v historickej budove na Hlavnej ulici alebo v novej budove na Námestí legionárov vás určite nesklamú.
www.djz.sk

Divadlo Alexandra Duchnoviča

GPS N 48°59'52.08" E 21°14'17.16"

Divadlo s takmer 70-ročnou tradíciou vzniklo s jedinečným poslaním. Stať sa kultúrnou a umeleckou inštitúciou zameranou na rozvoj kultúrneho života Rusínov na Slovensku. Od svojho vzniku uviedlo divadlo približne 340 premiér. Repertoár orientovaný najmä na ruskú klasiku si tu môžete vypočuť v ľubozvučnej rusínčine.
www.divadload.sk

Múzeum vín

GPS: N 48°99'73.06" E 21°23'98.55"

Tento vzácny poklad nájdete v priestoroch historických pivníc priamo pod prešovskou mestskou radnicou. Na dvoch podlažiach sú tu zhromaždené vzorky vín slovenských i svetových výrobcov, doplnené o trojrozmerné exempláre technológií používaných na spracovanie hrozna. Osobitný priestor je venovaný téme výroby tokajských a šumivých vín. Pochopiteľne, teoretický výklad v týchto

nádherných historických priestoroch si môžete spríjemniť degustáciou.

www.muzeumvin.sk

Šarišská galéria

GPS N 48°99'63.36" E 21°24'08.26"

Patrí k najstarším regionálnym galériám na Slovensku, bola založená v roku 1956. Sídli priamo na Hlavnej ulici v mestskej pamiatkovej rezervácii v bývalých meštianskych domoch zrekonštruovaných pre potreby galérie. Zameriava sa predovšetkým na severovýchodné Slovensko, ale spracúva aj tvorbu výtvarníkov z celého východného Slovenska, významných predstaviteľov moderného slovenského výtvarného umenia i osobností spojených s regiónom. V bývalej mestskej hradobnej priekope realizuje tzv. Záhradu umenia, v ktorej je osadených šesť sôch z medzinárodných sochárskych sympózií.

www.sgpresov.sk

Krajské múzeum

GPS N°48°59'54" E 21°14'27"

Múzeum je umiestnené v nádherných priestoroch Rákocziho paláca na Hlavnej

ulici. Táto renesančná stavba vznikla začiatkom 17. storočia, spojením a prebudovaním niekoľkých stredovekých meštianskych domov v renesančnom slohu, pre potreby sedmohradského kniežata Žigmunda Rákocziho. Reprezentačný mestský palác sa v 17. storočí stal mestským sídlom Rákocziovcov, dedičných šarišských županov. Múzejným účelom slúži po rekonštrukcii od roku 1956. V súčasnosti prezentuje archeologické, historické, etnografické, umelecko-historické a prírodovedné zbierky.

www.muzempresov.sk

Prešovské židovské múzeum

GPS N 49°00'38" E 21°24'06"

Múzeum vzniklo v roku 1928 ako prvé svojho druhu na Slovensku. Pozostáva zo stálej expozície judaík umiestnenej v priestoroch ortodoxnej synagógy na Okružnej ulici 32. Za jej strohými neorománsko-maurskými fasádami sa nachádza doslova skvost synagógálnej architektúry. Bohato zdobený interiér sa dodnes využíva ako modlitebňa.

Vodárenská veža

GPS N 48°59'58" E 21°14'47"

Jedinečný objekt s výškou 29 metrov pochádza zo začiatku 20. storočia. Bol súčasťou projektu vodovodnej siete a zároveň rezervoárom pitnej vody. Radí sa medzi prvé stavby Viliama Glasza na území mesta. Po komplexnej rekonštrukcii je sprístupnená verejnosti ako vyhliadková veža, z ktorej môžete obdivovať nielen mestskú scenériu Prešova, ale dokonca aj Tatry! V hornej časti veže si môžete vychutnať aj šálku kávy.

Mesto na dlani

Ak sa radi tešíte pohľadom z výšky, potom určite nepremeškajte príležitosť obdivovať panorámu mesta a jeho dominanty z najvyššie položených bodov v meste. Krásny výhľad na mesto z výšky približne 60 metrov zažijete z kostolnej veže Konkatedrály sv. Mikuláša na Hlavnej ulici. Obdobný impozantný výhľad na mesto a dokonca aj tatranské štíty ponúka z výšky 29 metrov vyhliadka zo zrekonštruovanej vodárenskej veže, neprehliadnuteľnou dominantou na okraji centra. Malebný pohľad na celé údolie s duchovným nádychom sa vám naskytne z prešovskej Kalvárie.

Pivná metropola

Ak patríte k milovníkom chmeľového moku, bude vás možno zaujímať, že kúsok od Prešova sa nachádza najväčší slovenský pivovar s hľadiska objemu produkcie. Od roku 1967, kedy tu uvarili prvú várku piva, ho pretieklo miestnymi rúrkami už viac ako 25 miliónov hektolitrov. Z niekoľkých známych značiek, ktoré sa tu produkujú, stoja za zmienku určite Šariš a Smädny mních, s ktorými môžete spoznávať tradičné chute Šariša zľahka netradične. Mladí zaničení Prešovčania však v posledných rokoch priniesli do Prešova i gingermaniú – zázvorové pivo podľa vlastnej originálnej receptúry. Vychutnať si ho môžete vo viacerých prešovských krčmičkách.

Prešovská hradná cesta

Unikátny projekt hradnej cesty spojil šesť hradov nachádzajúcich sa v blízkom okolí Prešova: Šariš, Kapušany, Sebeš, Obišovce, Lipovce a Solňohrad, známy tiež pod názvom Zbojnický hrad. Všetky zrúcaniny hradov sa nachádzajú v okolí 20 kilometrov od šarišskej metropoly a sú prístupné verejnosti.

Kapušíansky hrad

GPS N 49°03'17" E 21°19'09"

Stredoveký hrad sa týči nad obcou Kapušany na skalnom výbežku Zámčisko. Jeho úlohou bolo chrániť kráľovskú obchodnú cestu vedúcu z Prešova na sever. Zachované sú kamenné múry so zvyškami omietok, časti okien, strielní a portálov. V niektorých miestach možno pozorovať nábehy klenieb. Od roku 2012 sa v rámci projektu Záchrana kultúrneho dedičstva pracuje na obnove hradu.

Kam na výlet

Šarišský hrad

GPS N 49°03'07.99" E 21°10'33.90"

Jeden z najrozsiahlejších kráľovských stredovekých hradov na Slovensku sa týči na Šarišskom vrchu vo výške 570 m n. m. Prvá písomná zmienka o ňom pochádza z 13. storočia. Zachované je opevnenie hradu s baštami a centrálna veža, z ktorej je pekný výhľad na okolité pohoria a zrúcaniny Kapušianskeho a Kamenického hradu. Prístupová cesta, ktorá slúži aj ako náučný chodník, je asfaltová, vďaka čomu je možné dostať sa k hradu aj na bicykli.

Prefikání hradní páni

Na Kapušianskom hrade vraj kedysi žili bratia Kapiovci, ktorí si neveľmi vážili kráľovského majestátu. Kráľ Matej ich prieky vraj dlhodobo a blahosklonne prehliadal. Až kým sa mu nedoneslo do uší, že sa mu za chrbtom posmievajú a jeho syna Janíka nazývajú pankhartom. Poveril vojvodu Zápoľského, aby zostavil vojsko a Kapušiansky hrad zbúral. V tom čase Matejov syn ťažko ochorel. Nepomohli zástupy lekárov, učencov, vediem ani bylinkárov, chorľavel čím ďalej tým väčšími. Chýr o jeho chorobe sa doniesol aj ku Kapiovcom a tí vycítili príležitosť, ako si rozhnevaného kráľa udobriť. Dali teda dokopy poklad drahocenností, no sami dobre vedeli, že zlatom a drahokamami si u kráľa Mateja zľutovanie nevyprosia. Vtedy zazreli starého pa-

holka zo stajne vyvádzať chudorľavého koníka. Kapiovci ho nechali vyumývať, podkúť, vyleštiť mu kopýtka a ušiť nádherný postroj. Takto vystrojeného koníka potom poslali na dvor kráľa Mateja spolu s pokladmi. Správne predpokladali, že ich dar kráľ odmietne. Sluhom sa však veľmi zapáčil drobný koník a rozhodli sa ho ukázať chorému chlapčekom. Priviedli ho teda preto potajme k princovej posteli. Keď Janík začul veselé zaerdžanie a pocítil na sluchách chlpatú konskú papuľku, ako zázrakom sa rozosmial a vyzdravel. Kráľ Matej Kapiovcom odpustil, zahrnul ich mnohokrátmi pokladmi a vojvodu Zápoľského zbavil jeho povinnosti zboriť Kapušiansky hrad. Koníka, čo vyliečil malého princa, vraj ustanovili na kráľovskom dvore doktorom.

Zbojnický hrad

GPS N 48°58'28.55" E 21°20'47.23"

Zrúcanina hradu v katastri obce Ruská Nová Ves. Dostanete sa sem z Prešova turistickou trasou po červenej značke. Zachovaná je polovica štvorcovej veže, fragment opevnenia a časť kruhovej veže. Zo skalnej plošiny je nádherný výhľad na okolie.

Dubnícke opálové bane

GPS N 48°54'26" E 21°27'34"

Nálezisko vzácného opálu s historickým banským revírom sa nachádza 28 km od Prešova v Slanských vrchoch. Do 19. storočia boli jediným známym ložiskom opálu na svete. Slovenský opál „Oheň trójsky“ nosila napoleonská cisárovná Jozefína. Najväčší opál „Harlekýn“ z dubníckych baní pochádza z roku 1775. Vážil 600 gramov a mal hodnotu 700 tisíc holandských guldenov.

Jaskyňa Zlá diera (Zla džura)

GPS N 49°03'12" E 20°56'38"

Jediná sprístupnená jaskyňa v Prešovskom okrese sa nachádza pri obci Lipovce. Prehliadka základnej trasy trvá cca 40 minút a je fyzicky nenáročná. Jaskyňa nie je elektricky osvetlená, preto každý návštevník dostane vlastnú výbavu – čelovku. Vnútorňá teplota dosahuje 7°C, z toho dôvodu sa odporúča teplejšie oblečenie.

Kaštieľ Fričovce

GPS N 20°97'39.28" E 49°01'69.37"

Zrekonštruovaný renesančný kaštieľ obklopený nádherným parkom bol postavený v rokoch 1623 – 1630. Má zachovanú štítkovú atiku s renesančným sgrafitom a kľúčovými strieľňami. Pri rekonštrukcii bol odkrytý erb s nápisom a letopoč-

tom a slnečné hodiny. Objekt je bohato zdobený obrazmi 150 mytologických a historických postáv. V interiéri sú zachované renesančné krížové a valené klenby s lunetami. Kaštieľ je prístupný verejnosti, využíva sa na firemné aj súkromné akcie a ponúka možnosti stravovania a ubytovania.

Chrám sv. Lukáša Evanjelistu, Brežany

GPS N 48°97'85.92" E 21°11'32.65"

Jediný drevený kostolík (pôvodne gréckokatolícky) na území Prešovského okresu sa nachádza v obci Brežany a pochádza z roku 1727, čím sa radí k najstarším na Slovensku. Vnútro zdobí hlavný barokový oltár a viacrakový ikonostas s tradičnou byzantskou schémou rozloženia ikon. V súčasnosti je plne funkčný a slúžia sa v ňom rímskokatolícke obrady.

Raslavkameň

GPS N 48°93'24.53" E 21°36'57.47"

Zaujímavý prírodný výtvor, opradený viacerými legendami, leží asi 2,5 kilometra od obce Abranovce. Kameň pokrytý machom má elipsovitú ležiacu podobu a zobrazuje ľudskú tvár (lebkú) s otvormi očí, nosa a úst. Traduje sa, že voda, ktorá sa nachádza v jamkách pripomínajúcich oči, nos a ústa, je liečivá. Jedna z legiend hovorí, že vydajactívne dievčatá si odstrihli časť oblečenia, ktoré zavesili nad kameň, a ich sen sa splnil.

Outdoor Park, Prešov

Lanové centrum a umelá lezecká stena.

www.outdoorpark.sk

ný dvojlagúnový bazén, detský bazén s detskými atrakciami a plavecký bazén so šmýkačkou. Neúnavní športovci uvítajú možnosť využitia tenisového kurtu či ihriska na plážový volejbal. Súčasťou areálu je obchodná ulička, dve reštaurácie, bar a bowling. Výnimočným zážitkom pre návštevníkov môže byť i výhľad na Prešov a Tatry z tunajšieho majáku.

www.plazabeach.sk

Aquapark Delňa

1 500 metrov štvorcových vodnej plochy, lagúnové, plavecké, detské a oddychové bazény s atrakciami, tobogany, šmýkačky, vírivky, vlnolamy, vodopády, trysky, to je len časť povinnej výbavy každého dobrého aquaparku. Moderné wellness centrum ponúka celé spektrum relaxačných a terapeutických masáží, bohatý

saunový svet, jacuzzi, Kneippov kúpeľ či príjemne chladivú ľadovú jaskyňu.

www.aquaparkpresov.sk

Šport & Relax

Plaza Beach Solivar

Keď vás pri potulkách po historických pamiatkach Prešova prepadne únava, zakončíte svoju púť na Solivare, v areáli Plaza Beach Solivar. K dispozícii je tu pre zábavu a relax vybudovaný nobles-

Opalex Sigord, Kokošovce

Rekreačné stredisko v Slanských vrchoch, ubytovanie, cykloturistika, bazén so slanou vodou, jazda na koni.

www.opalexsigord.sk

Lipovce Búče

Rekreačný a lyžiarsky areál v pohorí Bachureň vo výške do 1006 m n. m. ponúka množstvo príležitostí na pešiu turistiku a cykloturistiku. V zime je v prevádzke 6 vlekov, prírodné klzisko, škola lyžovania i požičovňa snežných skútrov.

www.skibuce.sk

Slanské vrchy

60 km dlhé pohorie ponúka množstvo príležitostí na cyklistické i pešie výlety. Nachádzajú sa tu Dubnícke opáľové bane, v zime ich vyhľadávajú bežkári.

www.slanskevrchy.sk

Bublinka, Prešov

Detské interiérové ihrisko s kaviarňou a množstvom atrakcií na ploche 700 metrov štvorcových. Šmýkačky, tobogan, trampolína, nafukovací hrad, X-BOX Room, jasle pre najmenších a možnosť využiť služby opatrovateľky.

www.centrum-bublinka.sk

Tradičné podujatia

Dni mesta Prešov

Kultúrno-zábavný festival pre všetky vekové kategórie, **jún**

Prešovská hudobná jar

Festival klasickej hudby v jej tradičnej i modernej podobe, **apríl**

DrinkIN fest

Hudobný festival súčasnej hudby, **august**

Bastion film festival

Prehliadka slovenských a zahraničných krátkometrážnych filmov, **august/september**

Jazz Prešov

Jesenný hudobný festival pre hudobných fajnšmekrov, **október**

Festival dobrej chuti

Gastronomický festival plný vôní a chutí v centre Prešova, **máj**

EUROCUP Prešov

Tradičná medzinárodná juniorská súťaž barmanov, **október**

Rally Prešov

Tradičné motoristické podujatie s 13-ročnou tradíciou, **máj**

Šarišský okruh veteránov

Jedinečná príležitosť prevetrať vášho oldtimera, **jún**

Prešovské parkúrové preteky

Dvojďhové preteky ušľachtilých koní v parkúrových disciplínach, **september**

LEVOČA

Truhlica pokladov

Ak existuje na Slovensku mesto, ktoré vás svojou kúzelnou atmosférou dokáže vrátiť naspäť v čase o niekoľko storočí, je to práve Levoča. Miesto s citeľným duchovným nábojom a množstvom zachovaných klenotov v podobe historických a kultúrnych pamiatok, opradených tajomnými príbehmi.

Vyrástla na ruinách dvoch pôvodných slovenských osád spustošených Tatármi v roku 1241 na obchodnej ceste Via Magna v 13. storočí. Prvá písomná zmienka o „Leucha“ pochádza z listiny Bela IV. z roku 1249. Od roku 1271 sa stala administratívnym centrom zoskupenia 24 spišských miest známeho ako Spoločenstvo spišských Sasov, od počiatku 14. storočia sa už spomína ako kráľovské mesto s rozsiahlymi privilégiami, ktoré okrem iného oslobodzovali Levočanov od platenia tridsiatku na celom území Uhorska. Kráľovské výsady, ktorých sa mestu dostávalo, vytvorili vynikajúce podmienky pre rozvoj obchodu na medzinárodnej úrovni. Levočania obchodovali s Krakovom, hanzovými mestami, s Benátkami.

O tom, že sa mestu v tomto období značne darilo, svedčí množstvo gotických a renesančných stavieb, ku ktorým patria najmä honosné meštianske domy a Kostol sv. Jakuba. Rozkvet mesta neskôr pribrzdil v 16. storočí ničivý požiar, pri ktorom mesto takmer zhorelo do tla, ako aj protihabsburské povstania. V novodobých dejinách Slovenska zohralo mesto dôležitú úlohu v procese formovania slovenskej štátnosti a slovenského národného hnutia. Bolo tu založené Evanjelické lýceum, do ktorého prišli v roku 1844

žiaci slovenského národného buditeľa Ľudovíta Štúra a pokračovali tu v štúdiu po tom, čo ho odvolali z bratislavskej katedry. Údajne tu tiež po prvýkrát zaznela hymnická pieseň Nad Tatrou sa blýska, ktorá sa neskôr stala slovenskou hymnou. Prvenstvo v oblasti špecifického vzdelávania získalo mesto v roku 1922, kedy tu bol zriadený prvý ústav pre nevidiacich a slabozrakých, ktorý sa transformoval do súčasnej modernej vzdelávacej inštitúcie spolu s jedinou knižnicou a tlačiarňou pre slabozrakých a nevidiacich na Slovensku. Nech už vás do Levoče privedie túžba po objavovaní svedkov dávnej minulosti, vidina aktívneho relaxu v Levočských vrchoch alebo niektoré z pravidelných kultúrnych podujatí, rozhodne sa už pri prvom

kontakte s touto „kráskou“ neubránite pocitu, že ste sa stali súčasťou vzácnej farebnej mozaiky. Duchovnosť tohto zážitku výrazne zosilňuje bezprostredná blízkosť pútnického miesta Mariánska hora, ktorá čnie nad mestom, zapísaným od roku 2009 do Zoznamu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO.

Čo vidieť

Historické centrum

GPS N 49°01'34" E 20°35'20"

Mestská pamiatková rezervácia s historickým centrom zapísaným od roku 2009 do Zoznamu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO predstavuje rozsiahly súbor 354 kultúrno-historických pamiatok zhromaždených za takmer kompletne zachovaným systémom mestských hradieb. Z pôvodnej dĺžky 2,5 km sa zachovalo

80 percent hradbového múru. Väčšinu historických domov nachádzame na centrálnom Námestí Majstra Pavla, ktoré patrí k najväčším stredovekým námestiam v Európe. Kolorit námestia dotvára viac ako 60 meštianskych a patricijských domov, medzi ktorými vyniká Thurzov dom. Ide o renesančný palác z 15. storočia s pôvabnou štítkovou atikou a bohatou sgrafitovou výzdobou, dnes sídlo Štátneho archívu.

Kostol sv. Jakuba (UNESCO)

GPS N 49°01'35" E 20°35'21"

Trojloďový chrám z poslednej štvrtiny 14. storočia je sakrálnou dominantou historického námestia. V jeho interiéri nachádzame 14 gotických, renesančných a barokových oltárov a mnoho ďalších sakrálnych pamiatok. Najväčším lákadlom je najmä

v Uhorsku. Klieťka hanby bola určená na trestanie ľahších deliktov. Pôvodne stála na mieste dnešného evanjelického kostola, neskôr prešla do súkromného majetku rodiny Probstnerovcov a stála v priestoroch dnešnej nemocnice. Mesto ju od rodiny získalo do daru v roku 1933, odvtedy je neodmysliteľnou súčasťou námestia. Dnes si pocity v nej môžu na vlastnej koži zažiť turisti, ktorí majú odvahu do nej vojsť.

hlavný oltár z dielne Majstra Pavla, ktorý je vďaka svojej výške 18,62 m a šírke 6 m považovaný za najvyšší neskorogotický drevený oltár na svete a zároveň za jediné dielo Majstra Pavla s jednoznačnou signatúrou umelca. Samotný chrám s kolekciou drevených oltárov, vzácnymi nástennými maľbami a cenným mobiliárom je spolu s dielom Majstra Pavla a barokového zlatníka Jána Szilassyho trojnásobnou národnou kultúrnou pamiatkou.

Klieťka hanby

GPS N 49°01'34" E 20°35'20"

Nachádza sa pred renesančnou budovou mestskej radnice z obdobia 15. - 17. storočia. Budova radnice sa vyznačuje nádhernými fasádovými maľbami, ktoré predstavujú odkaz na občianske cnosti: striedmosť, opatrnosť, udatnosť, trpezlivosť a spravodlivosť. V priestoroch radnice sa v súčasnosti nachádza expozícia Spišského múzea. Na jej zvonici boli kedysi umiestnené prvé vežové hodiny

Bývalý župný dom

GPS N 49°01'34" E 20°35'20"

Nazývaný aj Veľký župný dom, sa považoval za najreprezentatívnejší v bývalom Uhorsku. Sídlo Spišskej župy bolo posta-

vené v rokoch 1805 – 1831 a považuje sa za najčistejšiu klasicistickú stavbu na Slovensku. Nájdete ho na Námestí Majstra Pavla v blízkosti empírovej budovy malého župného domu.

Dom Majstra Pavla

GPS N 49°01'31" E 20°35'15"

Na historickom námestí nájdete medzi stredovekými gotickými domami aj stavbu, ktorej najstarším známym majiteľom bol Majster Pavol z Levoče. Spoznáte ho podľa zachovaného gotického portálu a mušľami maľovanej fasády z 18. storočia. Vo vnútri sa nachádza sprístupnená expozícia venovaná životu a dielu jedného z najvýznamnejších a najzáhadnejších rezbárskych majstrov gotiky, spolu s replikami jeho známych diel.

Starý kláštor minoritov

GPS N 49°02'49.93" E 20°58'45.86"

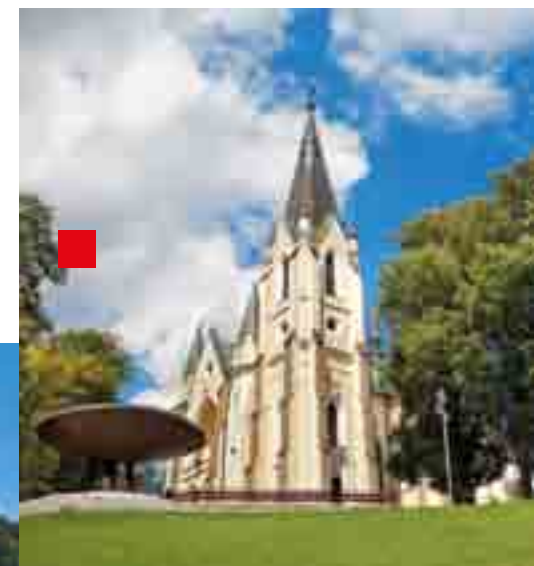
Budovu kláštora zo 14. storočia nájdete na Kláštornej ulici pri mestských hradbách neďaleko Gymnaziálneho kostola. Nachádza sa v ňom jediná kompletne zachovaná gotická krížová chodba na Slovensku so štvorcovým arkádovým pôdorysom. Zachovali sa i fragmenty jej freskovej výzdoby.

Mariánska hora

GPS N 49°04'39.44" E 20°59'76.48"

Neprehliadnuteľná dominanta mesta – strmý kopec s neogotickou stavbou Baziliky minor Navštívenia Panny Márie a kaplnkou z 13. storočia. Jedno z najvýznamnejších a najvyhľadávanejších pútnických miest na Slovensku. Je členom Európskeho združenia mariánskych pútnických centier. Kostol je filiálkou hlavnej mariánskej baziliky v Ríme – Baziliky Santa Maria Maggiore, s plnými právami a odpustkami. Mariánskou horou v Levoči prechádza Stredoeurópska Mariánska turistická trasa. V roku 1995 toto pútnické miesto navštívil Svätý Otec Ján Pavol II.

Kam na výlet

Kaplnka Zápoľských, Spišský Štvrtok

GPS N 49°00'10" E 20°27'50"

Pohrebnú kaplnku šľachtického rodu z roku 1473 nájdete pri Kostole sv. Ladislava, v priestoroch Domova sociálnych služieb v Spišskom Štvrtku. Je postavená podľa vzoru známej parížskej Saint Chapelle a vyznačuje sa vysokou umeleckou úrovňou. Kaplnku dal postaviť Štefan Zápoľský, spišský župan a uhorský magnát, ktorý vraj ležal ťažko chorý v Spišskom Štvrtku. Dal tu preto urýchlene vybudovať poschodovú rodinnú hrobku. Neskôr sa vyliečil a nechal vybudovať väčšiu kaplnku v Spišskej Kapitule, kde je aj pochovaný.

Spišské Podhradie

GPS N 48°59'59" E 20°45'09"

Učupené pod majestátnou siluetou Spišského hradu plnilo po stáročia funkciu typického poddanského mestečka. Najstaršia písomná zmienka o ňom pochádza z roku 1249. Je súčasťou lokality Levoča, Spišský hrad a pamiatky okolia, zapísanej do Zoznamu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO. K najvýznamnejším pamiatkam patria románsky Kostol narodenia Panny Márie s neskoršími gotickými a klasicistickými prestavbami, renesančná radnica z roku 1546, renesančné

a barokové remeselnícke a meštianske domčeky, barokový mariánsky stĺp, Kláštor milosrdných bratov zo 14. storočia, ktorý slúžil ako mestský špitál a jedna z mála zachovaných židovských synagóg na Slovensku.

Spišská Kapitula

GPS N 49°00'03" E 20°44'27"

Kedysi samostatná obec, dnes súčasť Spišského Podhradia, bola považovaná za duchovné centrum Spiša. Od konca 12. storočia tu sídlil spišský prepošt, dodnes je tu sídlo spišského biskupa. Najvýznamnejšiu architektonickú pamiatku predstavuje neskororománska Katedrála sv. Martina z 13. storočia so vzácnym

interiérovým mobiliárom a výzdobou. Jej súčasťou je i spomínaná pohrebná kaplnka Zápoľských. Zachovaná freska znázorňuje korunováciu kráľa Karola Róberta I. z Anjou. Nachádza sa tu tiež najstaršia známa románska plastika na Slovensku – Leo albus. K ďalším pozoruhodným pamiatkam patrí zachovaný hradobný múr s hornou a dolnou bránou, domy kanonikov a renesančný biskupský palác z roku 1652 s barokovou úpravou.

Sivá Brada

GPS N 49°00'68.13" E 20° 72'28.64"

Národná prírodná rezervácia s rozlohou 19,55 hektára sa nachádza približne dva kilometre od Spišského Podhradia. Ide o 25 metrov vysokú a stále živú travertínovú kopy, ktorá neustále rastie. Na jej vrchole sa nachádza jazierko s minerálnou vodou sytenou oxidom uhličitým. V okolí kopy sa nachádza hneď niekoľko ďalších minerálnych prameňov, ktoré blahodarne vplyvajú na tráviaci a metabolický systém. Na úpätí hory sa nachádza pretlakový prameň, ktorý v určitých časových interva-

loch vystrekuje do výšky 2 - 3 metre. Peší turisti môžu lokalitu objaviť na potulkách náučným chodníkom so začiatkom na Spišskom salaši.

Múzeum ľudových hudobných nástrojov, Brutovce

GPS N 49°05'14" E 20°46'30"

V prostredí Levočských vrchov sa v malebnej drevenici v obci Brutovce nachádza múzeum s expozíciou pôvodných aj exotických vzduchozvučných a aerofonických hudobných nástrojov. Popri „drumbli“ z doby železnej tu budete môcť obdivovať zvuk „gajdice“, typického nástroja východoslovenských bačov, ale aj šamanských bubnov či nástrojov z Egypta, Thajska, Arménska, Austrálie, Náhorného Karabachu či Írska.

Šport & Relax

Prírodné kúpalisko Kováčova vila Levoča

Viacúčelová vodná nádrž s rozlohou 3 000 metrov štvorcových ponúka široké spektrum možností športového vyžitia a relaxu.

www.autocamplevoca.sk

Ski Centre Levoča

Celoročne prístupný športový areál, kde v zime môžete lyžovať, v lete bicyklovať alebo hrať stolný tenis.

www.skicentrelevoca.sk

Ski Závada

Lyžiarske stredisko s udržiavanými svahmi a lyžiarskymi podmienkami pre celú rodinu.

Okolo Levoče

Stredne náročná turistická trasa, ktorá vás prevedie nádherným prostredím Levočských vrchov popri kultúrnych pamiatkach okolia. Prehľadne a kvalitne značená trasa SR38 vedie z Levoče na Zbojnícku lúku, Uhlisko, odtiaľ do Levočskej doliny, na Mariánsku horu a späť do Levoče. Zvládnuť ju môžete za cca 4 hodiny a 15 minút.

Tradičné podujatia

Dni Majstra Pavla, Levoča

Multižánrový festival kultúry a umenia s remeselným jarmokom, **júl - august**

Púť na Mariánsku horu, Levoča

Tradičná púť k jednému z najvýznamnejších pútnických miest s mariánskym kultom, **prvý júlový víkend**

EXIT, Levoča

Prehliadka amatérskeho alternatívneho divadla, **jún**

Guláš Fest Branisko, Spišský salaš, Spišské Podhradie

Pravidelná súťaž v príprave najchutnejšieho gulášu

POPRAD

Tatranské mýto

Keby dnes pocestným prináležalo platiť mýto za možnosť pokochať sa výhľadom na panorámu Vysokých Tatier, mýtny domček by musel stáť určite v Poprade. Na prvý pohľad nenápadné mesto si vzhľadom na svoju úžasnú polohu v kotline, ktorú hlavný tatranský hrebeň prevyšuje

o 2 000 metrov, nenásilne vydobylo výsadu „vstupnej brány do najmenších veľhôr sveta“. Ak však nebudete ochotní platiť iba za výhľad, určite nájde v Poprade a jeho okolí množstvo príležitostí, ako si spríjemniť čas.

sa v roku 1946 zliali do jedného administratívneho celku a vytvorili tak základ dnes medzičasom 53–tisícového mesta. Privilegovaná geografická poloha na úpätí tatranských štítov vytvorila podmienky pre všestranný rozvoj s dôrazom na cestovný ruch a šport. Verejné priestranstvá jednotlivých mestských častí prešli v posledných rokoch rozsiahlou rekonštrukciou, vďaka čomu v meste pribudlo niekoľko oddychových zón, detských ihrísk či cyklotrás. Priaznivých recenzií sa mestu dostalo aj od britskej kráľovskej rodiny, ktorá ho navštívila v roku 2008.

Mesto, ktorého prirodzenými architektonickými dominantami sa v posledných rokoch stali moderné stavby štadiónu Poprad Aréna a termálneho vodného parku AquaCity Poprad, má bohatú históriu. Archeologické nálezy v podobe rôznorodých pracovných nástrojov a zbraní potvrdzujú, že táto lokalita bola obývaná už v dávnoveku. Svedčí o tom aj nález viac ako 100 tisíc rokov starej lebky neandertálcu v travertínovej kope Hrádok na okraji obci Gánovce, neďaleko Popradu. Prvá písomná zmienka o Poprade pochádza z roku 1256, kedy sa spomína spolu s ďalšími okolitými obcami, ktoré

Čo vidieť

Tatranská galéria

GPS N 49°05'81.97" E 20°29'81.05"

Sídlí v bývalej parnej elektrárni. Industriálny objekt v secesnom štýle postavila uhorská pobočka firmy Siemens - Schuckert Budapešť – Prešporok v roku 1912, aby napájala tatranskú elektrickú železnicu. Fungovala do roku 1956. Objekt elektrárne je jednou z mála zachovaných pamiatok z obdobia prudko sa rozvíjajúcej priemyselnej výroby z prelomu 19. a 20. storočia v hornom Uhorsku a je zaradený do zoznamu kultúrnych pamiatok Slovenska. Zo 41-metrové-

ho komína je nádherný výhľad na celý Poprad a Podtatranskú kotlinu. Unikátny priestor s výstavnou plochou 900 m² dnes poskytuje možnosti súčasným slovenským a zahraničným výtvarným umelcom, ale aj umelcom z oblasti tanca, hudby a divadla, predstaviť to najzaujímavejšie a najsúčasnšie zo svojej tvorby.

www.tatragaleria.sk

Podtatranské múzeum

GPS: N 49°03'13" E 20°17'50"

História tohto múzea siaha až do druhej polovice 19. storočia, kedy bol v Starom Smokovci založený prvý turistický spolok – Uhorský karpatský spolok. V súčasnosti spravuje viac ako 47 tisíc zbierkových predmetov a viac ako 18 tisíc zväzkov

kníh v muzeálnej knižnici. Múzeum sídli v dvoch pamiatkových objektoch, v Poprade na Vajanského 72 a v mestskej časti Spišská Sobota na Sobotskom námestí. Prostredníctvom desiatich stálych expozícií približuje návštevníkom život neandertálskeho človeka, pravek a stredovek pod Tatrami, históriu mesta Poprad naprieč stáročiami, výrobu modrotlačie, podtatranské cechy a remeslá, meštianske bývanie či osobnosti Spišskej Soboty. Jedným z najunikátnejších exponátov, ktoré môžete v súčasnosti v múzeu obdivovať, je kniežacia hrobka, ktorá bola v Poprade odkrytá v roku 2006 pri stavbe priemyselného parku. Ide o hrobku germánskeho kniežaťa z prelomu 4. až 5. storočia pred naším letopočtom. Má podobu zastrešenej komory s dreveným sarkofágom a vnútorným zariadením, z ktorého sa okrem zvyšku odevu zomrelého zachovali i pozostatky potravy konzervované v keramických a bronzových nádobách, ako aj ozdobné a úžitkové predmety z bronzu, striebra a zlata.

www.muzeumpp.sk

TANAP

Tatranský národný park je najstarším národným parkom na území Slovenska. Poslaním parku s rozlohou 1 045 km² je zachovanie rozmanitosti rastlinných a živočíšnych druhov a všeobecná ochrana tatranskej prírody. Od roku 1993 sú Vysoké Tatry biosférickou rezerváciou UNESCO. Na území parku sa nachádzajú najvyššie vrchy Karpát, 35 dolín, viac ako 100 nádherných plies ľadovcového

pôvodu, viac ako 300 jaskýň a niekoľko vodopádov. Popretkávaný je 600 kilometrami turistických chodníkov a šesťnástimi označenými cyklistickými chodníkmi.

O TANAP-e

„Z pohorí Uhorska treba na prvom mieste spomenúť Karpaty. Najstrmšie a najvyššie hrebene týchto hôr čnejúce ponad mraky sa nachádzajú v Spišskom komitáte. Keďže takmer vždy bývajú pokryté snehom, nazývajú sa aj Snežným pohorím. Slovania im dali názov Tatry, čo znamená holé skalnaté hory. Sú oveľa strmšie a divokejšie než Alpy. Sú takmer neschodné, preto ich aj milovníci prírody len zriedka navštevujú...” píše kežmarský učenec Dávid Frälich v roku 1639.

Po viac ako štyroch storočiach už jeho tvrdenie dávno neplatí. Milovníci hôr tatranské končiare už mnohonásobne pokorili a stali sa vyhľadávanou a navštevovanou lokalitou. Ich divokosť a jedinečnosť však aj po takej dlhej dobe zostala zachovaná a naďalej budí rešpekt. Pre svoju malebnosť a dych vyrážajúcu scenériu sa stali prirodzeným symbolom slovenského národa a hodnotou pestovanou ako najcennejší poklad. Prejavom úcty a vedomia o potrebe jeho ochrany pre ďalšie generácie sa stalo 1. januára 1949 vyhlásenie lokality Západných a Východných Tatier za národný park.

Ktorý je najvyšší?

Hľadanie najvyššieho tatranského vrcholu trvalo niekoľko storočí. Prvé merania tatranských štítov sa datujú do roku 1763, kedy viedenský dvor nariadil kartografické spracovanie celej habsburskej monarchie. Poverení vojenský merači po prvom meraní označili za najvyšší štít Kriváň. Ich „omyl“ o osem rokov neskôr potvrdil pri svojom meraní i bratislavský mineralóg Ján Fichtel. Anglický cestovateľ Robert Townson neskôr prišiel s novou

hypotézou, podľa ktorej mal Tatrám svoju výšku kraľovať Lomnický alebo Ľadový štít. K jeho názoru sa vedci prikláňali ešte v 19. storočí. Až merania z rokov 1837 a 1838 definitívne prisúdili štatút najvyššieho vrcholu Gerlachovskému štítu (2654 m n. m.), ktorému patrí dodnes.

Vyplakané slzy

Z viac ako 100 ľadovcových plies, ktoré na území TANAP-u uchvacujú svojou krásou, sa hneď niekoľko z nich môže pyšiť označením „NAJ“. Nepochybne k nim patrí Veľké Hincovo pleso, s rozmermi plochy 20,08 ha a hĺbkou 53,7 m najväčšie a najhlbšie karové jazero na Slovensku. Z 365 dní v roku býva jeho hladina v priemere až 270 dní pokrytá ľadom.

Na západnej strane pod Malým ľadovým štítom sa v nadmorskej výške 2 192 m n. m. nachádza najvyššie položené jazero v Strednej Európe – Modré pleso. Jeho oválny tvar je vraj obrazom tváre ženy, ktorá tu našla zmrznutého svojho muža. Azúrová voda v jazierku sú zasa jej slzy, ktoré nad ním vyplakala.

Najnavštevovanejšie v lokalite Vysokých Tatier sú nepochybne Štrbské a Popradské pleso, okolo ktorých panuje živý turistický ruch s citlivo vybudovanou infraštruktúrou hotelov a rekreačných zariadení.

Iba v Tatrách

K tatranským unikátom, na ktoré sa sústreďujú prírodno-ochranné aktivity Tatranského národného parku, patria aj zástupcovia fauny a flóry, ktoré z veľkej časti patria medzi endemické druhy. Preto nikde inde na svete nebudete môcť obdivovať mrštnosť kamzíka vrchovského tatranského či skromnú krásu prvosienky dlhokvetej plocholistej. Z najvzácnejších živočíšnych druhov žijú v Tatrách hraboš snežný tatranský, svišť vrchovský tatranský, vlk dravý, medveď hnedý, rys ostrovid či orol a výr skalný. Pestrosť na tatranské končiare vnášajú vzácne kvitnúce druhy

rastlín iskerník vysokotatranský, klinček lesklý, iskerník zakoreňujúci, stračonôžka tatranská či lomikameň trváci.

Múzeum TANAP, Tatranská Lomnica

GPS N 49°09'59.02" E 20°17'03.07"

Múzeum nájdete v Tatranskej Lomnici. Jeho zbierka pozostáva z množstva predmetov z oblasti botaniky, zoológie, histórie, kartografie, geológie a etnografie. Štyri hlavné expozície sú rozdelené na prírodovednú časť zameranú na geologickú stavbu a flóru i faunu Západných, Vysokých a Belianskych Tatier, prírodno-ochranársku časť, ktorá mapuje históriu vývoja ochrany prírody vo Vysokých Tatrách, činnosť Horskej služby a súčasný výskum na území národného parku, historickú časť, ktorá prezentuje osídľovanie územia Tatier a vplyv ľudských aktivít na ich prírodné prostredie a etnografickú časť „Od kolisky až po hrob“, ktorá je zbierkou odkazov na hmotnú a duchovnú kultúru obyvateľov podtatranských a tatranských obcí. Expozícia tatranskej prírody je koncipovaná ako botanická záhrada v teréne neďaleko múzea.

Ski múzeum, Tatranská Lomnica

GPS N 49°09'55" E 20°16'42"

Súkromné múzeum, ktoré mapuje vývoj zimných športov v Tatrách do roku 1945, nájdete v Tatranskej Lomnici. Na ploche takmer 300 metrov štvorcových sa tu nachádza expozícia pozostávajúca z exponátov snežníc, lyží, lyžiarskeho viazania a odevov. Ďalšie časti sú venované zimnej turistike, vývoju horských zariadení, korčuľovaniu, curlingu, ľadovému hokeju, sánkovaniu a bobovaniu, ako aj histórii

vojenských cvičení v Tatrách. Nazrieť tiež môžete do stolárskej a obuvníckej dielne či dielne na výrobu lyží, lyžiarskych palíc a topánok. Nachádza sa tu tiež realistická vizualizácia Gertrúdinej chaty, ktorá stála kedysi pod terajším Štartom nad Tatranskou Lomnicou.

GEDEON WILHELM MAJUNKE

(1854-1921)

Muž, ktorý postavil Tatry

Pod podobu tatranských osád sa podpísalo mnoho architektov, avšak žiadny z nich nezasiahol do ich koloritu tak výrazne, ako práve tento tatranský architekt zo Spišskej Soboty, ktorý je autorom minimálne jednej tretiny stavieb v lokalite. Zásadným spôsobom ovplyvnil vzhľad Dolného Smokovca, Starého Smokov-

ca, Tatranskej Polianky, Vyšných Hágov, Tatranskej Lomnice i Štrbského plesa. Je tiež autorom Kostola Božského Spasiteľa v Dolnom Smokovci, Téryho chaty, ktorá dodnes stojí vo výške 2 015 m n. m. v Malej Studenej doline, a hotela Lomnica v Tatranskej Lomnici, ktorá stála viac ako 85 tisíc zlatých. Charakteristickým prvkom jeho architektonického diela sú hrazdené stavby obohatené o nové výzdobové prvky.

Spišská Sobota

GPS: N 49°03'51" E 20°18'48"

Prvá písomná zmienka o tejto obci pochádza z roku 1256. V 13. storočí bola jedným z najvýznamnejších obchodných centier na hornom Spiši. Od roku 1946 je mestskou časťou Popradu. Zachované historické centrum je zároveň mestskou pamiatkovou rezerváciou, zdobia ho

Kam na výlet

Belianska jaskyňa

GPS N 49°22'81" E 20°31'99"

Najväčšia a jediná sprístupnená vyso-
kohorská kvapľová jaskyňa na území
Tatranského národného parku. Nachádza
sa v Belianskych Tatrách vo výške 890 m
n. m. Podľa vnútorných nápisov uhlom
na stenách ju poznali zlatokopi už v roku
1826, jej existencia však zostala utajená
až do roku 1881. Z celkovej známej dĺžky

3,5 km môžete krásy kvapľových útvarov
obdivovať na trase dlhej 1 135 metrov.
Patria k nim nástenné vodopády, pagodo-
vité stalagmity, z ktorých jeden nápadne
pripomína šikmú vežu v Pise, aj menšie
jazierka. Pri návšteve jaskyne nezabud-
nite rátať s prítomnosťou jej súčasných
obyvateľov. Sú nimi tri druhy netopierov,
plch obyčajný a v jazierkach bezpanciero-
vec slepý.

zrekonštruované gotické, renesančné
i barokové meštianske domy, zvonica
a mariánsky stĺp. Sakrálnou dominantou
námestia je neskororománsky Kostol sv.
Juraja z roku 1273 so vzácnym vyrezáva-
ným dreveným organom a šesť drevených
oltárov. Hlavný oltár pochádza z dielne
Majstra Pavla z Levoče. Kostol sv. Juraja
získal v roku 2011 cenu Národná kultúrna
pamiatka roka.

Ždiar

GPS N 49°16'18" E 20°15'44"

Malebnú dedinku so zachovanou ľudovou architektúrou a folklórom s typickými ornamentálnymi krojmi zdobenými motívmi rastlín a živočíchov nájdete v lone Belianskych Tatier. Väčšina obyvateľov tu hovorí aj po goralsky. Vďaka svojej polohe zostali miestne lesy nepostihnuté veternou smršťou v roku 2004 a ponúkajú nádherný

pohľad na ihličnaté a zmiešané porasty. Oblasť je pretkaná množstvom turistických chodníkov, v zime je vyhľadávaným lyžiarskym strediskom. V mesiaci august sa tu každoročne konajú Goralské folklórne slávnosti. V obci nájdete múzeum Ždiarsky dvor s expozíciou približujúcou život a kultúru goralskej menšiny. Ponúka jedinečnú možnosť vyskúšať si nádherný goralský kroj a zúčastniť sa v ňom svadobného obradu.

Šport & Relax

Kúpele Nový Smokovec

Kúpele s dlhoročnou tradíciou v nádhernom tatranskom prostredí s novovybudovaným bazénom a wellness centrom ponúkajú široký liečebný a relaxačný program. Procedúry zamerané na zmiernenie problémov spojených s chorobami dýchacích ciest, poruchami látkovej výmeny a žliaz s vnútornou sekréciou, duševných chorôb a chorôb z povolania dopĺňajú široké možnosti relaxu vo wellness zóne so saunovým svetom, vírivkou, Kneippovými kúpeľmi, ľadopádcom či tepidáriom. Umiestnenie lokality pod prachovou a dymovou zónou prináša so sebou blahodárne účinky v podobe čistučkého vzduchu bez baktérií a alergénov.

www.kupelens.sk

Grand Hotel Kempinski, Vysoké Tatry

Mimoriadna elegancia s príchutou nežného hedonizmu či bohémy. To sú atribúty, ktoré charakterizujú luxusné priestory hotelového Zion Spa. Popri relaxu v bazéne a saunovom svete ponúka širokú plejádu klasických a thajských masáží, ošetrovanie pleti a tela. Novinku a unikátny koncept predstavuje nová originálna kolekcia telových a pleťových terapií Mountains of Love s masážnymi olejmi na báze extraktov z tatranských bylín, najmä z borovice, šalvie, borievky a levandule. Súčasťou Zion Spa je i VIP apartmán, v ktorom je

možné vychutnať si vybrané procedúry a masáže vo dvojici.

www.kempinski.com

Grand Hotel**** Starý Smokovec

Luxusný hotel s viac ako storočnou tradíciou v nádhernej lokalite na úpätí Slavkovského štítu ponúka okrem ubytovacích služieb a gurmánskych zážitkov vo svojej reštaurácii bohatý wellness program vo svojom hotelovom SPA Grand. Popri bazénoch a vírivkách, saunovom svete a fitness centre ponúka rôzne druhy masáží, napr. masáž lávovými a drahými kameňmi, ale aj originálne masážne rituály s lupienkami tatranských ruží či skutočným 24 karátovým zlatom. Novinkou v službách wellness centra

je biopedikúra Garra Rufa rybičkami. Súčasťou programov zameraných na relax a wellness je i ozdravná procedúra s vodou z prameňa Smokovecká kyselka v súlade s fázami Mesiaca.

www.grandhotel.sk

Kontakt Wellness Hotel**, Stará Lesná**

Luxusný wellnessový hotel v lone nádhernej prírody priamo pod tatranskými štítmi. Koncept tohto hotela je orientovaný na to, aby v ňom hostia načerpali novú energiu. Tomu zodpovedá rozsiahly relaxačný a wellnessový program. K dispozícii je tu sedem sáun s relaxačnými miestnosťami, jacuzzi so štyrmi vírivkami a barom, kde sa môžete počas relaxu osviežiť skvelými drinkami. Súčasťou vitálneho sveta je aj unikátny prístroj NeoQi Energy Cocoon určený na terapie zamerané na odbúranie stresu, napätia, reguláciu metabolizmu, znižovanie telesnej hmotnosti a celkového navodenia prírodzenej rovnováhy tela a mysle. Salónne ošetrovanie pleti s luxus-

nou kozmetikou SOTHYS PARIS, japonská procedúra Hanakasumi s ryžovým púdrom a kvetom čerešne, to všetko si môžete užívať v prostredí luxusného hotela počas rodinnej dovolenky, relaxačného pobytu, či firemného teambuildingu.

www.hotelkontakt.sk

AquaCity Poprad

13 vonkajších a vnútorných termálnych bazénov s teplotou vody od 30-38 °C, tobogany s dĺžkou 71 m a 54 m a nespočetným množstvom zákrut, raftovacia a ad-

renalínový kamikadze tobogan, rodinná šmykačka, perličkový kúpeľ, masážne trysky a bohatý wellness program zahŕňajúci relaxačné a pravé thajské masáže či kryoterapiu, to je len časť služieb, ktorými sa tu môžete nechať rozmaznávať. Svojím konceptom je vodný park pripravený vykúziť dobrú náladu a úsmev na tvári každému členovi rodiny. Bohatý animačný program, detský bazén so slanou vodou a množstvo atrakcií pre deti, medzi ktorými nechýba ani stretnutie s Pirátmi z Karibiku, dopĺňajú služby beauty centra a možnosti športového vyžitia vo fitness a spinningcentre.

www.aquacity.sk

Vysoké Tatry – Tatranská Lomnica

Najvyššie položená a najstrmšia zjazdovka vo výške 2 190 m n. m. s novou kabínovou lanovkou na Skalnaté Pleso.

Vysoké Tatry - Štrbské Pleso

Ľahké a stredne náročné zjazdovky s dĺžkou 9 kilometrov, 26,5 km tratí na bežkovanie, adrenalinový snowpark.

Vysoké Tatry - Starý Smokovec , Jakubkova lúka

Ideálne miesto na lyžovačku pre začiatočníkov a mierne pokročilých, milovníkov sánkovania či zimnej turistiky.

Ski TaJA, Tatranská Javorina

Lyžiarske stredisko v severnej časti Vysokých Tatier, tri kilometre od Poľska.

www.skitaja.sk

SkiTatry – Tatrasvit, Nová Lopušná Dolina

Jeden z najkvalitnejších slalomových svahov s dĺžkou 1 100 metrov s nočným lyžovaním.

www.skitatry.sk

Skicentrum Lopušná dolina – Lučivná, Svit

Lyžiarske centrum so štyrmi vlekmi a umelo zasnežovanými zjazdovkami.

www.skichem.sk

Skicentrum Strednica, Ždiar

Deväť vlekov, sedem značených zjazdoviek, päť kilometrov bežeckých tratí.

www.strednica.sk

Strachan Ski Centrum, Ždiar

Lyžiarske stredisko v Belianskych Tatrách vo výške až do 1 116 m n. m.

www.penzionstrachan.sk

SNOWPARK Lučivná

Lyžiarske stredisko s výhľadom na tatranský scenériu, štyrmi vlekmi a zjazdovkami rôznych stupňov náročnosti.

www.snowpark.sk

BachledaSKI, Ždiar

Nenáročné lyžovanie v malebnom prostredí Ždiaru.

www.skibachledova.sk

Veveričí park, Štrbské Pleso

Adrenalinový lanový park ponúka 320 m dlhú trať s 25 lanovými prekážkami vo výške 5 m.

www.vevericipark.sk

Spider park, Tatranská Kotlina

Lanový park s výhľadom na okolitú krajinu ponúka jedinečné adrenalinové zážitky na trase dlhej 250 m vo výške 6 m.

www.lanovypark.sk

Paragliding, Vysoké Tatry

Na území Tatranského národného parku sú pre paragliding vyhradené štyri lokality prístupné s časovým obmedzením.

<http://www.vysoke-tatry.travel/informacie/leto/paragliding/>

Bike Park Bachledova, Ždiar

Tri trate s rozličným stupňom náročnosti, 130 km značených horských cyklistických trás vhodných pre rekreačných cyklistov aj skúsených jazdcov.

www.sunbachledova.sk

Horská dráha Tatrabob, Tatranská Lomnica

Horská dráha so štartom vo výške 850 m n. m., zjazdom 482 m a 12-timi zákrutami.

www.tatrabob.com

Motokáry Tatry, Svit

Adrenalínová zábava na motokárach na dráhe s dĺžkou 230 metrov.

www.motokarytatry.sk

Mountain káry, Vysoké Tatry

Bezpečná, no zároveň dobrodružná jazda tatranskou prírodou s nezabudnuteľným zážitkom.

www.vt.sk/aktivity/leto/mountain-kary/

Bungeejumping, Štrbské Pleso

Skok na gumenom lane do hĺbky 70 m zo skokanského mostíka K-120.

www.bungee.sk

Tatranská divočina zážitkov, Vysoké Tatry

Súbor skvelých výletov so zábavno-náučným programom určeným predovšetkým detskému návštevníkovi. Ich cieľom je ho pobaviť a zároveň mu umožniť spoznať najkrajšie a najzaujímavejšie miesta Tatier, čo-to sa naučiť o ich zvieracích obyvateľoch a osvetliť mu niektoré tatranské tajomstvá.

<http://www.vt.sk/aktivity/leto/tatranska-divocina-zazitkov/>

Tradičné podujatia

Medzinárodné stretnutie mládeže Rysy, Poprad

Tradičný výstup na vrch Rysy s množstvom sprievodných podujatí, **august**

Popradská hudobná jar, Festival vážnej hudby, **apríl/máj**

Made in Slovakia, Poprad

Festival zameraný na popularizáciu charakteristických a výnimočných výrobkov zo Slovenska, **júl/august**

Quadtrophy Lučivná Vyrvalostné preteky na štvorkolkách, **január/február**

Tatra music fest, Vysoké Tatry

Multižánrový hudobný festival, **leto**

Medzinárodný festival krojovaných bábik, Tatranská Lomnica, Svit, Vysoké Tatry

Unikátna prehliadka slovenského folklórneho odevu, **jún**

KEŽMAROK

Spanilé kráľovské mesto

Jeho stredoveký pôvab, kráľovské výsady a strategická poloha v historickom centre tradičného regiónu Spiš, ho vtiahli až 13-krát do víru vojen. Sto rokov bojovalo so susednou Levočou o právo skladu, 250 rokov proti vlastnému hradu. Dnes tróni

dôstojne na úpäť Pienin s pôvabom spanilej krásy, ktorá okúzľuje súborom historických pamiatok rovnako, ako aj prírodnou scenériou.

Mesto začalo vznikať v lokalite osídlenej už v dobe kamennej v 13. storočí. Vzniklo spojením troch osád – slovenskej rybárskej osady, osady kráľovských pohraničných strážcov a nemeckej osady. Od roku 1380 sa pýšilo statusom slobodného kráľovského mesta, ktorý so sebou prinášal viaceré hospodárske a politické privilégiá. Výhodná poloha v blízkosti obchodných ciest medzi Orientom a severnou Európou urýchlila ekonomický rozvoj mesta. V období od 15. do 19.

storočia tu pôsobilo 40 remeselníckych cechov, medzi ktorými vynikali európskou povestou miestni farbiari, stolári, tkáči, ihlári a zlatníci. Spomienkou na zlatú éru Kežmarku je zachované historické centrum, vyhlásené za mestskú pamiatkovú rezerváciu. Geografická blízkosť Pieninského a Tatranského národného parku robia z Kežmarku vyhľadávaný východiskový bod pre turistiku, cykloturistiku a všetky druhy zimných športov.

Čo vidieť

Mestská pamiatková rezervácia

GPS N 20°43'02.34" E 49°13'52.00"

V tomto podtatranskom meste nájdete jeden z najucelenejších súborov kultúrno-historických pamiatok. Od roku 1950 je 256 z nich vyhlásených za mestskú pamiatkovú rezerváciu. Patrí sem budova

radnice na Hlavnom námestí, renesančný hrad, Bazilika sv. Kríža, najstaršia renesančná zvonica na Spiši z roku 1568, Evanjelický artikulárny kostol z roku 1717 aj Evanjelické lýceum s pozoruhodnou historickou knižnicou s viac ako 150-tisícmi zväzkami.

sov zo 17. až 20. storočia, 600 grafických listov, 600 titulov hudobnín i vzácna zbierka máp a rukopisov. K najcennejším exponátom patria originály diel Erasma Rotterdamského, Martina Luthera, Filipa Melanchtona, rukopis kroniky mesta Kolín nad Rýnom z roku 1437, svadobný poriadok mesta Augsburg z roku 1581 či rukopis histórie mesta Schwäbisch Hall z roku 1490. V knižnici trávili čas mnohé slovenské kultúrne osobnosti, medzi nimi napríklad Karol Kuzmány, Pavol Jozef Šafárik či Pavol Országh Hviezdoslav.

Lyceálna knižnica

GPS N 49°13'32.99" E 20°42'76.74"

Najväčšia školská historická knižnica v strednej Európe sa nachádza v budove Evanjelického lýcea na Hviezdoslavovej ulici 18. Jej fond pozostáva zo 150 tisíc zväzkov kníh, medzi ktorými sa nachádza 55 prvotlačí, 1520 titulov novín a časopi-

pracovaná stropná maľba znázorňujúca dvanásť apoštolov a štyroch evanjelistov. Veľkú umeleckú hodnotu má kostolný organ s drevenými píšťalami. Od roku 2008 je kostol zapísaný v Zozname UNESCO.

Evanjelický drevený artikulárny Kostol sv. Trojice (UNESCO)

GPS N 49°08'00" E 20°25'42"

Táto jedinečná drevená stavba z tisú a červeného smreka, postavená bez použitia jediného kovového klinca, pochádza z roku 1717. Postavili ju na základe špeciálneho povolenia, artikuly, vydanéj Šopronským snemom v roku 1681. Na stavbu kostola finančne prispeli protestanti z celej severnej Európy a pracovali vraj na nej aj švédski námorníci, vďaka čomu vrchná časť interiéru pripomína obrátenú provu lode. Interiér dotvára pre-

Kežmarský hrad

GPS N 49°13'98" E 20°43'33"

Kežmarský mestský hrad je jediným úplne zachovaným hradom na Spiši. Patrí k typu tzv. mestských hradov – bol postavený priamo na území mesta, aby ho bránil

pred nepriateľmi. Prvé zmienky o ňom pochádzajú z roku 1463. Nachádza sa pod Zámockým kopcom vo východnej časti mesta. V súčasnosti je sprístupnený verejnosti ako múzeum s historickými expozíciami dokumentujúcimi vývoj mesta

Kežmarok a okolia. V expozícii historických vozidiel a hasičskej techniky sú unikátne autá a motorky, napríklad hasičské auto Škoda 154 z roku 1929, jediné svojho druhu v Európe, alebo Praga Alpha Phaeton, v ktorej Tomáš Baťa cestoval po regióne, keď hľadal miesto pre svoju novú fabriku napokon vybudovanú vo Svite. Prehliadka hradu je spojená s návštevou hradnej kaplnky, hladomorne a vyhliadkovej veže.

www.kezmarok.com

Kežmarská čierna pani

Za panovania Thökölyovcov bol Kežmarský hrad reprezentačným sídlom s množstvom priestraných sál zdobených nástennými maľbami. Na hlavu hradného pána však bola vypísaná vysoká odmena. Musel teda hrad opustiť a žiť na úteku pred cisárskymi vojskami. Jeho manželka Ilona sa utiahla do bezpečia do ďalekého Sedmohrad-ska. Kým opustila hrad, ukryla tam svoje šperky a tajomstvo zverila kľúčiarke Trúde. Prikázala jej, aby hradnému pánovi povedala pozrieť sa pod siedmu kachlicu, ak by sa mal v Kežmarku zastaviť. Trúda prisahala na kríž, že bude mlčať

ako hrob, čoskoro ju však tajomstvo začalo omíňať. Poklad našla a ukradla. Jednej noci však hradný pán Thököly naozaj prišiel na hrad. Od-kaz od panej mu síce odovzdala, na jeho veľké prekvapenie však skryšu našiel prázdnu. Kým z hradu odišiel, Trúdu prekliat a ráno ju našli ležať v jej posteli mŕtvu. Odvtedy ju vraj vídať blúdiť chodbami hradu a štrngať kľúčmi. Vraví sa, že jeden odvážlivec sa ju rozhodol sledovať, našiel truhlicu s pokladom a na znak vďačnosti na tom mieste postavil kaplnku, ktorá tam stojí dodnes.

Legenda o zamurovanej panej

S Kežmarským hradom sa spája aj tragický osud hradnej panej – poľskej šľachtickej Beaty Laskej. Tá v roku 1565 spolu s miestnymi mešťanmi podnikla prvý známy výlet do Vysokých Tatier na Zelené pleso. Po návrate ju manžel za trest dal zamurovať do hradnej veže, kde ju väznil dlhých šesť rokov. Vo veži boli len dve okienka – jedno, ktorým jej podávali jedlo, a druhé, ktorým videla na Vysoké Tatry, dôvod jej uväznenia. Beatu Laskú oslobodil až nový majiteľ, ktorý hrad vyhral v kartách. Pre nešťastnú hradnú pani však bolo už neskoro a čoskoro zomrela v Košiciach.

Bazilika sv. Kríža s renesančnou zvonickou

GPS N 49°13'75.15" E 20°42'98.71"

Patrí k najkrajším a najpozoruhodnejším kostolom na Spiši a zároveň je jednou z dvoch nemariánskych bazilik na Slovensku. Chrám so siedmimi stĺpmi symbolizoval rajskú záhradu so siedmimi stromami cností a kríž, ktorý stál pôvodne uprostred chrámu, symbolizoval strom života - Krista. Medzi najväčšie časti patrí ukrižovaný Kristus z hlavného oltára. Pod veľkým chórom sa zachovala renesančná

lavica z roku 1518, kde sedela mestská rada s richtárom.

V blízkosti kostola je zvonica z roku 1591, považovaná za najkrajšiu renesančnú zvonicu na celom Slovensku. Má pôdorys štvorca. Zdobí ju cimburie s erbmi cisárskeho habsburského rodu, Uhorska a mesta Kežmarku. Podobné zvonice sú v Strážkach, Spišskej Belej, Vrbove, Spišskej Sobote, Poprade...

Nový evanjelický kostol

GPS N 49°13'31" E 20°42'86.02"

Evanjelický kostol v Kežmarku postavil v rokoch 1879 - 1892 domáci staviteľ Viktor Lazary na základe darovaných projektov od známeho viedenského architekta Theofila von Hansena. Tie boli pôvodne určené pre oblasť Orientu. V roku 1909 bolo ku kostolu pristavené mauzóleum Imricha Thökölyho (1657-1705), kežmarského rodáka a majiteľa hradu, veliteľa proticisárskeho povstania uhorskej šľachty a bojovníka za náboženskú slobodu.

s rozvinutým chovom oviec a dobytká. V roku 1535 získalo jarmočné právo. Remeselníci sa tu združovali do cechov od 15. storočia, veľmi sa darilo kožušníkom, kováčom a tkáčom. Špecifické ľanové plátno s modrotlačou zo Spišskej Belej sa vyvážalo do celého Uhorska, na Balkán a do Turecka. O prosperite mesta dodnes svedčí množstvo významných stavieb, ku ktorým patrí Kostol sv. Antona Pustovníka z 13. storočia, radnica, fara a zvonica zo 16. storočia, mariánsky stĺp zo začiatku 18. storočia a početné meštianske domy. Mestom vedie historická cesta s 20. zastaveniami pri najvýznamnejších historických pamiatkach, vybavená informačnými panelmi a maľovanou mapou.

Múzeum meštianskej bytovej kultúry

GPS N 49°08'15" E 20°25'54"

Na Hlavnom námestí č. 55 v Kežmarku nájdete pôvabnú expozíciu meštianskej bytovej kultúry na Spiši. Predstavuje ojedinelý súbor umelecko-remeselných exponátov a bytového zariadenia pochádzajúcich zo 17. – 19. storočia. Na vlastné oči tak môžete sledovať, ako vyzerala kuchyňa, jedáleň, salóny a spálňa majetnejších spišských mešťanov.

Kam na výlet

Spišská Belá

GPS N 49°11'09" E 20°27'24"

Stredoveké mesto sa po prvý raz spomína v donačnej listine uhorského kráľa Bela IV. z roku 1263. Jeho vznik súvisí s príchodom nemeckých kolonistov na Spiš. Mesto malo od počiatku poľnohospodársko-remeselnícky charakter

Múzeum J. M. Petzvala, Spišská Belá

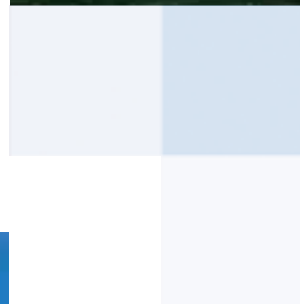
GPS N 49°11'23" E 20°27'15"

Jedinečnú expozíciu zachytávajúcu vývoj fotografickej a kinematografickej techniky na pozadí života a diela prof. Dr. Ing. Jozefa Maximiliána Petzvala, matematika, fyzika, vynálezcu, zakladateľa modernej optiky a fotografie, nájdete v neskororenesančnej budove školy v Spišskej Belej. Zbierka pozostáva z viac ako 600 exponátov fotografickej optiky a dokumentácie Petzvalových objavov, ku ktorým patrí aj vynález objektívu.

Kaštieľ Strážky

GPS N 49°10'19" E 20°27'15"

Skvost slovenskej renesančnej architektúry s udržiavaným anglickým parkom nájdete v Spišskej Belej. Považuje sa za rodisko slovenského maliara európskeho formátu – Ladislava Mednyánszkeho. Od roku 1972 je objekt v správe Slovenskej národnej galérie. Nachádza sa tu verejnosti prístupná expozícia historického nábytku, interiérových doplnkov, Ladislav Mednyánszky a Strážky, zbierka portrétov z obdobia 17. – 19. storočia a historická knižnica.

Renesančná zvonica v Strážkach

GPS N 49°10'21.36" E 20°27'12.24"

Renesančná zvonica z konca 16., resp. začiatku 17. storočia sa nachádza v areáli kostola sv. Anny v Spišskej Belej. Jej autorom je Ulrich Meterer. Ide o murovanú stavbu so štvorcovým pôdorysom a torzovite zachovalou ornamentálnou výzdobou v štýle obráteného sgrafita. Realizoval ju majster s iniciálami H. B., ktoré zanechal v nápise Soli deo HB 1629 Gloria. Nápis je umiestnený na južnej strane zvonice nad trojicou zvukových okien a pásom bohatej dekorácie. Do priestoru zvonice je možné vstúpiť po drevenom schodisku v úrovni prvého nadzemného podlažia.

Pieniny

3 749 hektárov absolútnej malebnosti sa rozkladá v severnej časti Slovenska pozdĺž štátnej hranice s Poľskom na brehu spenených vôd rieky Dunajec. Prírodná lokalita Pieniny bola v roku 1967 uzákonená národným parkom. Okrem vzácného lesného spoločenstva a chránenej či endemickej fauny a flóry predstavuje jeho prirodzenú dominantu pozdĺž celého územia vodný tok rieky Dunajec s krásnym kaňonom. Dostupnosť a nenáročnosť terénu umožňuje spoznávať krásy tohto národného parku po turistických trasách, cyklistických chodníkoch či priamo po vodnom toku Dunajca na plti alebo pri raftingu.

Pieninský národný park

Na rozdiel od susedného Tatranského národného parku nedisponujú Pieniny majestátnymi štítmi, no scenérie, ktoré sa otvoria zrakom návštevníkov, nie sú o nič menej dramatické a krásne. Jedno z najromantickejších a najvyhládavanejších zákutí v národnom parku predstavuje Prielom Dunajca - romantická tiesňava, v ktorej na svojej ceste do Baltského mora priberá rieka vody Lesnického potoka,

aby ich ešte o niekoľko kilometrov ďalej posilnila o svoj najvodnatejší prítok, rieku Poprad. 360 hektárov tejto lokality predstavuje rozlohou najmenšiu slovenskú chránenú prírodnú rezerváciu s výskytom vzácnej fauny a flóry. Z rastlín tu nachádzame karpatské a západokarpatské endemity arábku pieninskú, chryzantému pieninskú, horčičník pieninský a púpavu pieninskú. Vzácné druhy zástupcov živo-

číšnej ríše tvorí napríklad reliktný cicavec piskor vrchovský, skaliar pestrý či murárik červenokrídly. Prielom Dunajca je domovom bociana čierneho, orla kríklavého i výra skalného. Z vodných živočíchov je tu zastúpený pstruh potočný, lipeň obyčajný či vydra riečna.

Haligovské skaly

GPS N 49°38'10.03" E 20°45'39.07"

Pieninský národný park ukrýva niekoľko pokladov, ktoré jeho návštevníci môžu obdivovať iba z diaľky. Jedným z nich je i táto prírodná rezervácia v katastri obce Haligovce. Masív skrasovatelých skál rozdelený piatimi žľabmi možno pozorovať z vybraných turistických trás v okolí. Vzhľadom na izolovaný vývoj od zvyšku tatranskej oblasti nachádzame aj tu medzi zástupcami flóry početné endemické druhy. Lesné spoločenstvo tvoria bučiny s fragmentom reliktných borín. Dreviny zastupujú smrek, smrekovec, jedľa a borovica. V bradlových útvaroch Haligovských

skál sa v nadmorskej výške 750 metrov nachádza typická krasová jaskyňa Aksamitka, od roku 1976 vyhlásená za chránený prírodný výtvor, neskôr zaradená medzi národné prírodné pamiatky. Jaskyňa je z dôvodu ochrany verejnosti neprístupná.

Červený Kláštor

GPS N 49°39'13.05" E 20°39'93.05"

Pulzujúce srdce a kultúrne centrum Pienin. Svoje pomenovanie obec získala od rovnomennej stavebnej dominanty, kartuziánskeho kláštora s nápadne červenou strešnou krytinou. Podľa historických prameňov sa s výstavbou kláštora začalo pravdepodobne v roku 1320 potom, čo ju schválil kráľ Karol I. Róbert z Anjou. Jeho dejiny sa neskôr spájali s pustovníckymi rehoľami kartuziánov a kamaldulov. Po početných prestavbách si exteriér kláštora zachoval gotický ráz, vnútorné steny a klenby však dostali vďaka novej dekoratívnej maľbe barokovú fazónu. V priestoroch kláštora sa nachádza niekoľko muzeálnych expozícií. Možno tu vidieť

herbár frátra Cypriána s 283 vylisovanými rastlinami z oblasti Pienin a Belianskych Tatier s popisom v gréčtine, latinčine, poľštine a nemčine, zbierku originálnych lekárskeho vitrín zo začiatku 18. storočia, lekárenské váhy vyrobené v Amsterdame v 17. storočí a exemplár prvej slovenskej

liekopisnej literatúry, tzv. Bratislavská Torkošova lekárenská taxa z roku 1745. Súčasťou expozície mapujúcej vývoj kláštora je aj čiastočne zreštaurovaný Kostol sv. Antona Pustovníka a vzácne umelecko-historické pamiatky z Červeného Kláštora a severnej oblasti Spiša. Obec Červený Kláštor a jeho architektonická dominantu spolunažívajú v dokonalej harmónii.

Osturňa

GPS N 49°20'04" E 20°14'02"

Uprostred horskej pieninskej prírody sa nachádza jedna z najväčších slovenských rezervácií ľudovej architektúry, obec Osturňa, často označovaná za „živý skanzen“. Jej pôvodnými obyvateľmi boli najmä rusínski pastieri. Obec je dlhá 9,5 kilometra a predstavuje súbor tradičných zrubových domov s dekoračnými maľbami nárožných brví a okenných rámov. Usporiadané sú v reťazovej zástavbe s uzavretými štvorcovými dvormi. Stavebnú dominantu predstavuje gréckokatolícky kostol z roku 1796 na pahorku za dedinským potokom. Čas v Osturni

plynie oveľa pomalšie, možno práve preto tu možno zažiť turistiku v lone panenskej prírody, kde sa ešte huby, maliny, čučoriedky a iné lesné plody dajú zbierať plným priehŕstím.

Šport & Relax

lémov spojených s poruchami tráviaceho ústrojenstva. Bezprostredná blízkosť nádherného prostredia Pieninského národného parku vytvára podmienky pre turistiku a iné športové aktivity. K najobľúbenejším z nich patria rafting a zorbing.

www.smerdzonka.eu

Kúpele Červený Kláštor

Objavenie prírodnej liečivej minerálnej vody s vysokým obsahom sírovodíka, predurčilo Červený Kláštor na vybudovanie kúpeľov, ktoré dostali svoje meno podľa charakteristickej arómy svojho liečivého prameňa. Vďaka jeho minerálnemu zloženiu sa zameriavajú predovšetkým na liečbu kožných ochorení, pohybového aparátu, neurologických chorôb a prob-

Thermal Park Vrbov

Celoročne otvorené kúpalisko s desiatimi termálnymi bazénmi, z ktorých štyri sú určené pre deti. Teplota vody v bazénoch sa pohybuje v rozpätí od 26°C do 38°C. Blahodarné účinky termálnej minerálnej vody

sa pozitívne prejavia na vašom pohybovom a nervovom ústrojenstve a pozitívne ovplyvnia váš dýchací a srdcovo-cievny systém. Priamo v areáli kúpaliska sú vybudované ubytovacie zariadenia v podobe bungalovov a apartmánov, k dispozícii je reštaurácia a thajské masáže. Vášniví rybári isto ocenia možnosť zarybárčiť si v neďalekom lovnom rybníku s možnos-

ťou zakúpenia povolenia na jeden deň alebo celý týždeň.

www.termalneakupalisko.com

centrum ponúka niekoľko typov sáun, jacuzzi, vitamínový kútik a na objednávku aj rôzne druhy masáží. Je prístupné hosťom hotela, ako aj verejnosti.

www.hotelhviezdoslav.sk

Hotel Hviezdoslav**, Kežmarok**

Tento pôvabný historický hotel, ktorý sídli v budove zo 17. storočia, nájdete v starobyľom kráľovskom meste Kežmarok. Majitelia ho pomenovali po jednom z najvýznamnejších slovenských básnikov, Pavlovi Országhovi Hviezdoslavovi, ktorý tu býval v podnájme počas svojho päťročného štúdia nemeckého jazyka a napísal tu aj svoju prvú básnickú zbierku. Osobitú poctu tejto významnej osobnosti predstavujú hotelová reštaurácia Poézia a šarmantná Literárna kaviareň s medzinárodnou knižnicou. Hotelové wellness

Skicomp Fakľovka Litmanová

Päť umelo zasnežovaných zjazdoviek rôznych stupňov náročnosti, 12 kilometrov bežeckých tratí, tri vleky priamo v Pieninách.

www.skilitmanova.sk

Ski Štart, Kežmarok

Lyžiarske stredisko na okraji mesta pri hoteli Štart s dvoma umelo zasnežovanými svahmi a mnohými atrakciami.

www.hotelstart.sk

Dunajec

Ideálne podmienky pre jazdu na pltiach, v kanoe alebo rafting.

www.rafting-pieniny.sk

www.canoeraft-dunajec.sk

Ranč Čajka, Kežmarok

Agroturistické zariadenie s ubytovacími kapacitami, vlastným stádom koní a množstvom iných zvieratiek.

www.ranc-cajka.sk

Tradičné podujatia

Festival Európske ľudové remeslo, Kežmarok

Medzinárodný festival remesiel s bohatým sprievodným programom, **druhý júlový víkend**

Zamagurské folklórne slávnosti, Pieniny

Každoročný festival spevu, hudby a tanca v prírodnom amfiteátri pod vrchom Tri koruny, **jún**
Spišský zemiakársky jarmok, Spišská Belá

Pravidelná prehliadka a ochutnávka najkrajších a najchutnejších zemiakov, **september**
Belltown fest, Spišská Belá Hudobný festival mladých a začínajúcich kapiel, **júl/august**

Tradičná goralská zabíjačka, Červený Kláštor

Tradičná zabíjačka priamo na kláštornej nádvorí, **december**

Odomykanie Dunajca Začiatok vodáckej sezóny spojený s posvätením plti, **apríl**

STARÁ ĽUBOVŇA

Kde čas plynie inak

Zachovalý hrad s muzeálnou expozíciou, skanzenom a stredovekým rytierskym táborom v podhradí, malebné štvorcové námestie s meštianskymi domčekmi, črtajúce sa obrysy Belianskych Tatier na horizonte a množstvo príležitostí na aktívny oddych či regeneráciu duševných síl. Stará Ľubovňa a jej okolie vnesú do vášho hektického života závan pokoja.

Stredoveké mesto a jeho okolie sa vyznačovali takým pôvabom a strategickým významom, že sa oň svojho času intenzívne zaujímal aj rímsky cisár Marcus Aurelius, ktorý sem chcel posunúť hranice Rímskeho impéria. Prvá oficiálna zmienka o Ľubovni pochádza z roku 1292, od roku 1364 bolo slobodným kráľovským mestom. V 15. storočí patrilo pod správu Poľska. Obývala ho poľská šľachta

a úradníci, vďaka čomu mesto stavebne rástlo a bolo kultúrnym centrom oblasti. Súdobým svedkom tohto obdobia je dodnes historické centrum s obdĺžnikovým pôdorysom, lemované meštianskymi domami v renesančnom štýle, s neskoršími barokovými a klasicistickými úpravami. Po roku 1772, kedy sa mesto vrátilo opäť pod správu Uhorska, poľská šľachta a inteligencia sa pozvoľna vysťahovala a Stará

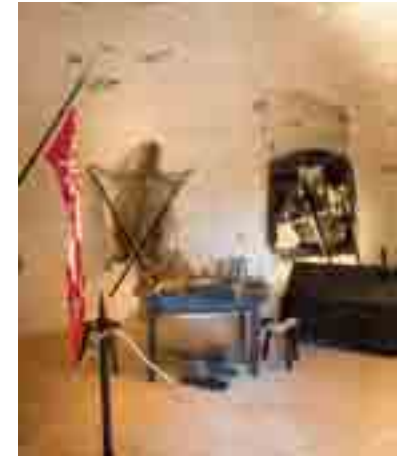
Ľubovňa postupne strácala význam, ktorý by presahoval hranice najbližšieho okolia. Mesto si dodnes zachovalo malebný pôvab provinčného mestečka, umiestneného v nádhernej prírodnej scenérii. Na návštevníka by mohlo na prvý pohľad pôsobiť mierne ospalým dojmom. Opak je však pravdou. Stará Ľubovňa a jej okolie ponúkajú množstvo príležitostí na aktívny odpočinok a relax. Na svoje si tu prídu aj milovníci historických pamiatok. Za návštevu rozhodne stojí Ľubovniansky hrad, jeden z najzachovalejších stredovekých hradov na Slovensku s unikátnymi muzeálnymi expozíciami a skanzenom v podhradí, blízke čarovné mestečko Hniezdne s Nestville Parkom, lyžovačka v Ľubovnianskej vrchovine či návšteva kúpeľov vo Vyšných Ružbachoch, s bohatým liečebným a wellnessovým programom, termálnym kúpaliskom a galériou travertínových sôch pod šírým nebom.

pevnosť. Z tohto obdobia pochádza kruhová veža a gotický palác na najvyššom bode brala, s ktorým tvoria horný gotický hrad. Jeho súčasná podoba s množstvom zaujímavých expozícií odráža hneď niekoľko stavebných štýlov. Osobitnú pozornosť si zaslúži renesančný palác, ktorý bol od roku 1772 ruinou. Po 260-tich rokoch bol palác obnovený do takmer pôvodnej podoby, v súčasnosti sa v ňom nachádzajú expozície liehovarníctva a pivovarníctva.

www.hradlubovna.sk

Čo vidieť

Lubovnienský hrad

GPS N 49°31'53.59" E 20°69'96.36"

Hraničný hrad z prelomu 13. a 14. storočia mal za úlohu chrániť obchodné cesty do Poľska. Nechal ho postaviť uhorský kráľ Ondrej III ako strážnu pohraničnú

Skaly pri Hajtovke

Legenda hovorí, že keď knieža Lubina spolu so svojimi synmi dorazil na vrchol 548 metrov vysokého kopca, zostal taký očarený nádherou okolitej krajiny, výhľadom na rieku Poprad a pahorky Ľubovnianskej vrchoviny, že sa tu rozhodol postaviť svoje sídlo a zapredal preto svoju dušu... Podľa tejto legendy každý deň stavitelia usilovne budovali múry hradu, no do rána im ich vždy niekto zbúral. Knieža vytyšil, že za tým budú nejaké zlé sily. Vybral sa do jaskyne, kde našiel zlého ducha, ktorý mu sľúbil, že ho nechá hrad dostávať výmenou za jeho dušu. Keď knieža pochopil, čoho sa dopustil, žiadal

vraj o radu miestnych mníchov. Tí ho prichýlili u seba v kláštore, kde sa modlitbami mal vymaniť spod zlej moci. To zlé sily rozhnevalo natoľko, že sa rozhodli zhodiť na hrad balvan. Keď sa to knieža dozvedel, začal sa modliť ešte vrúcnejšie, zvonil pritom na zvon a obral tým zlého ducha o moc. Nad podhradím sa však zlý duch vrazil zjavuje dodnes v podobe silného severáku, ktorý obyvatelia zaháňajú tak ako zapredané knieža, úprimnou modlitbou... Pravdivosť tejto legendy nebola síce nikdy potvrdená, skutočnosťou však zostáva, že onen balvan, ktorý mal zavalíť nový hrad, tróni vo vodách Popradu pri dedinke Hajtovka dodnes...

Ľubovniansky skanzen

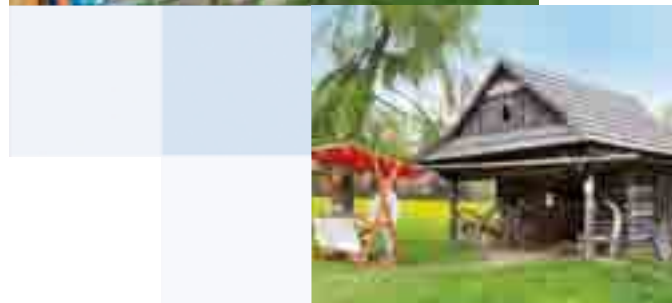
GPS N 49°31'51.56" E 20°69'92.06"

Národopisná expozícia pozostávajúca zo súboru pätnástich zachovaných domov sa nachádza v bezprostrednej blízkosti hradu Stará Ľubovňa. Je dokonalým obrazom pestrosti života a kultúr v podhradí. Dominantou skanzenu je gréckokatolícky kostolík z Matysovej, postavený v roku 1833. Okrem vzácného ikonostasu upúta pozornosť návštevníka drevený predmet zavesený na strope v centre lode, ktorý

sa dlho považoval za magické teleso. Legenda hovorí, že bol vyhotovený v časoch cholery, niekedy okolo roku 1633 podľa predstavy zo sna. Je symbolickým priestorovým vyobrazením Božieho trónu – Ridvan Jahve, jeho forma evokuje biblické zjavenia Božieho trónu. Popri kostolíku sa tu nachádzajú rôznorodé obytné domy, sýpka, roľnícka usadlosť, stolárska dielňa, kováčska vyhňa a mlyn.

www.muzeumsl.sk

Stredoveký vojenský tábor

Rozprestiera sa priamo v podhradí Ľubovnianskeho hradu. Čas sa tu zastavil v 16. storočí, žije sa tu podľa vojenských zásad a rytierskych pravidiel. Môžete sa tu zdokonaľiť v streľbe z kuše a luku, trénovať jazdu na ušľachtilých koňoch, vyskúšať si život sokoliara a pritom si pochutnávať na stredovekých jedlách v stredovekej krčme.

Dom Ľubovnianskeho meštana

GPS N 49°18'08" E 20°41'28"

Toto živé múzeum nájdete na Námestí sv. Mikuláša 21, v centre Starej Ľubovne. Jeho expozícia názorne ukazuje, ako žila majetnejšia stredná vrstva v 19. storočí. Nachádza sa tu zachovaná čierna kuchyňa, dielňa na výrobu papiera, modrotlač a mincovňa, kde si môžete vyraziť vlastný Ľubovniansky zlatý, ktorý sa používa ako platidlo v Stredovekom vojenskom tábore pod hradom.

Kam na výlet

Hrad Plaveč

GPS N 49°15'19.28" E 20°50'51.82"

Zrúcaninu pohraničného stredovekého hradu z 13. storočia nájdete v rovnomennej obci. Podľa opisu z roku 1644 pozostával z mohutnej obytnej veže, ku ktorej neskôr pribudol palác s reprezentačným krídlom, panským domom, kuchyňou, kaplnkou, dvoma baštami a zámočnickým domom. V súčasnosti sú zachované zvyšky juhovýchodného muriva s kruhovou baštou a polkruhovou baštou na opačnej strane.

Kostol Nanebovzatia Panny Márie

GPS: N 49°15'27.80" E 20°32'05.35"

Rímskokatolícky kostol z 13. storočia sa nachádza v obci Podolíneec. Pôvodne gotický kostol nesie stopy renesančného a barokového stavebného štýlu a dekoru. Mimoriadnu umeleckú hodnotu majú najmä pôvodné stredoveké nástenné maľby z obdobia rokov 1360 – 1430. Sú usporiadané do troch radov a podľa jednotlivých výjavov delené do obrazov.

Piaristický kláštor Podolíneec

GPS N 49°25'88.03" E 20°53'72.02"

Poschodová budova so štyrmi vežami a dvojvežovým kostolom bola postavená v ranobarokovom štýle v rokoch 1642 – 1648. Sídlilo tu jedno z najvýznamnejších piaristických kolégií v strednej Európe, kde sa vzdelávalo viac ako 50 tisíc mladých šľachticov z vyšších vrstiev z Poľska, Maďarska a Nemecka. Pre vysokú úroveň vzdelania ho prezývali aj spišským Oxfordom alebo Aténami nad Popradom. V roku 1941 predali piaristi kláštor redemptoristom. V roku 1950 tu komunistický režim po Barbarskej noci, ktorej cieľom bolo zlikvidovať mužské rehole na Slovensku, zriadili jednu z najprísnejších väzníc stráženú ozbrojenými zložkami a psami.

Kráter a travertínové sochy vo Vyšných Ružbachoch

GPS N 49°30'57.03" E 20°56'04"

V blízkosti areálu kúpeľov Vyšné Ružbachy nachádzame hneď dve vyhľadávané zaujímavosti. Prvou je prírodné travertínové jazierko Kráter s termálnou vodou, ktorá má zaujímavý pôvod. Jej zberná

oblasť leží až v Belianskych Tatrách, odkiaľ putuje Spišskou Magurou na východ a pod tlakom vystupuje v tzv. ružbašskom tektonickom okne. Vďaka svojim rozmerom s priemerom 20 metrov a hĺbkou 3 metre je najväčším svojho druhu na Slovensku. V blízkosti Kráteru sa nachádza travertínový lom, v ktorom sa od roku 1964 konajú pravidelne medzinárodné sochárske sympóziá. Ich výsledkom je prírodná galéria s množstvom zaujímavých totemových sôch, ktoré akoby vyrastali priamo zo zeme.

Nestville Park Hniezdne

GPS N 49°18'12" E 20°37'51"

Na dohľad od Starej Lubovne, čelom obrátené k scenérii Belianskych Tatier, leží bývalé najmenšie kráľovské mesto Uhorska - Hniezdne. Od nepamäti bolo známe najmä čulým remeselníckym ruchom. Pôsobili tu pivovarníci, krajčíri, obuvníci aj kováči. O ich remeselnom umení a spôsobe života sa dozviete viac

v expozícii miestneho skanzenu umiestneného v priestoroch Nestville Park, ktorý je zároveň najstarším liehovarom na Slovensku. V objekte sa nachádza Rezbárska sála s najväčšou drevenou obrazovou plastikou na v Európe.

www.nestvillepark.sk

Hora Zvir

GPS N 49°39'19.35" E 20°63'35.34"

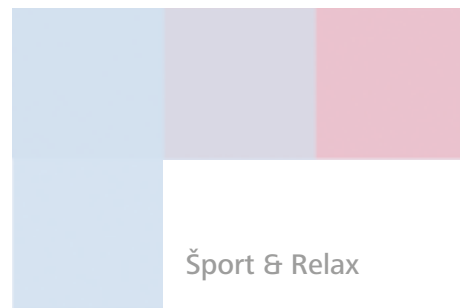
Gréckokatolícke mariánske pútnické miesto zjavenia Panny Márie sa nachádza v obci Litmanová. Panna Mária sa tu zjavila dvom dievčatám v izbičke dreveného zrubu, ktorý dodnes stojí na lúke obkolesenej lesom. Na hore sa nachádza modlitebná Kaplnka Nepoškvrneného Počatia Presvätej Rodičky.

Kúpele Vyšné Ružbachy

Ak na Slovensku existujú kúpele, ktoré dokážu vďaka jedinečnej kombinácii termálnych a liečivých prameňov, všadeprítomnej histórie a nádhornej dobovej architektúry vkusne doplnenej o moderné stavby s osobitou noblesou pôsobiť na všetky zmysly a dušu človeka, sú to práve tieto. Vďaka tejto ojedinelej zmesi ingrediencií sú ideálnym miestom pre

liečbu onkologických a duševných ochorení, problémov obehového a tráviaceho ústrojenstva, obličiek a močových ciest či ženských chorôb. Moderné wellnessové hotely s bohatým relaxačným programom a vlastným termálnym kúpaliskom Izabela so štyrmi vonkajšími a jedným krytým bazénom priamo v areáli robia z týchto kúpeľov vyhľadávané miesto pre oddych a regeneráciu.

www.ruzbachy.sk

Skicomp Fakľovka, Litmanová

5 umelo zasnežovaných zjazdoviek rôznych stupňov náročnosti, 12 kilometrov bežeckých tratí, 3 vleky v Pieninách.

www.skilitmanova.sk

Ski Park Ružbachy

Lyžiarske stredisko s upravenými a udržiavanými zjazdovkami s dĺžkou 4 000 metrov, s denným aj nočným lyžovaním.

www.skiparkruzbachy.sk

Lyžiarske stredisko

Lubovnianske kúpele

GPS: N 49°15'32.99" E 20°43'45.45"

8 kilometrov od okresného mesta sa nachádza šesť zjazdoviek rozličnej úrovne náročnosti, s lyžiarskou školou a ubytovacími kapacitami.

Jazdecký klub Aurora,

Stará Lubovňa

Jazdecká škola a kurzy jazdy na koni pre širokú verejnosť, začiatočníkov aj pokročilých.

www.jkaurora.sk

Tradičné podujatia

Jarmok tradičných remesiel, Stará Lubovňa

Bohatý kultúrny program s vystúpeniami sokoliarov, jún

Svätojánska hviezdna noc, Stará Lubovňa

Noc plná hviezd, balónov šťastia a svätojánskych ohňov, jún

Slávnosť jari v Nestville Parku

Tradičný folklórny festival plný tanca a spevu, máj

Slovenský pohár psích záprahov, Vyšné Ružbachy

Preteky ušľachtilých psích plemien v areáli lyžiarskeho strediska Ski Park Ružbachy, február

Hlavná púť na horu Zvir, Litmanová

Každoročná púť k miestu zjavenia Panny Márie, prvá augustová nedeľa

SABINOV

Mesto založené z lásky

Podľa dávnovej legendy vyrástol Sabinov na mieste, kde sa kedysi naplnila láska vojvodu Štefana a krásnej Sabíny, po ktorej dostalo aj svoje meno. Spomienkou na legendu je dnes nerezová socha zobrazujúca dcéru rytiera Tharczaya, umiestnená na centrálnom námestí.

Legenda hovorí, že hradný pán Šarišského hradu, vojvodca Štefan, sa rád oddával všakovakým kratochvíľam. Šťastný však nebol, lebo jeho srdce doposiaľ nepocítilo pravú lásku. Raz však na svojich potulkách krajom zabľudil ku hradu Kamenica. Patril rytierovi Tharczayovi, ktorý mal povest' nevlúdneho pána. Jeho nedôverčivosť voči mužskému pokoleniu však mala svoj dôvod. Mal totiž krásnu dcéru, Sabínu, ktorú si strážil ako oko v hlave. Len málokomu sa ju podarilo zazrieť. Prefikáný vojvoda sa strážcom Kamenice predstavil menom svojho zbrojnoša Gergelya. Vpustili ho do hradu, kde mu miestny kastelán pri spoločnej pijatike krásy mladej devy opisoval s takým nadšením, že sa Štefan rozhodol uvidieť ju na vlastné oči. Plán sa mu podarilo uskutočniť a keď sa dvaja mladí ľudia po prvý raz uvideli, okamžite sa do seba zaľúbili a rozhodli sa spoločne utiecť. Sabínin otec však zosnovaný únos odhalil a vydal sa prenasledovať utečencov. Keď ich zbadal, vystrelil z luku šíp. Ruka prozreteľnosti však jeho dráhu mierne odklonila a vojvodu Štefana tak zachránila pred istou smrťou. Šíp mu prestrelil rameno presne v okamihu, keď mu do náruče padla krásna Sabína. Na znak ich večnej lásky na tomto mieste vojvoda Štefan založil mesto, ktoré dodnes

nosí meno jeho krásnej manželky. Osada, ktorá neskôr získala štatút slobodného kráľovského mesta, vznikla na brehu rieky Torysy v skutočnosti v 13. storočí. Jej pôvodní obyvatelia boli najmä roľníci, rozvoj remesiel nastal na začiatku 15. storočia. K rozvoju mesta prispelo členstvo v Pentapolitane, združení piatich východoslovenských miest, do ktorého patrilo spolu s Košicami, Prešovom, Bardejovom a Levočou. Od konca 18. storočia rozvoj mesta pozvoľna upadal a čoraz viac sa profiloval ako poľnohospodárska oblasť. Napriek tomu existuje niekoľko dôvodov, prečo by ste pri potulkách Prešovským samosprávnym krajom nemali premeškať príležitosť Sabinov a jeho blízkeho okolie spoznať. K nezabudnuteľným zážitkom určite bude patriť vychádzka na niektorú z hradných zrúcanín či objavovanie tajomných zákutí národnej prírodnej rezervácie Čergovský Minčol.

Socha Sabíny

Od júna 2014 zdobí čelo hlavného námestia v Sabinove nerezová socha Sabíny, podľa ktorej mesto dostalo svoje meno. Socha je výsledkom 19 mesačnej práce a zaujímavým umeleckým dielom, ktoré sa vyznačuje náročnou technikou spracovania. Pozostáva z 1634 trojuholníkov. Autorom sochy je mladý sabinovský autor Juraj Andraščík.

Oscar City

V roku 1965 zaplavili historické centrum Sabinova filmári a herci, aby tu nakrútili podľa poviedky Ladislava Grossmana Obchod na korze rovnomený film. Režiséri Jan Kadar a Elmar Klos si ho vybrali pre mimoriadne pre zachovanú autentickejšť jeho architektúry. Podarilo sa im vyrobiť snímku, ktorá o rok neskôr ako prvý slovenský film získal cenu Americkej filmovej akadémie v kategórii cudzojazyčných filmov a priniesol slovenskej kinematografii prvú zlatú sošku Oscara. Filmovú tradíciu mesto Sabinov

ctí dodnes. V priestoroch bývalého piaristického lýcea, ktoré dnes občanom a návštevníkom mesta slúži ako múzeum a informačné stredisko, sa nachádza stála expozícia venovaná víťaznému filmu. V rámci projektu Oscar City mesto každoročne usporadúva kultúrny program a prehliadky amatérskych a klubových filmov.

Mestské hradby

GPS N 49°06'12" E 21°05'20"

V roku 1405 bol Sabinov povýšený na slobodné kráľovské mesto, s čím súvisel prudký rozvoj remeselnej výroby a obchodu. V roku 1472 jeho význam vzrástol natoľko, že mu kráľ Matej poskytol ďalšie kráľovské privilégia a prikázal mestu vybudovať si hradobné opevnenie, z ktorého sa dodnes zachoval súvislý pás.

Čo vidieť

Chrám sv. Jána Krstiteľa

GPS N 49°10'32.28" E 21°09'67.21"

Gotický chrám z prelomu 15. a 16. storočia je historickou stavebnou dominantou mesta na Námestí slobody. Po sérii prestavieb nesie znaky gotického, renesančného a barokového štýlu. V interiéri sa nachádza replika hlavného barokového oltáru z dielne Majstra Pavla z Levoče, jeho originál je súčasťou expozície Národného múzea v Budapešti. Súčasťou chrámu je renesančná zvonica z roku 1657. Stavebnú panorámu historického jadra dopĺňajú gréckokatolícky, dva evanjelické kostoly a pravoslávny chrám.

Mestské múzeum

Regionálne múzeum od roku 2012 sídli v zrekonštruovaných priestoroch stredovekej bašty, ktorá bola niekoľko storočí súčasťou opevnenia mesta. Zameriava sa predovšetkým na región Sabinova a jeho blízke okolie. Národopisnú expozíciu s predmetmi dennej potreby a meštiansku izbu dopĺňajú na najvyššom podlaží obrazy sabinovských maliarov Ernesta Stenhuru, Erika Kraumanna a Andreja Cirbusa, ktorí žili a tvorili v Sabinove.

Piaristické gymnázium

GPS N 49°10'30.07" E 21°09'60.61"

Bývalé lýceum z roku 1530, prestavané v 18. storočí, je v súčasnosti sídlom kultúrneho centra Na korze a nájdete ho na centrálnom Námestí slobody. Nachádza sa tu mestská galéria, koncertná sála, informačné stredisko a najmä stála expozícia filmu Obchod na korze, ktorý sa v meste nakrúcal v roku 1964 a bol prvým filmom československej kinematografie ocenený zlatou soškou Oscara.

Kam na výlet

Hanigovský hrad

GPS N 49°17'49.7" E 21°01'74.75"

Impozantná zrúcanina sa týči nad obcou Hanigovce. Obdobie jeho vzniku je neisté, usudzuje sa, že tu kedysi stál drevený

hrad, ktorý na začiatku 15. storočia prestavali na kamenný. Prvá písomná zmienka o „Castrum Wywar“ (Nový hrad) pochádza z roku 1411. Odvtedy jeho význam vzrástol, hrad mal za úlohu posilniť pohraničné pásmo medzi Uhorskom a Poľskom. Po požiari v roku 1557 ho už nikdy neobnovili. V súčasnosti je tu čiastočne zachované opevnenie so strieľňami, rozpoznateľné sú pôdorysy vstupnej brány, hospodárskych budov a niekoľkých stavieb.

Travič na Hanigovskom hrade

Za panovania Mikuláša Tarczaya na Hanigovskom hrade sem vraj prišiel z Vatikánu páter Francesco. Zlé jazyky o ňom tvrdili, že sa vyzná v jedoch. Ambiciózny hradný pán veľmi túžil po kráľovskej priazni, ale stále nemal príležitosť preukázať kráľovi svoju udatnosť a oddanosť. Spolu s pátrom Francescom tak vraj zosnovali diabolský plán. Páter pre neho vyrábal jed z akejsi huby, ktorú volali čierny pavúk. Jed pôsobil nenápadne a veľmi pomaly, no pri tom rozožieral vnútro obete na sito. Takto mal hradný pán v pláne zlikvidovať všetkých svojich

konkurentov. Kým plán stihli uskutočniť, povolal kráľ Ľudovít II. Mikuláša Tarczaya do boja proti Turkom. Vyzbrojil sa teda dýkou a dlhým mečom, naložil na seba brnenie a s odvahou sprevádzal svojho kráľa. Ostrý turecký šíp však prerazil jeho tenké brnenie a Mikuláš padol k zemi mŕtvy. Už sa nikdy nedozvedel, že svojím telom zastavil šíp, ktorý bol určený Ľudovítovi, za čo ho panovník po smrti odmenil, keď jeho dcére, Anne Tarczay, podaroval Hanigovský hrad. A páter Francesco? Keď sa do Hanigoviec doniesol chýr o smrti hradného pána, pobalil si svoje pekelné mastičky a utekal kade ľahšie.

Kamenický hrad

GPS N 49°18'95.04" E 20°95'86.01"

Trinásty najväčší hrad na Slovensku sa nachádza v obci Kamenica severozápadne od mesta Sabinov. Podľa dochovaných písomností ho dal postaviť v prvej polovici 13. storočia gróf spišských Sasov – Dietrich v kráľovskom poľovnom revíre. Týči sa vo výške 725 m n. m. na vápencovom brale so zúženou a zníženou strednou časťou, ktorá zrejme vytvárala prirodzenú priekopu. V časoch svojho rozkvetu sa tu nachádzalo zrejme niekoľko významných stavieb, vrátane renesančného paláca. Hrad v roku 1556 zbúrali kráľovské vojská, odvtedy je zrúcaninou, ktorá však láka na príjemné turistické vychádzky.

Kaštieľ Šarišské Dravce

GPS N 49°10'30" E 20°51'47"

Unikátna renesančná pamiatka svetového významu pochádza zo 17. storočia. Kaštieľ vtedy slúžil šľachtickému rodu Smrečányovcov. V minulých rokoch prešiel rozsiahlou rekonštrukciou, po ktorej v jeho areáli pribudla knižnica s čítárňou a izba ľudových tradícií. Priľahlý udržiavaný lesopark so športovým areálom poskytuje návštevníkom niekoľko možností športového vyžitia.

Kaštieľ Péchy

GPS N 49°04'64" E 21°01'75"

Pôvabný, dnes už kompletne zrekonštruovaný klasicistický kaštieľ s príľahlým anglickým parkom, nechal v 19. storočí v Hermanovciach postaviť Georg Péchy von Péchújfalu pre svoju rodinu. Po druhej svetovej vojne bol vyvlastnený, odvtedy chátral. Po rekonštrukcii, na ktorú sa podujali potomkovia grófa, dnes opäť žiari v celej svojej kráse. Sprístupnená je časť Lovecký dom, v ktorom sa nachádza butikový hotel a park.

Národná prírodná rezervácia

Čergovský Minčol

GPS N 20°99'58.38" E 49°23'39.24"

Chránené územie s lesnými spoločenstvami miestami pralesovitého charakteru a typickým karpatským rastlinstvom sa rozkladá na území s rozlohou 171 hektárov. Je obklopené horskými lúkami, ktoré boli v minulosti využívané najmä ako pasienky. V rezervácii sa nachádza množstvo pramenísk a zvieracích chodníkov, na

ktorých možno pozorovať najmä stopy jelenej a diviačej zveri.

Najvyšší vrch Minčol, s výškou 1 157 m n. m., poskytuje nádherný výhľad na okolité hrebene pohoria, vodný tok Tople, Tatry i Pieniny. K hôľnatému vrcholu vedie niekoľko turistických chodníkov. Najpoužívanejšie výstupové trasy začínajú v Šarišskom Jastrabom alebo v Livovskej Hute. Nenáročná trasa určená na rýchly výstup sa začína v obci Potoky.

Pútnické miesto Ľutina

GPS N 49°10'02" E 21°02'51"

Obec Ľutina leží približne 9,5 kilometra od okresného mesta Sabinov na južnom svahu Čergovského pohoria. Od roku 1851 sa tu tradujú príbehy zjavenia svätého Mikuláša, ktorého tu mala stretnúť občianka Zuzana Fekete. Miestna farnosť jej však neuverila a vyhlásila ju za bláznivú. Po opakovaných zjaveniach a potvrdení jej duševného zdravia, rímska kongregácia schválila výsledky vyšetrovania

a Svätý Otec Pius IX. Apoštolským breve potvrdil v roku 1855 Ľutinskej hore status pútnického miesta. Na mieste pôvodného dreveného gotického chrámu tu neskôr vyrástla kamenná stavba, ktorú Svätý Otec Ján Pavol II. povýšil v roku 1988 spolu s príslušnými objektmi na Baziliku Minor. Neďaleko Baziliky sa nachádza miniskansen, v ktorom je zoskupených viac ako 50 zmenšenín drevených chrámov Karpatského oblúka.

Rožkovianske rybníky

GPS N 49°14'39.01" E 20°97'65.05"

Sústava malebných rybníkov s rozlohou 2 300 metrov štvorcových sa nachádza neďaleko mesta Lipany, v katastri obce Rožkovany. Rybníky, ku ktorým sa dostanete príjemnou cyklotrasou, využíva

Slovenský rybársky zväz ako chovné rybníky, preto ak sa vaša predstava o relaxe spája s lovom rýb, určite nebudú chýbať na vašej cestovnej mape. Napriek takmer panenskému a lákavému vzhľadu je tu kúpanie oficiálne zakázané.

Mestské kúpalisko Sabinov

Plavecký, rekreačný a detský bazén, bedminton a plážový volejbal priamo v meste.

Kaštieľ Péchy

Wellness a športové vyžitie v romantickom prostredí parku v Hermanovciach.

www.pechycastle.com

Hotel Javorná, Drienica – Lysá

Horské rekreačné zariadenie s vlastným 25-metrovým krytým bazénom, bohatým wellnessovým či športovým programom a vlastným chovom muflónov.

www.hoteljavorna.sk

SkiDrienica

Lyžiarsky svah s vlekom vo výške 720 m n. m. v okrese Sabinov s možnosťou nočného lyžovania.

www.skidrienica.sk

Ranč Majire

Malebný ranč s vlastným chovom ušľachtilých a cvičených žrebčov v lone nenarušenej prírody.

www.rancmajire.sk

Šport & Relax

Tradičné podujatia

Dni Mesta Sabinov

Kultúrno – zábavný festival s jarmokom a množstvom atrakcií pre deti aj pre dospelých, **jún**

Toryský kantár

Furmanské preteky ťažných koní v obci Torysa, **jún**

Hornotoryský folklórny festival v Krivanoch

august

Brezovický volant, Brezovica nad Torysou

Preteky podomácky vyrobených traktorov, **júl**

Hradné slávnosti, Kamenica

Zrúcaniny hradu ožijú spolu so sokoliarmi, remeselníkmi a šermiarmi, **august**

Novohradské hradné dni, Hanigovce

Stredoveké súboje a zábavné súťaže v zrúcanine Hanigovského hradu, **júl**

BARDEJOV

Perla horného Šariša

Malebné námestie s pestrofarebnými meštianskymi domami, monumentálna gotická bazilika s krásnym mobiliárom, renesančné nástenné maľby v priestoroch mestskej radnice, tajomné židovské suburbium a kúpele, ktoré si obľúbila aj cisárovná Sissi.

Podľa prvej písomnej zmienky z roku 1241 bol stredoveký Bardejov významným a rýchlo sa rozvíjajúcim mestom. Strategická poloha na priesečníku obchodných ciest medzi Uhorskom a Poľskom, Čiernym a Baltským morom, z neho urobila významné obchodné centrum, ktorému sa veľmi rýchlo dostalo mnohých kráľovských výsad. V roku 1352 mu Ľudovít I. Veľký z Anjou udelil právo osemdňového jarmoku a zároveň aj právo na vybudovanie mestských hradiieb. V roku 1376 sa Bardejov stal slobodným kráľovským mestom a zažíval obdobie neobmedzeného rozkvetu. V 16. storočí bol uznávaným centrom kultúry

a vzdelanosti. Vzniklo tu humanistické gymnázium, ktoré patrilo k najlepším v Uhorsku, jeho rektor Leonard Stöckel je autorom prvého pedagogického dokumentu vydaného na Slovensku. Pod úroveň vzdelanosti sa značne podpísala aj prítomnosť dvoch významných tlačiarň, z ktorých sa medzi obyvateľov mesta šírilo množstvo vzácných prác, medzi iným aj prvý Katechizmus Martina Luthera preložený do slovenčiny. V 17. storočí zasiahla Bardejov tak, ako mnoho iných okolitých miest, vlna živelných pohrôm a protihabsburských povstaní, ktoré sa podpísali pod jeho pozvoľný hospodársky úpadok. Hospodárska kríza, ktorá vyvrcholila 2. svetovou vojnou, primäla množstvo obyvateľov mesta k vysťahovalectvu. Po vojne sa mesto začalo stavebne i priemyselne vzťahovať, vďaka čomu sa jeho počet obyvateľov niekoľkonásobne zvýšil. Dáilo sa tu najmä strojárskemu a obuvníckemu priemyslu. Už v roku 1950 bolo mesto vyhlásené za mestskú pamiatkovú rezerváciu, s čím bola spojená intenzívna obnova kultúrneho dedičstva a záchrana pamiatok. Od roku 2000 je Bardejov zapísaný na Zoznam svetového kultúrneho dedičstva UNESCO.

Bardejovské kúpele

Prvá písomná zmienka o minerálnych prameňoch v Bardejove pochádza z roku 1247, kedy sa spomínajú spolu s mestom v listine Bela IV. Podľa zachovaných účtovných záznamov sa miestne minerálne pramene začali využívať v roku 1505. Kúpele pri studených prameňoch vznikli za vlády Márie Terézie, kedy sa tu uzdravil poľský šľachtic Tomáš Lisický z Lisiec, ktorého sem priniesli nevládneho. O dva týždne už kúpele vraj opúšťal na vlastných nohách. Vďaka tejto reklame ho neskôr objavovali aj iní prominentní hostia, ku ktorým patril napríklad cisár Jozef II., druhá manželka Napoleona I., Mária Lujza, ruský cár

Alexander či cisárovná Alžbeta nazývaná Sissi, ktorá pri odchode z liečebného pobytu vyhlásila, že sa cíti ako osemnásťročná, a to aj napriek tomu, že v skutočnosti už bola dámou v rokoch. Kúpele s krásnou kolonádou, zreštaurovanými i novopostavenými liečebnými domami a prekrásnym parkom ponúkajú rozsiahly liečebný a wellnessový program.

www.kupele-bj.sk

Čo vidieť

Mestské hradby

V roku 1352 Ľudovít I. Veľký z Anjou udelil mestu Bardejov právo osemďňového jarmoku a zároveň aj právo na vybudovanie mestských hradieb. Obchodne a remeselne zdatné mesto tak už koncom 14. storočia profitovalo z dokonalého fortifikačného systému, pozostávajúceho z kamenného hradobného múru s troma hlavnými mestskými bránami a vodnou priekopou s padacím mostom, ku ktorým v 1. polovici 16. storočia pribudli spevňujúce bašty. Archívna, Renesančná, Veľká, Hrubá, Kráľovská, Štvorhranná a Školská sú zachované dodnes ako symbol jedného z najdokonalejších opevnení z obdobia gotiky na území Slovenska.

Radničné námestie

GPS N 29°40'00" E 12°60'00"

Od roku 1376 profitoval Bardejov z výsad slobodného kráľovského mesta. Toto obdobie možno v jeho dejinách označiť za „zlatý vek“. V meste vtedy pôsobilo viac ako 50 cechov so 64 remeselnými špecializáciami. O období blahobytu dodnes svedčí množstvo zachovaných cirkevných a svetských stavieb zo 14. a 15. storočia, vďaka ktorým si mesto uchovalo stredoveký pôvab. Azda najpô-

sobivejšie svedectvo predstavuje malebné Radničné námestie so štyridsiatimi šiestimi typickými meštianskymi domami, ktoré je po rekonštrukcii v roku 2002 rovnako ako pred siedmimi storočiami centrom všetkého mestského diania.

Bazilika Minor sv. Egídia

GPS N 29°40'00" E 12°60'00"

Je sakrálnou a stavebnou dominantou Radničného námestia. Pôvodne gotická stavba z polovice 14. storočia zaujme svojím interiérom, v ktorom je sústredená unikátna kolekcia jedenástich gotických krídlových oltárov s tabuľovými maľbami a množstvo iného vzácného sakrálného mobiliáru. Chrám prešiel viacerými prestavbami, pod ktoré sa podpísali mnohí významní stavitelia, medzi nimi aj slávny kráľovský stavitel Štefan z Košíc, ktorý pôsobil na stavbe košického Dómu Svätej Alžbety. Dnešný obraz chrámu je výsledkom 20-ročných opráv. K najvýznamnejším objektom patrí hlavný neogotický oltár s plastikami Sv. Egídia, Sv. Štefana a Sv. Ladislava z roku 1878 a súsosie Golgoty z konca 15. storočia, znázorňujúce ukrižovaného Krista a dvoch lotrov.

Mestská radnica

GPS N 29°40'00" E 12°60'00"

Svetská stavebná dominanta Radničného námestia pochádza zo začiatku 16. storočia a sú na nej rozpoznateľné prvky nastupujúcej renesančnej architektúry. Pod jej finálny vzhľad sa podpísalo množstvo významných staviteľov. Maliarsku výzdobu interiéru, zahŕňajúcu výzdobu štítov, erbov a výjav Posledného súdu, realizoval miestny majster Theofil Stancel. Vrchol južného štítu radnice zdobí replika postavy legendárneho rytiera Rolanda s halapartňou, ochran- cu mestských privilégií. Architektonické detaily v podobe zdobených portálov, dekoratívnych malieb štítov, trámového stropu v radnej sieni a dobového nábytku zvyšujú umeleckú hodnotu priestoru, ktorý je v súčasnosti sídlom historickej expozície Šarišského múzea.

Židovské suburbium

Za historickými hradbami mesta nachádzame súbor stavieb s deväťklenbovou synagógou z roku 1836, zdobenou bohatou ornamentálnou maľbou a pôsobivým artefaktom hebrejského chronostichonu s dedikačným nápisom. Súčasťou suburbia je zhromaždisko bet midraš a mikve, pre vykonávanie rituálneho kúpeľa. V minulosti bol v areáli aj rituálny bitúnok.

sa pravidelne konajú výstavy dobových umeleckých predmetov, poľovníckych trofejí a diel súčasných umelcov regiónu.

www.muzeumbardejov.sk

Šarišské múzeum

Priamo v meste Bardejov sú sprístupnené tri stále muzeálne expozície. Okrem historickej expozície v budove Mestskej radnice sa na Radničnom námestí 27 nachádza expozícia ikon, jediná samostatná zbierka ikonopisných pamiatok na Slovensku. Prírodopisná expozícia sídli na Rhodyho ulici 4 a predstavuje návštevníkom rastlinné a živočíšne druhy typické pre severovýchodné Slovensko. Výstavná sieť na Radničnej ulici 13 je miestom, kde

Skanzen – múzeum ľudovej architektúry

GPS N 49°32'99.01" E 21°26'68.04"

Priamo v areáli Bardejovských kúpeľov sa nachádza najstarší skanzen na Slovensku. Pozostáva z 24 expozíčných objektov, dokumentujúcich architektúru a spôsob života slovenského obyvateľstva a rusínskeho etnika z obdobia 19. a 20. storočia. Nachádzajú sa tu obytné zrubové domy,

hospodárske stavby, kováčska dielňa, drevený včelín, valcha – zariadenie na domácu výrobu súkna a iné. Sakrálnu stavbu zastupuje zrekonštruovaný drevený kostolík z Mikulášovej, drevený kostolík východného obradu z roku 1766, ktorý sem bol prevezený z obce Zboj, zvonice z Nižného Orľáka Janoviec a Nemcoviec a Kaplnka sv. Jána Nepomuckého.

Zboja a Mikulášovej, ktoré sú umiestnené v areáli skanzenu v Bardejovských kúpeľoch, ide o gréckokatolícky Chrám sv. Lukáša v obci Krivé z roku 1826, barokovo-gotický pravoslávny Kostol sv. Kozmu a Damiána v Lukove, gréckokatolícky kostolík Stretnutia Pána so Simeonom z roku 1698 v Kožanoch, gréckokatolícky Kostolík sv. Lukáša Evanjelistu v Tročanoch, pravoslávny Kostol Ochrany Presvätej Bohorodičky z roku 1763 v obci Jedlinka, pravoslávny Kostol Michala Archanjela vo Fričke a Kostol sv. Františka z Assisi v Hervartove, ktorý je od roku 2008 zapísaný do Zoznamu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO.

Kam na výlet

Drevené kostolíky

Z 27 drevených zrubových sakrálnych stavieb, postavených bez použitia jediného kovového klinca, ktoré sa nachádzajú na území Prešovského samosprávneho kraja, nachádzame v okrese Bardejov hneď deväť. Od roku 1968 sa pýšia statusom národnej kultúrnej pamiatky a vo väčšine prípadov dodnes plnia svoje duchovné poslanie. Okrem drevených chrámov zo

Zborovský hrad

GPS N 49°36'81" E 21°30'93"

Zručanina, známa tiež pod názvom Mako-
vica, sa nachádza v blízkosti obce Zborov.
Prvá písomná zmienka o hrade pochádza
z listiny kráľa Ľudovíta I. z roku 1347.
Jeho úlohou bolo zrejme plniť funkciu
pohraničného a ochranného hradu. Hrad
vlastnili rôzne šľachtické rody, medzi

inými napríklad Cudarovci, Rozgonyiovci,
Tarczayovci a Rákociovci. Prvotné stavby
niesli prvky gotického štýlu, v 16. storočí
došlo k rozsiahlejšej prestavbe, pri ktorej
prišlo tiež k rozšíreniu hradu o obytné
priestory a k posilneniu jeho fortifikač-

ného systému. Z písomností z roku 1704
vyplýva, že hrad bol ešte na počiatku 18.
storočia plne funkčný. Rozsiahle poško-
denia na stavbe vznikli najmä počas 1.
svetovej vojny, v súčasnosti sa pracuje
na oprave hradného opevnenia. Hradný

kopec je od roku 1950 štátnou prírodnou
rezerváciou. Ochrana sa zameriava najmä
na niekoľko sto rokov staré duby letné,
ktoré sa nachádzajú pozdĺž prístupovej
cesty na hrad. Hrad je vyhľadávanou tu-
ristickou atrakciou. Dostať sa k nemu dá
po náučnom chodníku z Bardejovských
kúpeľov alebo priamo z obce Zborov,
z ulice Podhradie. V letných mesiacoch sa
na hrade konajú koncerty.

Najstarší dub na Slovensku, Dubinné GPS N 49°14'38" E 21°26'28"

850 rokov starý dub letný nájdete pri
krajnici pri hlavnej ceste vedúcej do
obce. Je pravdepodobné, že je najstarším
dubom nielen na Slovensku, ale dokon-
ca v celej strednej Európe. Je vysoký 25
metrov a hrúbka jeho kmeňa pri zemi
dosahuje až 12,33 metra. Pre obec je
dub nielen vzácnym exemplárom, ale
doslova duchovným symbolom, ktorý tu
stál už v časoch, keď bola v roku 1327
rozvinutým sídlom a spolu s obcou prežil
nástrahy bratráckeho hnutia i oboch
svetových vojen. Traduje sa, že občania
mesta v jeho kmeni počas vojny schová-
vali zvieratá a zjavila sa tu Panna Mária.
Na jej počesť tu stojí kaplnka.

Šport & Relax

Bardejovské kúpele

Miesto s dlhoročnou tradíciou, ktoré si obľúbila aj cisárovná Sissi.

www.kupele-bj.sk

Mestské kúpalisko Bardejov

Plavecký a detský bazén, dve ihriská na plážový volejbal na Toplianskej ulici.

Prírodné kúpalisko Makovica

Severne od Bardejova, tri km od poľských hraníc, v malebnom údolí a kompletanou vybavenosťou pre relax.

www.makovica.sk

Lyžiarske stredisko Makovica

Pre lyžiarov aj snowboardistov 950 metrov dlhá zjazdovka s atraktívnym profilom a množstvom služieb.

www.makovica.sk/lyzovacka

Lyžiarske stredisko Regetovka

Tri kilometre lyžiarskych svahov, čiastočne umelo zasnežovaných s požičovňou lyží, ubytovacími kapacitami a občerstvením, 18 kilometrov od Bardejova.

www.regetovka.sk

Lyžiarske stredisko Stebnícka Huta

17 kilometrov od Bardejova v Nízkych Beskydoch s dvoma lyžiarskymi vlekmí a podmienkami pre lyžiarov i snowboardistov.

Jazdecký klub NOVOTNÝ, Abrahámovce

Jazdecký výcvik, rekreačné jazdenie v okolitej prírode, hypoterapia, posedenie s opekačkou.

novotny.jan@slovanet.sk;

Abrahámovce 77

Chov koní, Dlhá Lúka (Bardejov)

Jazdecký výcvik, zimný skijjorig, požičovňa kočiarov na sviatočné podujatia.

Tradičné podujatia

Hry rytiera Rolanda

Dni mesta Bardejov, **jún**

Organové dni Jozefa Grešáka

Medzinárodný festival organovej hudby s viac ako 20-ročnou tradíciou, **júl**

Bardejovský jarmok

Tradičný jarmok s viac ako 600-ročnou tradíciou v historickom srdci mesta, **august**

Jazdecké preteky v parkúrovom skákaní, Bardejov

Jazdecké preteky s bohatým sprievodným programom pre deti i dospelých, **máj**

STROPKOV

Neprebádané mesto

Archeológovia nechali zatiaľ Stropkov a jeho blízke okolie nepovšimnuté. Ak sa však rozhodnete pre jeho návštevu, určite nebudete ľutovať. Na svoje si v tomto okresnom meste príde každý – milovník histórie a sakrálnych pamiatok, zvierat, kúpania a lyžovania, ale aj medu.

V dejinách Stropkova existuje veľa bielych miest. Nikdy sa tu nerealizoval žiadny archeologický výskum, preto je jeho minulosť až do roku 1404, kedy sa začína spomínať v písomných dokumentoch, zahalená rúškom tajomstva a opradená množstvom nepotvrdených hypotéz. Je však veľmi pravdepodobné, že tu svojho času stálo veľkomoravské alebo poreľkomoravské sídlisko, ktoré pretrvalo až druhej polovice 13. storočia. Tento predpoklad mohol potvrdiť v roku 1956 náhodný nález približne 150 centimetrov hlbokých a 100 centimetrov širokých vypálených jám, ktoré naši slovanskí predkovia využívali zrejme ako obilnice. Nálezisko však nebolo nikdy preskúmané, podľa očitých svedkov bolo dokonca v záujme rýchlej zástavby lokality zasypané. Hypotézu o veľkomoravskom osídlení čiastočne podporuje samotný názov mesta, ktorý jazykovedci odvodzujú od slovienskeho mena Strop-Stropek. Vo všetkých ostatných dokumentoch je neskôr Stropkov označovaný ako oppidum alebo civitas a neexistujú žiadne doklady o tom, že by mu boli udelené mestské privilégia. Isté však je, že v 14. a 15. storočí bol obývaný nemeckými obyvateľmi, ktorí prispeli k jeho stavebnému rozvoju, vďaka čomu nadobúdala čoraz mestskejší ráz. Z tohto obdobia pochádza historické

štvorcové námestie so štyrmi rožnými ulicami a gotický kostol pôvodne zasvätený sv. Anne. V 14. storočí bol Stropkov remeselníckym centrom oblasti. Majstri, ktorí si za menom uvádzali „zo Stropkova“ pôsobili v Bardejove i Košiciach. V roku 1575 tu vznikol „veľký cech“, ktorý združoval spolu 17 druhov remesiel. Rozkvet mesta zabrzdil Žigmund Luxemburský, keď ho daroval miestnym feudálom a urobil tak z neho poddanské mestečko. Táto administratívna zmena spôsobila, že sa z neho nemecké obyvateľstvo postupne vysťahovalo. V súčasnosti mesto profituje najmä zo svojej geografickej polohy v malebnom prostredí Ondavskej vrchoviny a blízkosti vodnej nádrže Veľká Domaša, čo vytvára optimálne podmienky pre rozvoj cestovného ruchu a špeciálne vidieckej turistiky. Turisticky vyhľadávanou

oblasťou je napríklad rekreačné stredisko Valkov na brehu Veľkej Domaše, s vlastnou plážou, ktoré je dlhodobo radené k najčistejším lokalitám pri vodnej nádrži. Ak do Stropkova zavítate v zimných mesiacoch, uspokojí vaše túžby po aktívnom oddychu stredisko zimných športov Miková. Veľkej popularite sa teší aj unikátny koncept mestskej zoologickej

záhrady ZOO Park Stropkov, ktorý vyrástol priamo v centre mesta. Zavítali ste sem na prelome novembra a decembra? Potom vám bude naozaj sladko. V tomto období sa tu totiž pravidelne konajú Dni medu.

vystriedali Peteovci. Posledné písomné zmienky o hrade pochádzajú z roku 1767, kedy zrejme zanikol pri požiari, ktorý zničil spolu s ním aj centrum Stropkova. K jeho obnove nedošlo a zvyšky jeho muriva

Čo vidieť

Stropkovský hrad

GPS N 49°12'06" E 21°39'12"

Pôvodná stavba z prvej polovice 15. storočia bola situovaná v južnej časti námestia mesta. Jeho majiteľmi bol šľachtický rod Pereniovcov, ktorých neskôr

zužitovali miestni obyvatelia na vybudovanie podmuroviek vlastných obytných domov. Z hradu sa dodnes zachovala južná časť východného krídla, ktorá bola prebudovaná na kaštieľ. Časť hradu leží pod povrchom námestia.

Rímskokatolícky Kostol Najsvätejšieho Tela a Krvi Kristovej GPS N 49°12'06" E 21°39'12"

Gotický trojlodový kostol z prelomu 13. a 14. storočia so sedempodlažnou kostolnou vežou bol pôvodne súčasťou zaniknutého Stropkovského hradu a patrí k najvýznamnejším sakrálnym architektonickým pamiatkam v meste. Hlavný ranobarokový oltár s bohatou figurálnou a ornamentálnou výzdobou patrí medzi najkrajšie na Slovensku. V 18. storočí bola k severnej strane kostola postavená sakristia. Zvon Petra a Pavla v kostolnej zvonici pochádza z roku 1847 z dielne zvonolejára Pavla Schmitza.

Františkánsky Kostol Najsvätejšej Trojice s kláštorom

GPS N 49°20'45.02" E 21°65'12.68"

Františkánsky kostol zasvätený Najsvätejšej Trojici pochádza zo 17. storočia. Dominuje mu hlavný rovnomenný oltár, ktorý sa vyznačuje vysokým umeleckým spracovaním. Jeho ústredným motívom je obraz najsvätejšej Trojice s bohostánkom. V 17. storočí vybudovali pri kostole kláštor pre mníchov z rádu Františkánov, ktorí boli do mesta povolaní, aby zamedzili rozširovaniu myšlienok reformácie v meste. Kláštor bol neskôr prestavaný, no dodnes sa zachoval napríklad tzv. rajský dvor, pravouhlý priestor medzi krídlami kláštora, kde sa mníši oddávali rozjímaniu. V roku 1921 prešiel kláštor do správy rádu redemptoristov a stal sa tak prvým kláštorom tohto druhu na Slovensku.

Mestské múzeum a galéria

Stropkovské múzeum s Galériou Františka Veselého nájdete na Zámockej ulici č. 519 v budove mestského kaštieľa. V stálej expozícii sa nachádzajú predmety historickej hodnoty, ktoré z veľkej časti poskytli múzeu obyvatelia mesta. Oblúbenou a vyhľadávanou expozíciou je tiež exkluzívna zbierka bábik. Múzeum s galériou okrem toho niekoľkokrát do roka organizujú rôznorodé tematické výstavy.

<http://www.stropkov.sk/muzeum/>

Kam na výlet

ZOO Park

GPS N 49°12'17" E 21°39'06"

Areál zooparku nájdete priamo v centre mesta na Hlavnej ulici. V štyridsiatich voliérach tu sídli množstvo rôznych druhov známych aj exotických zvieratiek. Súčasťou zariadenia je aj kontaktný park s možnosťou kŕmenia obyvateľov. Napriek svojím nevelkým rozmerom je táto mestská zoologická záhrada jedinou

svojho druhu na Slovensku. Opatrou o svojich obyvateľov prispieva k zachovaniu genofondu planéty. Okrem zvieratiek sa pýši výskytom vzácnych rastlín, kríkov a stromov. V areáli sa nachádza rozprávkový bufet Červená čiapočka, prostredie je bezbariérové a prístupné aj telesne postihnutým návštevníkom.

www.zoostropkov.sk

Vrch Baňa

Milovníci prírody a pešej turistiky isto oce-
nia možnosť vyšliapať na jeden z najatrak-
tívnejších vrchov v okolí mesta. Na vrch
Baňa, s nadmorskou výškou 526 m n. m.,
vedie niekoľko udržiavaných turistických
trás. Východiskový bod nájdete priamo
v meste, po modrej značke dorazíte na
vrchol približne za 1,5 hodiny. Z Bane mô-
žete pokračovať v prechádzke do kúpeľov

Šarišský Štiavnik. Kúpele dnes už síce
svojmu účelu neslúžia, stále sa tu však na-
chádza funkčný minerálny uhličito-vápe-
nato-siričitý prameň. Neprehliadnuteľnou
dominantou v lokalite je novovybudovaný
stožiar telefonického operátora, ktorý sa
vďaka svojej výške 50 metrov považuje za
najvyšší stožiar na území Slovenska.

Kúpalisko Stropkov

Plavecký bazén s rozmermi 50 m x 22,5 m,
detský bazén a ihrisko.

Lyžiarske stredisko Stropkov

Dva vleky a zjazdovky s profilmi vhodnými
pre začiatočníkov aj skúsených lyžiarov,
lyžiarska škôlka pre deti v prostredí On-
davskej vrchoviny.

Tradičné podujatia

Stropkovský jarmok

Obnovená tradícia výročných jarmokov s množstvom remeselníckych výrobkov, **august**

Stropkovské hradné slávnosti

Rozlúčka s letom na mestskom námestí spojená s dobýjaním hradu, verejnou popravou
a balónovou bitkou, **august/september**

Stropkovská zlatá podkova

Oblúbené jazdecké preteky s viac ako 30-ročnou tradíciou, **august**

Stropkovské dni medu

Sladký festival s vôňou medu, medovníkov aj medoviny pre mlsných návštevníkov aj
včelárov, **november/december**

Šport&Relax

Domaša - Valkov

Rekreačná oblasť s plážou obklopenou
krčmičkami a ratingom jednej z najčistej-
ších lokalít pri Veľkej Domaši.

www.tatra-domasa.sk

MEDZILABORCE

Warhol City

Najväčšie lákadlo v lokalite okresného mesta Medzilaborce nepochybne predstavuje Múzeum moderného umenia Andyho Warhola, ktoré sa pýši druhou najväčšou zbierkou jeho diel na svete. Ak nepatríte medzi milovníkov umenia, ponúkajú Medzilaborce hneď niekoľko príležitostí na turistiku a spoznávanie slovenských vojnových dejín.

Už prvé ohliadnutie za dejinami Medzilaboriec napovedá, že išlo o ťažko skúšané mesto. Sčasti pre svoju geografickú polohu v blízkosti štátnych hraníc, sčasti preto, že sa obyvatelia mesta odpradávn borili s problémom chýbajúcich pracovných príležitostí. Väčšina z nich bola odkázaná na poľnohospodárstvo alebo prácu v lese. Podľa dochovaných písomností panstvo Mezobrod a ďalších 92 obcí patrilo v roku 1347 šľachtickému rodu Drughetovcov, ktorých neskôr vystriedali Čákyovci a po nich Andrásyovci. Na začiatku 17. storočia tu bola vybudovaná píla, dva mlyny a objavili sa prvé obchody s potravinami a hostince. Rozvíjajúci sa kapitalizmus na prelome 19. a 20. storočia priniesol so sebou veľkú vlnu vysťahovalectva miestnych obyvateľov do Belgicka, Francúzska, USA

a Kanady. Malým povzbudením ospalej ekonomike mestečka bolo vybudovanie železnice, ktorá viedla z Medzilaboriec cez Lupkovský priesmyk až do Poľska. Počas prvej a druhej svetovej vojny prechádzali Medzilaborcami spojenecké i nepriateľské vojská a odohrávali sa tu kruté boje. Prechádzali tadiaľto ruské vojská generála A. A. Brusilova, po boku ruskej armády tu bojovala pri Lupkovskom priesmyku Česká družina, neskôr tu operoval partizánsky oddiel Čapajev, zvädzali sa tu kruté boje za oslobodenie v roku 1944. Mesto bolo vážne poškodené, 47 priľahlých obcí spustošených. Od druhej polovice 20. storočia sa mesto pozvoľna začalo stavať na nohy. Nikdy sa nestalo centrom priemyslu, o to viac však môže profitovať z nádhornej okolitej prírody, ktorá vytvára potenciál pre rozvoj cestovného ruchu a vidieckej turistiky. Na území sa nachádza až šesť prírodných rezervácií so značenými turistickými trasami a množstvom druhov vzácnej fauny a flóry. Vodný tok Laborca zasa poskytuje vhodné podmienky na splavovanie.

predmetov. Okrem prác samotného umelca sa tu nachádzajú aj diela jeho brata Paula a synovca Jamesa.
www.muzeumaw.sk

Čo vidieť

Múzeum moderného umenia Andyho Warhola

Nenápadné východoslovenské okresné mesto sa pýši svetovou raritou. Na ulici A. Warhola 749/26 sa nachádza múzeum moderného umenia, venované tvorbe a životu zakladateľa pop-artu. Múzeum vzniklo v roku 1991 z iniciatívy amerických potomkov umelca. Zo 17 kilometrov vzdialenej obce Miková totiž pochádzala Andyho matka Julia Warhol. Múzeum sa pýši druhou najväčšou zbierkou Warholových diel na svete. Pozostáva z malieb, kresieb, skíc a rôznych spomienkových

Mini skanzen

GPS N 49°16'20.28" E 21°54'03.24"

Neďaleko amfiteátra sa nachádza zaujímavá expozícia znázorňujúca rusínsku historickú dedinu s dreveným kostolíkom.

Stavby síce nie sú pôvodné, boli však vyrobené ručne a s použitím tradičných technológií. Repliky zachytávajú tradičné obytné domy a hospodárske budovy, v ktorých sa odohrával každodenný život rusínskeho etnika. Zriadenie mini skanzenu je súčasťou rozsiahleho projektu Warhol City, zameraného na zmenu imidžu mesta.

Kam na výlet

Monastyr Zoslania sv. Ducha **GPS N 49°13'33" E 21°53'45"**

Jeden z najkrajších gréckokatolíckych monastýrov na Slovensku sa nachádza v obci Krásny Brod. Vznikol v 14. storočí. Podľa legendy stál za jeho založením žobrák a slepec, ktorý týmto miestom prechádzal v piatok pred sviatkom Zostúpenia Svätého Ducha. Pretrel si oči vodou z miestnej studničky a vrátil sa mu zrak. Následne tu bola postavená kaplnka s ikonou Bohorodičky, ktorú neskôr nahradil drevený chrám a kláštor, v ktorom sa usídlil mníš-

sky rád baziliánov. Monastyr bol následne trikrát zničený, naposledy počas prvej svetovej vojny. Po prvom zničení v roku 1603, kedy ho nechal spáliť protestantský gróf Valentín Drugeth, sa zachránila práve najdôležitejšia ikona Bohorodičky. Tá sa neskôr objavila na južnej stene v Kostole sv. Jána Krstiteľa v Krásnom Brode, kde sa nachádza dodnes.

Habura – údolie kniežata Laborca **GPS N 49°19'27" E 21°51'41"**

V neďalekej obci Habura sa nachádzajú dva významné monumenty rusínskej kultúry. Sú nimi replika dreveného kostolíka sv. Mikuláša Divotvorcu a 5,10 metrov vysoká bronzová socha kniežata Laborca umiestnená na 1,70-metrovom podstavci. Anonymova kronika uvádza, že slovanské knieža Laborec žilo na prelome 9. a 10. storočia na hrade Hung. Po vpáde staromaďarských kmeňov do Karpatskej kotliny knieža vraj hľadlo útočisko v zemplínskej pevnosti. Pri neúspešnom pokuse o útek ho však chytili a na brehu rieky Sviržavy popravi. Odvtedy nesie táto rieka meno

Laborec. V rusínskej kultúre zohráva postava kniežata Laborca veľmi významnú úlohu. Autorom bronzovej sochy je akademický maliar Ján Ťapák. Osobité poslanstvo je zabudované v podstavci pod sochou. Nachádza sa v ňom schránka so zeminou z rusínskych obcí východného Slovenska, ktorá má za úlohu symbolizovať jednotu a identitu Rusínov.

Kostol sv. Mikuláša Divotvorcu

Stavba vznikla v obci Habura v rokoch 1502 – 1510 pôvodne ako pravoslávny chrám, ktorý neskôr prešiel pod správu gréckokatolíkov. V roku 1740 si gréckokatolícka náboženská obec postavila v obci murovaný chrám zasvätený sv. archanjeli Michalovi. Drevený kostol darovali do Malej Poľany, odkiaľ bol v 20. storočí odpredaný do Hradca Králové, kde stojí dodnes. Po neúspešných pokusoch získať kostol späť, sa obec rozhodla vybudovať jeho repliku. Verný náprotivok pôvodnej stavby zo 16. storočia stojí na tom istom mieste, od roku 2011 je posvätený.

množstvo vzácných a chránených rastlín. Z fauny sú tu zastúpené druhy medveďa hnedého, vlka dravého, rysa ostrovida, vydry riečnej, 124 druhov vtákov a 60 druhov cicavcov. Oblúbené turistické trasy vedú z Habury do Chvastejova, Kejdy až po štátnu hranicu (cca 5 km po modrej značke), z konečnej autobusovej zastávky v Palote na Lupkovský priesmyk (cca 5 km po zelenej značke). Medzilaborce poslúžia všetkým turistom ako hlavná turistická základňa.

Palotská jedlina

Laborecko poskytuje množstvo príležitostí pre turistiku. Na jeho území sa nachádza až šesť prírodných rezervácií, Palotská jedlina je len jednou z nich. Na turistických trasách je možné obdivovať

pútnikov, ktorí sa modlili k jej ikone. Silnú modlitbu vraj začuli čerti a rozhodli sa monastyr zničiť. Rozhodli sa teda naň hodiť obrovský balvan. Keď ho však niesli lesmi v okolí Krásneho Brodu, zakikírkal kohút, sila čertov ochabla a balvan ich zavalil. V niektoré dni je však počuť, ako pod balvanom stonajú. Na vrchole pieskovcovej skaly je dnes osadená tabuľa s erbom obce a turistická chata.

Čertov kameň

Nájdete ho v lokalite horského masívu známeho pod menom Kamjana, ktorý sa tiahne severne od obce Krásny Brod. Čertovým kameňom sa nazýva kóta vo výške cca 433 m n. m., kde sa nachádza výrazná pieskovcová skala. K jej pôvodu sa viaže stará rusínska legenda, podľa ktorej sa v blízkom monastyre na sviatok Pokrov svätej Bohorodičky zišlo veľa

Lupkovský priesmyk

GPS N 49°15'03" E 22°02'19"

Nachádza sa vo výške 640 m n. m. v severnom hrebeni Laboreckej vrchoviny na slovensko – poľskej štátnej hranici, vedie cezeň 416 metrov dlhý Lupkovský tunel so železničnou traťou vedúcou z Medzilaboriec do poľského mesta Sanok. K priesmyku sa dá dostať po medzinárodnej trase E8, ktorá vedie od Laboreckého priesmyku až na Vysoký grúň, alebo po menej náročnej zelenej trase s východiskovým bodom v obci Palota.

Šport & Relax

Splavovanie Laborca

Výdatná nádielka dobrodružstva na rafte alebo v kanoe.

www.alcea.sk

Ski Centrum Danová

Dve zjazdovky s vlekmí, prírodné klzisko, lyžiarska škola v bezprostrednej blízkosti Medzilaboriec.

Lyžiarske stredisko Borov, Medzilaborce

1,7 kilometra zjazdoviek ľahkej a stredne ťažkej náročnosti pre lyžiarov, snowboardistov a milovníkov bežiek.

Tradičné podujatia

Pochod vďaka Čertižné – Dukla

Obľúbený spomienkový pretek na bežkách pozdĺž slovensko – poľskej hranice, na počesť krutých bojov počas 2. svetovej vojny, **február**

Laborecký jarný jarmok, Medzilaborce

Vítanie jari v uliciach mesta tradičným trhovým spôsobom, **máj**

Festival kultúry a športu, Medzilaborce

Multižánrový kultúrny a športový festival s množstvom dobrej hudby a športového vyžitia, **jún**

Laborecká 24, Medzilaborce 24-hodinový turnaj v sálovom futbale, **december**

SVIDNÍK

Mesto duší padlých vojakov

Keď stáli sudičky pri zrode tohto mesta, dali mu do vienka neľahký osud. Dukliansky priesmyk, ktorý sa nachádza v jeho blízkosti, sa stal svedkami rozsiahlej vojenskej operácie, ktorá si vyžiadala množstvo mŕtvych. Viac ako desaťtisíc duší tu dodnes odpočívajú na štyroch miestnych vojenských cintorínoch.

Na znak úcty k ich hrdinstvu sa na mieste bojov nachádza

Zrejme by sme na Slovensku ťažko hľadali miesto, ktoré by si dobrovoľne vybralo stať sa mementom smrti. Svidník si úlohu, ktorú zohral vo finále druhej svetovej vojny, tiež nevybral dobrovoľne. Faktom však zostáva, že v októbri 1944 sa v rámci Karpatsko–duklianskej operácie ocitol priamo v ohnisku jednej z najťažších bitiek druhej svetovej vojny. Z tohto dôvodu je miestom, ktoré dnes s obľubou navštevujú milovníci vojenskej histórie. Sakrálnym protipólom vojnových pamätníkov je naopak 11 drevených chrámov východného obradu, ktoré poskytujú duchovnú útechu nielen veriacim, ale všetkým, ktorí dokážu oceniť zručnosť stavebných majstrov schopných postaviť ich bez použitia jediného kovového klinca

v súčasnosti niekoľko pamätníkov a časť pôvodného zachovaného vojenského arzenálu.

a chcú sa pokochať krásou sakrálného umenia.

Samotné okresné mesto, ktoré vyrástlo pri ústí rieky Lodomirka do Ondavy, je v súčasnosti moderným administratívnym, hospodárskym, kultúrnym a športovým centrom regiónu. Neoficiálnym symbolom mesta je socha armádneho generála Ludvíka Svobodu, jediná svojho druhu v Európe. Sakrálnymi dominantami sú dva gréckokatolícke chrámy, pravoslávny chrám sv. Trojice a rímskokatolícky Kostol Božského Srdca Ježišovho.

Duklianske bojisko

GPS N 49°35'84" E 21°59'34"

Národná kultúrna pamiatka pripomínajúca spoločnú útočnú operáciu sovietskych a česko-slovenských vojsk o Dukliansky priesmyk, ktorá sa tu odohrala na jeseň v roku 1944. Operácia bola potlačená a vyžiadala si množstvo obetí na životoch, napriek tomu ju dodnes vojenski stratégovia nehodnotia ako vyslovene

neúspešnú. Dominantou lokality je kultový kónický Pamätník čs. armádneho zboru s obradnou sieňou a úctyhodnou výškou 28 metrov. Pri príležitosti 20. výročia operácie k nemu pribudlo súsosie s príznačným názvom „Žalujem“. V areáli sa nachádza pamätný cintorín s bustami hrdinov Dukly a expozícia bojovej techniky rozmiestnenej v prírode v katastri obcí Nižný Komárnik a Vyšný Komárnik. Sprístupnené sú aj zrekonštruované delostrelecké palebné postavenia a bunkre jednotiek 1. čs. armádneho zboru v ZSSR.

Čo vidieť

Vojenské múzeum a

Pamätník sovietskej armády

GPS N 49°18'28" E 21°33'56"

Múzeum sa špecializuje na dokumentáciu vojenských dejín Slovenska bezprostredne pred a počas 1. svetovej vojny vo východných Karpatoch, medzivojnového obdobia a obdobia 2. svetovej vojny s akcentom na Karpatsko-dukliansku operáciu, partizánske hnutie a oslobodzo-

vanie Slovenska v rokoch 1944 – 1945. Centrálna expozícia obsahuje aj autentické fotografie, osobné pamiatky a rôzne zbrane a nálezy z bojísk. Bezprostredne vedľa múzea sa nachádza Park bojovej techniky, v ktorom sú rozmiestnené exponáty ťažkej vojenskej techniky. Súčasťou areálu je i Pamätník sovietskej armády s cintorínom, na ktorom je pochovaných viac ako 9 000 vojakov, ktorí tu padli na jeseň v roku 1944. Múzeum spravuje aj vyhliadkovú vežu priamo na Dukle, vysokú 48 metrov.

Údolie smrti

Jeho areál je vymedzený katastrami obcí Kapišová, Kružľová a Nižná Pisaná. V teréne je rozmiestnená tanková technika znázorňujúca tankovú rotu v útoku. Osem tankov typu T-34/35 pripomína tankové boje, ktoré sa v tejto lokalite odohrali v dňoch 25. až 27. októbra 1944.

V prenesených a zrekonštruovaných objektoch je sústredený ľudový nábytok, domáci inventár, tradičné pracovné náradie a ukážky ľudového umenia. Okrem typických obydľí sa tu nachádza niekoľko technických stavieb a hospodárskych budov. Dominantou skanzenu je drevená cerkva z Novej Polianky z roku 1766 s bohatou interiérovou výzdobou. Expozícia tiež približuje najzákladnejšie spôsoby obživy, charakteristické pre život Rusínov v minulosti – poľnohospodárstvo a pastierstvo.

Národopisná expozícia Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku

Skanzen na ploche desať hektárov v bezprostrednej blízkosti miestneho amfiteátra bol sprístupnený návštevníkom v roku 1982. Pozostáva z najtypickejších pamiatok ľudovej architektúry dokumentujúcej život Rusínov na Slovensku.

Múzeum ukrajinsko-rusínskej kultúry GPS N 49°18'15" E 21°34'46"

Na Centrálnej ulici 258 vo Svidníku sa nachádza ďalšia národnostná inštitúcia venovaná životu, kultúrno-historickému, politickému a sociálnemu vývoju Rusínov

na Slovensku od najstarších čias až po súčasnosť. Súčasťou múzea je Galéria Dezidera Millyho, pomenovaná podľa rusínskeho národného umelca a zakladateľa Generácie 1909. Sídli v barokovom kaštieli z 18. storočia a približuje výtvarnú tvorbu ľudových a profesionálnych umelcov rusínskeho pôvodu od 16. storočia do súčasnosti. Súčasťou expozície je zbierka vzácných ikon.

www.muk.sk

Nízke Beskydy

GPS N 49°23'17" E 21°09'39"

Blízke pohorie s najvyšším vrchom Busov (1002 m n. m.) poskytuje množstvo príležitostí na turistiku a cykloturistiku po značených trasách. Nenáročný výstup na najvyšší vrch možno začať v obci Gaboltov alebo Cigelka po zelenej značke. Na vrchole nájdete malú čistinku s dreveným krížom.

www.kst-beskyd.sk

Chrám sv. Michala Archanjela

Ladomirová (UNESCO)

GPS N 49°19'47" E 21°37'29"

Drevený kostol východného obradu so zvonnicou zasvätený sv. Michalovi Archanjelovi pochádza z roku 1742. Patrí ku kostolom „lemkovského typu“, inšpirovaným sakrálnou architektúrou podkarpatsko-ruských Lemkov. Tento vplyv sa prejavuje pri riešení dispozície a umiestnením zvonice nad časťou označovanou „babinec“. Pátradový ikonostas z 18. storočia je jedným najhodnotnejších umeleckých objektov v interiéri cirkvi.

V jeho hlavnom rade sa nachádzajú ikony sv. biskupa Mikuláša, Bohorodičky Hodigetrie, Ježiša Krista Učiteľa a sv. archanjela Michala. Druhý rad znázorňuje obsah dôležitých cirkevných sviatkov, do tretieho umiestnili autori podobizne apoštolov. Dvojice postáv v štvrtom rade dopĺňa príbeh vstania Krista z mŕtvych v piatom rade. Popri ikonostase sa vysokou umeleckou a estetickou hodnotou vyznačujú nástenné maľby mníchov Filiona a Kypriana a bohoslužobné predmety, ktoré sú zároveň kultúrnymi pamiatkami. V roku 2008 bol chrám zapísaný do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO.

Kam na výlet

Chrám sv. Mikuláša Bodružal (UNESCO)

GPS N 49°21'10" E 21°42'27"

Prekrásny gréckokatolícky chrám byzantského obradu z roku 1658 s vnútornou bielo-zlatou výzdobou v barokovom štýle, je zasvätený sv. Mikulášovi Divo-torcovi, arcibiskupovi z Myry v Lýkii.

Patrí k najstarším dreveným sakrálnym stavbám Karpatského dreveného oblúka. Vonkajšia architektúra chrámu nesie stopy byzantského sakrálného umenia. Hlavný oltár a ikonostas vo vnútri kostola sú tiež typické pre byzantský obrad, barokové maľby a dekoratívne objekty však svedčia i o vplyve latinského obradu. Nástenné tabuľové maľby z konca 18. storočia zobrazujú biblické výjavy Apokalypsy a Ukrižovania. Trojradový ikonostas z toho istého obdobia nesie prvky rokokového štýlu. V roku 2008 bol chrám spolu s ďalšími siedmimi drevenými kostolmi Karpatského oblúka zapísaný do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO.

Hvezdáreň Roztoky

GPS N 49°33'57" E 21°28'54"

Astronomické observatórium umiestnené v nadmorskej výške 440 metrov ponúka exkurzie, prednášky, organizované pozorovania nočnej oblohy, Slnka a iných objektov pre školy i širokú verejnosť. Jeho poslaním je šíriť vedecké poznatky z astronómie a príbuzných odborov, jeho hlavnou ambíciou budovanie pozitívneho vzťahu k prírode. Príjemným a atraktívnym doplnkom v službách hvezdárne je možnosť ubytovania návštevníkov.

Rozhľadňa Čierna Hora a vrch Makovica

GPS N 49°18'07.01" E 21°30'33.09"

Vrch Čierna hora s výškou 667 m n. m. je vyhľadávaným a navštevovaným turistickým cieľom. Na jeho vrchol vedie turistická trasa značená červenou s východiskovým bodom priamo vo Svidníku alebo zeleno značená trasa z obce Rovné. Na trase sa nachádza pamätník padlým ruským vojakom z 1. svetovej vojny. Od roku 2007 je na vrchole Čiernej hory postavená rozhľadňa s útulňou a altánkom. Makovica s nadmorskou výškou 655 m

n. m. je najrýchlejšie dostupná z dediny Kurimka po červeno značenej magistrále Cesta hrdinov SNP, alebo po modro značenom chodníku zo Šarišského Čierneho. Na jej vrchole sa nachádza socha svätého Floriána, patróna požiarnikov. Oba vrchy sú oddelené Makovickým sedlom, a možno ich zdolať počas jedného výstupu.

Šport & Relax

Vodný svet Svidník

Päť vonkajších a vnútorných bazénov s umelými vlnami, vodnými atrakciami, maxišmýkačkou a detským bazénom.

www.vodnysvetsvidnik.sk

Lyžiarske stredisko Medvedie

Lyžiarske stredisko s troma vlekmí a zjazdovkami s možnosťou nočného lyžovania sa nachádza neďaleko dedinky Šarbov. Nielen lyžiari uvítajú kvalitné ubytovanie v príjemnom rázovitom penzióne Medveď.

www.skimedvedie.sk

www.penzionmedved.eu

Tradičné podujatia

Slávnosti kultúry Rusínov-Ukrajincov Slovenska

Najstarší folklórny festival na Slovensku, **jún**

Dni remesiel a ľudových tradícií

Ukážky tradičnej remeselnej výroby a remeselného spracovania rôznych druhov materiálov a potravín v areáli skanzenu Svidník, **september**

Dukelský beh mieru

Organizovaný beh s viac ako 55-ročnou tradíciou, **september**

Karpatsko-duklianska operácia

Rekonštrukcia bojov jednej z najťažších bitiek 2. svetovej vojny, **október (každé dva roky)**

SNINA

Duchovné dedičstvo a panenská příroda

Najvýchodnejší okres na Slovensku bol od nepamäti miestom mierumilovného miešania kultúr. Svoje stopy v podobe drevených sakrálnych stavieb tu zanechala byzantská i rímska kultúra, dnes tu vedľa seba bezkonfliktne nažívajú občania slovenskej, rusínskej a ukrajinskej národnosti. Zelený skvost so zachovaným pralesovitým porastom – Národný Park Poloniny, očarí svojou panenskou krásou.

Najvýchodnejší okres Slovenska prekvapuje svojou všetrannosťou a rozmanitosťou. Každému typu návštevníka sa tu dostane druh potravy, akú práve potrebuje. Potrebujete načerpať duchovnú silu? Potom vás určite budú zaujímať drevené chrámy, ktoré sú súčasťou Karpatskej drevenej cesty a predstavujú duchovné odkazy byzantskej či rímskej obradnej kultúry. Prichádzate za aktívnym odpočinkom? Sýtozelené lesy v Národnom parku Poloniny vám poskytnú množstvo príležitostí na turistiku a objavovanie krás neporušenej prírody. Potrebujete si jednoducho iba oddýchnuť? Unikátne biokúpalisko Sninské rybníky vám poskytnú priestor pre nerušený relax a regeneráciu. Zaujíma vás kultúra a umenie? Potom

je vaším cieľom Galéria Andrej Smolák s expozíciou monumentálnych sôch alebo každoročný festival Rock pod kameňom. Okres Snina je jednoducho plný príjemných prekvapení, na ktoré by ste sa ani len neodvážili pomyslieť.

Samotné okresné mesto sa vyznačuje značnou dynamikou moderného mesta, ktoré sústavne prechádza zmenami. Jeho korene siahajú do 14. storočia, kedy lokalitu začali osídľovať Rusíni, ktorí boli prevažne pastiermi a roľníkmi. Mesto však ležalo na dôležitej obchodnej ceste Porta Rusica, ktorá viedla z Uhorska do poľského Haliča, vďaka čomu kontinuálne rástlo. Pôvodne patrilo talianskemu šľachtickému rodu Drughetovcov, ktorí ho v roku 1799 predali podnikateľovi Jozefovi Rhollovi z Gemera. Z jeho iniciatívy tu vznikli v roku 1809 v Jozefovej doline železiarne a zlievareň, ktoré mimoriadne prispeli k hospodárskemu rozvoju mesta. Práve tu bola odliata socha Herkula, umiestnená na nádvorí miestneho kláštora, ktorá je dodnes neoficiálnym symbolom mesta.

Hospodárska kríza na konci 19. storočia viedla k zániku železiarní, čo vyvolalo vlnu emigrácií miestnych obyvateľov do západnej Európy, Kanady a USA. Krátke obdobie hospodárskej renesancie v regióne vďaka vybudovanej železničnej trati

neskôr dramaticky prerušila prvá a druhá svetová vojna. Nemým svedkom útrap miestneho obyvateľstva a krutých bojov je dodnes vojenský cintorín v Prednom Hodošíku, ktorý je najvyššie položeným cintorínom na Slovensku.

Galéria Andrej Smolák

GPS N 48°09'16.35" E 17°08'19.60"

Nachádza sa na Námestí centrum v Snine. Jej zakladateľom je akademický maliar Andrej Smolák. Od roku 1993 zorganizovala viac ako 100 výstav svetových a slovenských klasikov a súčasných umelcov. Realizuje autorské i kolektívne výstavy slovenských i zahraničných umelcov a kurzy kreslenia a maľby pre širokú verejnosť.

www.galeriaas.sk

Kaplnka Sedembolestnej Panny Márie

„Tu odpočíva Katarína, manželka váženého a udatného národovca Jozefa Rholla, rodená Uszfalvai. Navždy usnula 24. v deň sv. Michala roku 1803 v 55. roku života. S pocitom vďaky a s hlbokou úctou dal vystaviť syn Štefan v roku 1842“ - znie maďarský nápis na vnútornej stene kaplnky. Klasicistická stavba na starom sninskom cintoríne pochádza z roku 1842. Ako naznačuje dedikačný nápis, dal ju postaviť Štefan Rholl, podnikateľ a železiar, ktorý sa v Snine usadil v roku 1799, kedy odkúpil veľkostatok a kaštieľ od synov grófkyni van Dernáthovej. Pod kaplnkou sa nachádzala rodinná hrobka Rhollovcov, ktorú počas 2. svetovej vojny vyrabovali.

Čo vidieť

Sninský kaštieľ

GPS N 48°58'57" E 22°08'19"

Klasicistický kaštieľ z konca 18. storočia sa nachádza na Ulici kpt. Nálepku číslo 71. Nechala ho postaviť grófka Terézia van Dernáthová, vnučka posledného mužského potomka šľachtického rodu Drugetovcov, ktorí boli pánmi Sniny v 14.

storočí. Budova kaštieľa je dvojpodlažná a bola skutočným veľkopanským sídlom s obytnými, reprezentačnými i servisnými miestnosťami. V podzemí budovy bol vybudovaný prívod vody, ktorý napájal

vodomet fontány so sochou Herkula, ktorý sa dodnes nachádza na nádvorí kaštieľa. Do dnešných čias je zachovaná i časť rozsiahleho anglického parku. Od roku 2010 je kaštieľ vo vlastníctve mesta a prešiel rozsiahlou rekonštrukciou. V súčasnosti v ňom sídli galéria, knižnica, múzeum so stálou expozíciou a využíva sa tiež na rozličné kultúrno-spoločenské podujatia.

Kam na výlet

Za históriou Sniny

Mestská cyklotrasa vedie popri najvýznamnejších kultúrnych pamiatkach v meste. Zavedie vás ku kaštielu s parkom a kaplnkou Sedembolestnej Panny

Márie na starom mestskom cintoríne. Cez drevené mostové prepojenie kaštiela a rímskokatolíckeho Kostola Povýšenia sv. Kríža cez ostrov s kaplnkou sv. Jána Nepomuckého prejdete na sninské námestie, k vodárenskej nádrži Starina. Cyklotrasa s dĺžkou 10 kilometrov má deväť zastavení mapujúcich kľúčové historické momenty mesta a osadených informačnými tabuľami. Je nenáročná a určená aj pre rodiny s deťmi.

Krypta vojakov z 1. svetovej vojny, Osadné

GPS N 49°08'34.87" E 22°09'08.24"

V dedinke Osadné sa pod miestnym pravoslávny chrámom nachádza krypta, jediná svojho druhu na Slovensku. „Zde v pánu odpočívá 1025 vojinů padlých ve světové válce 1914 – 1915. Známých podle jmen 23 neznámých 1002. Čest buď jejich památce!“ Znie nápis na pamätnej tabuli umiestnenej pri krypte od roku 1934 v češtine a ruštine. V rokoch 1933

a 1934 tu boli z iniciatívy pravoslávneho kňaza Alexandra Cugleviča prenesené ostatky padlých ruských a rakúsko-uhorských vojakov z 1. svetovej vojny, ktoré boli pôvodne rozosiate v okolitých lesoch. Krypta bola neskôr rekonštruovaná a v roku 2005 posvätená metropolitom Nikolajom. Jej existencia na čas upadla do zabudnutia, no vďaka vysviacke a dokumentu Marka Škopa s názvom „Osadné“, je opäť vyhľadávaným turistickým cieľom.

Kamenná cesta Porta Rusica

GPS N 22°33'26.30" E 49°13'42.16"

Vyhľadávaný cieľ pre milovníkov pešej turistiky aj cykloturistiky. Ide o kamennú, pôvodne obchodnú cestu, vybudovanú v rokoch 1861 – 1865, ktorá spájala Uhorsko s poľským mestom Halič. Pomenovanie dostala podľa Ruského sedla, cez ktoré viedla jej trasa. Na ceste sa nachá-

dzajú kamenné pamätníky, zachované odvodňovacie žľaby a kamenné priepusty. Vedie popri vojenskom cintoríne z prvej svetovej vojny, židovskom cintoríne, drevenej kováčskej dielni a Troch studničkách, ktoré sú miestom zjavenia Panny Márie. V roku 2001 bola ako najstaršia cestná stavba na Slovensku vyhlásená za kultúrnu pamiatku.

Národný park Poloniny

GPS N 48°57'50" E 22°25'07"

Najmenej obývaný národný park na našom území ma rozlohu takmer 30 hektárov. Je výnimočný najmä najvyššou koncentráciou pralesovitého stromového porastu na Slovensku. Za účelom jeho ochrany je v národnom parku zriadených až šesť národných prírodných rezervácií, z ktorých najväčšou a najznámejšou je rezervácia Stučica. Dominantnou drevinou v tejto rezervácii je dlhoveká jedľa biela, so životnosťou dosahujúcou až 500 rokov. Najstaršia kráľovná pralesa meria takmer 50m, má obvod 518cm a vek viac ako 300 rokov. Spoločnosť jej robia buk, jaseň, brest a javor. Nenarušený

vzhľad lokality rozkladajúcej sa v údolí medzi najvyšším vrchom Kremenec (1 210 m n. m.) a riekou Stučica v nadmorskej výške od 647m až 1 210 m n. m. je dokonalým obrazom toho, ako lesy vyzerali v minulosti. V útrobách pralesa prežíva 500 druhov húb, 105 druhov lišajníkov, 190 machorastov, mnohé z nich patria k východokarpatským

endemitom. Najpočetnejším zástupcom fauny sú vtáky, z ktorých mnohé patria k ohrozeným druhom. Svoj domov tu má jeleň obyčajný, vlk dravý, medveď hnedý, rys ostrovid a vydra riečna. Súčasťou národného parku Poloniny je i vodná nádrž Starina, najväčšia nádrž pitnej vody na Slovensku. Krásy národného parku je možné spoznávať po niekoľkých turistických trasách. Z obce Ulič vedie Náučný chodník Miroslava Poliščuka dlhý 12 kilometrov, ktorý na desiatich zastávkach poskytuje základné informácie o parku

a zbojníckych tradíciách družiny Fedora Hlavatého. Náročnejší turisti si môžu zvoliť pochod v náučnej lokalite Havešová. Trasa pochodu v dĺžke tri kilometre je síce časovo menej náročná, vedie však po neoznačených trasách a možno ju absolvovať iba so sprievodcom národného parku Poloniny. Vzhľadom na skromnú hustotu zaľudnenia oblasti sú v národnom parku vynikajúce podmienky pre pozorovanie nočnej oblohy. Svedčí o tom aj skutočnosť, že v roku 2010 boli Poloniny vyhlásené za Park tmavej oblohy.

Sninský kameň

GPS N 48°55'46" E 22°11'21"

Vrch s nadmorskou výškou 1 005 m n. m. je súčasťou pohoria Vihorlat a zároveň vyhľadávanou a legendami opradenou dominantou v okolí mesta Snina. Týči sa juhovýchodne od obce Zemplínske Hámre, odkiaľ je naň zároveň najjednoduchší výstup. Má podobu dvoch skalných útvarov, malého a veľkého Sninského kameňa. Jedna z legiend, ktoré sa viažu k ich pôvodu, hovorí, že ich v hneve na mesto chcel zhodiť pán pekiel Lucifer, keď sa jeho služobníkovi Belzebubovi nepodarilo čestné sninské duše priviesť na zlé chodníčky. V poslednej chvíli však rozzúreného Lucifera pošteklil strážca Vihorlatu Iskroň, balvan sa mu vyšmykol,

rozbil sa a jeho úlomky sa zapichli do vrchu neďaleko Sniny.

Iná legenda hovorí, že sú replikou biblickej hory Sinai, na ktorej Boh odovzdal Mojžišovi Desatoro božích prikázaní. V prospech tejto legendy svedčí aj fakt, že v mape Zemplínskej župy z 19. storočia je táto lokalita zapísaná ako „Sinai“. Nech už je to akokoľvek, lokalita je charakteristická výskytom vzácného rastlínstva so 43 druhmi lišajníkov a 148 druhmi vyšších rastlín. Svoj domov tu má aj jediný slovenský druh liany plamienok alpský. Sninský kameň je častým turistickým cieľom a je križovatkou turistických chodníkov, ktoré sem vedú z obce Zemplínske Hámre, zo Sniny, ako aj hrebeňa pohoria.

Nová Sedlica

GPS N 49°02'44" E 22°30'56"

Pokiaľ na vašich potulkách svetom radi balansujete na „hranici“, nemôžete vynechať návštevu tejto na prvý pohľad nenápadnej obce. Ide totiž o najvýchodnejšie položenú obec na Slovensku. Na neďalekom vrchu Kremenec, najvyššou kótou národného parku Poloniny, sa stretávajú až tri štátne hranice: slovenská, poľská a ukrajinská. Milovníkov nekonvenčného umenia poteší pohľad na monumentálne sochy nad obcou v lokalite Medová baba. Je podľa nej pomenovaná aj prvá socha

zo sedemmetrového dubového kmeňa, ktorá znázorňuje Žofiu Maťašovskú, tunajšiu ženu hôr, ktorú nikto nevolal inak ako „medová baba“, pretože sa celý svoj život venovala chovu včiel. Jej med bol žiadaný na celom svete a používali ho aj perníkari z Pardubíc.

Hostovické lúky

Nádherná scenéria nivy rieky Udavy sa nachádza v Laboreckej vrchovine v obci Hostovice. Od roku 1980 je prírodnou rezerváciou. K jej výnimočnosti prispievajú najmä vzácne druhy rastlín, ktorým dominuje vzácny a chránený kosatec sibírsky, mečík škrodlicovitý a kosienka farbiarska. Zo živočíšnej ríše sú tu hojne zastúpené rôzne druhy hmyzu, cíbik chocholatý, močiarnica mekotavá a chrapkáč poľný. Vďaka nenáročnému terénu môžete nasávať vône a započúvať sa do vtáčieho trilkovania počas pešej vychádzky alebo cyklotúry.

Predný Hodošík

GPS N 22°46'01"56.05"

E 49°07'97.11"

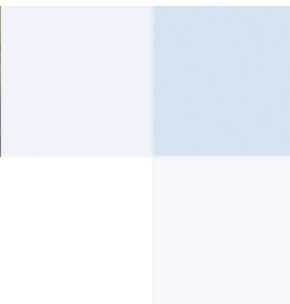
V katastri obce Stakčín nachádzame najvyššie položený vojenský cintorín na Slovensku. Obec sa vzhľadom na svoju polohu ocitla pod paľbou znepriatelených vojsk počas prvej aj druhej svetovej vojny. Po roku 1944, kedy obec oslobodila Červená armáda, bolo 80 percent príbytkov zničených. Vojenský cintorín sa nachádza na hore Hodošík vo výške 885 m n. m., ktorá je súčasťou Národného parku Poloniny.

Drevené chrámy Karpatského oblúka

Okresom Snina prechádza Karpatská drevená cesta, spájajúca do jedného celku unikátne drevené zrubové sakrálné stavby postavené bez použitia jediného kovového klinca. V obci Uličské Krivé sa nachádza gréckokatolícky chrám sv. archanjela Michala z roku 1718, so zvonnicou a tromi zvonmi. Pátradový ikonostas a vzácne ikony Piety s Bohorodičkou s mŕtvym Kristom v náručí sú kompletne zrekonštruované. Gréckokatolícky chrám v Topoli z roku 1700 je rovnako zasvätený sv. archanjelovi Michalovi. Chrám sa dnes už aktívne nevyužíva na liturgické účely, napriek tomu sa vyznačuje vzácnym mobiliárom hodným obdivu. Štvorradový ikonostas sa vyznačuje atraktívnou pestrosťou farieb. Súčasťou areálu je samostatne stojaca zvonica bez zachovaného zvonu.

V Ruskom Potoku stojí ďalší z duchovných svedkov dávnych čias. Pôvodne gréckokatolícky chrám bol postavený v roku 1740, od roku 2000 patrí pravoslávnej cirkvi. Okrem vzácného štvorradového ikonostasu patrí k predmetom výnimočnej umeleckej hodnoty ikona Snímania Krista z 18. storočia a liturgické knihy zo

17. storočia. Pristavená drevená zvonica pri chráme s tromi zvonmi je novšieho dátumu, bola vybudovaná v roku 1956. Gréckokatolícky chrám sv. Jána Krstiteľa v obci Kalná Roztoka pochádza z roku 1750. Pátradový ikonostas s ikonou sv. Mikuláša z Myry, sv. Bohorodičky Hodegetrie, Kristusa Učiteľa a Majstra a sv. Jána Krstiteľa v hlavnom rade, pochádza zo 17. storočia. Chrám prešiel v rokoch 2002 – 2004 kompletnou rekonštrukciou. Chrám sv. Bazila Veľkého v Hrabovej Roztoke bol v obci vybudovaný v 18. storočí. Hodnotu tejto národnej kultúrnej pamiatky zvyšuje najmä to, že bol spolu s vnútorným zariadením zachovaný vo

svojej pôvodnej podobe. V roku 2000 bola vykonaná rekonštrukcia exteriéru chrámu.

Ulič

GPS N 48°57'40" E 22°25'27"

V najvýchodnejšom cípe Slovenska, v Uličskej doline, nachádza sa obec Ulič. Jej najväčšou atrakciou je mini skanzen so zmenšenými replikami drevených kostolov Karpatského oblúka, ktorý vznikol v areáli miestneho parku. Deväť replík zmenšených v pomere 1:10 je vyrobených z dubového dreva a borovice. Ak sa sem vyberiete na výlet s deťmi, nechajte sa zviazať smerovníkom na Mergancov školský náučný chodník, pomenovaný podľa statočného horára, ktorý tu kedysi zahynul rukou pytlíka. Na chodníku sa nachádza množstvo zaujímavých informačných tabúľ, drevených vyrezávaných sôch a jazierko.

Astronomické observatórium

Kolonica

GPS N 49°02'38.00" E 18°79'00.05"

Detašované pracovisko Vihorlatskej hviezdárne je vzhľadom na optimálnu polohu v riedko obývanej oblasti s nízkym percentom svetelného smogu zamerné najmä na odbornú pozorovateľskú činnosť. Na svoje si však prídu aj hobby hviezdári a náhodní návštevníci. Pre verejnosť je tu vybudovaná pozorovacia plošina s ďalekohľadom a planetárium. V areáli sa okrem pozorovacieho pavilónu nachádza klimatologická stanica, slnečné

hodiny a informačné centrum Parku tmavej oblohy Poloniny. K observatóriu vedú prístupové cesty vhodné pre cykloturistiku. Odporúčaná trasa vedie zo Sniny cez Sninské rybníky, pokračuje cez lokalitu Pri Umartom, Šponáreň, Rázcestie nad Kolonicou, Križovatku Kofajka až k astronomickému observatóriu.

s využitím technológie samočistenia pomocou rastlín a rias. Rybník s celkovou vodnou plochou 6 155 m² je funkčne rozdelený do viacerých úrovní, určených pre plavcov, neplavcov či deti. V areáli sa nachádza detské ihrisko a ihriská pre športové aktivity. Návštevníci majú k dispozícii ubytovacie i stravovacie zariadenia.
www.biokupaliskosnina.sk

Lyžiarske centrum Parihuzovce

Viac ako päť kilometrov zjazdoviek aj s umelým zasnežovaním, 10 km tratí pre bežecké lyžovanie.

www.snowski.sk

Šport & Relax

Sninské rybníky

Tri kilometre od hornozemplínskeho mesta Snina, v objatí Vihorlatských vrchov, v lokalite popretkáwanej cyklotrasami a turistickými trasami, nachádzame jedinečný koncept samočistiaceho biokúpaliska

Tradičné podujatia

Rock pod kameňom

Hudobný festival s medzinárodnou účasťou v prostredí rekreačnej oblasti Sninských rybníkov, **august**

Podvihorlatský folklórny festival, Sninské rybníky

Prehliadka najtemperamentnejších rytmov a tancov regiónu, **jún**

Sninský jarmok

Tradičné mestské trhy so zastúpením drobných remeselníkov, **september**

Medzinárodný výtvarný festival, Galéria Anton Smolák, Snina

Festival s niekoľkoročnou tradíciou, na ktorom doteraz vystavovalo svoje diela viac ako 500 autorov zo 47 krajín sveta a odprezentovalo sa 7000 výtvarných diel, **september**

HUMENNÉ

Mesto pod sopkou

Moderné, súčasné mesto s čitateľnými stopami histórie v podobe historických pamiatok. Jeho scenériu dopĺňa impozantné sopečné pohorie Vihorlatské vrchy. Zastávku na svojej ceste na východný front si tu urobila aj románová postava Jaroslava Haška Dobrý vojak Švejk, ktorý si tu neďaleko

vlakovej stanice zapálil povestnú fajku a pochvaľoval si chuť miestnej železitej vody...

Humenné a jeho okolie lákajú dodnes najmä svojimi prírodnými krásami. Vodné toky Laborec a Cirocha vytvárajú podmienky pre praktizovanie vodných športov, Vihorlatské vrchy a blízke Poloniny zasa lákajú na turistické vychádzky. Prvá písomná zmienka o Humennom pochádza z roku 1317. Vyrástlo na sútoku Laborca a Cirochy na mieste bývalej slovanskej osady, od 15. storočia profitovalo z výsad, ktoré uhorskí králi zvykli udeľovať mestám. Spomienkou na obdobie, kedy mesto patrilo prominentným šľachtickým rodom, je nádherný renesančný kaštieľ s kultivovaným parkom a skanzenom. Novodobá história mesta a jeho stavebný rozmach sú úzko spojené s industrializáciou, v rámci ktorej tu vzniklo niekoľko prosperujúcich podnikov. Prijemným miestom na prechádzky je zrekonštruova-

né centrálné námestie, kde v posledných rokoch vznikla pešia zóna s oddychovými zónami a priestorom pre spoločenské a kultúrne podujatia. Námestie sa tak stalo pulzujúcou tepnou miestneho spoločenského života. Jeho kolorit dopĺňa zvuková a svetelná vodná fontána. V severnej časti námestia sa nachádza vodná plocha s nočným osvetlením a symbolickým pomenovaním „Potok času“, pri ktorej je umiestnená busta Milana Rastislava Štefánika. Humenné je ideálnym východiskom na vychádzky do blízkeho okolia. Okrem atraktívneho pohoria Vihorlat a národnej prírodnej rezervácie Humenský Sokol predstavuje atraktívnu destináciu údolie Laborca s replikou chrámu sv. Mikuláša Divotvorcu a monumentálnou sochou slovanského kniežaťa Laborca, ktoré tu údajne zahynulo pri úteku pred staromaďarskými kmeňmi.

Čo vidieť

Renesančný kaštieľ

GPS N 48°56'17" E 21°54'30"

Reprezentatívny kaštieľ štvorcového pôdorysu s centrálnym dvorom a nárožnými vežami vyrástol na mieste bývalej stredovekej kúrie v 17. storočí. Dal ho postaviť šľachtický rod Drughetovcov, ktorí

v tom čase vlastnili Humenné a niekoľko priľahlých hradov. V nasledujúcom období prebehli na kaštieli rôzne stavebné úpravy. Pribudla kopulovitá strecha, objavili sa barokové prvky, okolo kaštieľa pribudol francúzsky a anglický park s rybníkom. V roku 1972 prešiel kaštieľ rekonštrukciou. Dnes

je sídlom Vihorlatského múzea. Nachádza sa v ňom stála umelecko-historická expozícia dobových interiérov, ktorá zachytáva spôsob života šľachty do začiatku 20. storočia. Ďalej sa tu nachádza prírodovedná expozícia a stála výstava, ktorá ako jediná na Slovensku mapuje dejiny Rómov na našom území. V budove sa ďalej nachádza galéria a koncertná sieň.

www.muzeumhumenne.sk

Socha Dobrého vojaka Švejka

GPS N 48°55'49" E 21°54'04"

Kto pozná osudy hrdinu kultového románu Jaroslava Haška – Dobrého vojaka Švejka, ľahko si uvedomí, že pri svojom putovaní prechádzal cez mesto Humenné z Viedne na východný front. Preto nie je náhoda, že od roku 2000 zdobí jeho podobizeň priestor v bezprostrednej blízkosti železničnej stanice a studne. Viac ako dvojmetrová socha vážiaca 150 kilogramov zachytáva Švejka v jeho najobľúbenejšej podobe, s dobromyseľným úsmevom, fajkou a pohľadom upretým niekam do neznáma, ako ho poznáme z ilustrácií legendárneho Josefa Ladu. Autorom sochy z liateho kameňa

je humenský sochár Jaroslav Drotár. Po stopách vojaka Švejka môžete z humenskej železnice putovať ďalej do poľského mesta Sanok, kde sa nachádza legendárny hotel Trzema Rózami a ulička Dobrého vojaka Švejka s jeho sochou.

Expozícia ľudovej architektúry

GPS N 48°56'17" E 21°54'30"

Približne 300 metrov od budovy kaštieľa vyrástol v roku 1984 priamo v meste skanzen. Pozostáva z 15 objektov ľudovej architektúry, ktoré majú za úlohu priblížiť

návštevníkovi spôsob života obyvateľov východokarpatskej oblasti v minulosti. Nachádza sa tu trojposchodový zrubový dom s izbou, sieňou a komorou z obdobia pred prvou svetovou vojnou, hospodársky dom s ľudovým zariadením, kovácke dielne a mlyn. Prirodzenou dominantou skanzenu je drevený kostolík zasvätený sv. archanjelovi Michalovi z roku 1764, ktorý sem bol prevezený z obce Nová Sedlica.

www.muzeumhumenne.sk

Židovský cintorín

Židovská hora na Hubkovej v Humennom je už viac ako 700 rokov miestom, kde miestni Židia pochovávali svojich zosnulých. S viac ako 900 hrobmi patrí k najstarším a najväčším židovským cintorínom na Slovensku. Podľa dochovaných písomností žila v Humennom židovská komunita už od 18. storočia. Jej členovia obývali centrum mesta a boli váženými občanmi, lekármi, lekárnikmi aj obchodníkmi. Od roku 1795 tu mali svoju synagógu. Na Hubkovej začali svojich mŕtvych pochovávať už v roku 1828. Nachádzajú sa tu hroby predstaviteľov významných židovských rodín, ktorých rodokmeň v súčasnosti siaha až do USA, Kanady a Izraela. Po rekonštrukcii ukončenej v roku 2011 je cintorín vyhľadávanou turistickou atrakciou a miestom, kam si židovskí potomkovia z celého sveta prichádzajú uctiť svojich predkov.

Galéria Graffiti

Unikátny streetartový projekt s podnázvom „Galéria pod mostom“ môžete od roku 2013 obdivovať na pilieroch humenského nadjazdu. Projekt zachytáva portréty významných osobností a obrazy mestských dominánt. K hudobníkovi Mariánovi Čekovskému, scenáristovi

Ladislavovi Grosmanovi a módnej návrhárke Lýdii Eckhardt pribudli v druhej fáze projektu športovec roka Marián Čišovský, karikaturista a redaktor Peter Gossányi, Dobrý vojak Švejka, Valaškovský most, strom Ginko Biloba a humenský renesančný kaštieľ so skanzenom.

Čierny kôň na Brekove

Brekovský hradný pán, František Barkóci, mal povest krutého feudála. Ku svojim koňom sa vraj choval lepšie ako k poddaným. Ak sa niekto na jeho kruté zaobchádzanie ponosoval, skončil na dereši alebo vo väzení. V Brekove žil v tom čase sedliak Mišo. Bol veľmi šikovný a dobre sa mu darilo. Za ušetrené peniaze si kúpil krásneho koňa a zmajstroval si k nemu voz. Koňa i voz mu všetci závideli, najviac však Barkóciho pandúri. Vymysleli si teda, že Mišo koňa ukradol

z panských stajní. Skončil na dereši a koňa mu vzali. Potupený sedliak v návale hnevu svojho pána preklial. V nasledujúcu noc zastihlo Brekov zemetrasenie, hrad sa zrútil a v jeho rozvalinách našli smrť všetci, vrátane krutého pána. Onedlho ľudia z podhradja začali vídať obchádzať zvyšky hradného múru čierneho koňa. Vraví sa, že je to duch Františka Barkóciho, ktorého sedliak Mišo svojou kľatbou premenil na koňa. Prechádza sa vraj dodnes ruinami svojho hradu a občas počuť jeho zlovestné erdžanie.

Kam na výlet

Hrad Brekov

GPS N 48°54'21" E 21°50'09"

Stredoveký hrad Brekov vyrástol v 13. storočí na uhorsko-poľskej ceste. V polovici 15. storočia bol posilnený jeho fortifikačný systém a nakrátko zohral významnú úlohu vo vnútropolitických zápasoch. V roku 1466 sa pod jeho hradbami odohrala bitka medzi vojskom Mateja Korvína a poľského kráľa Kazimíra IV. V rokoch

1484 - 1488 patrila hrad šľachtickému rodu Zápoľských, ktorí ho ďalej budovali. Jeho ďalší majiteľ, František Kendy, sa pridala k protihabsburgskej opozícii, čo spôsobilo, že hrad kráľovské vojská po jeho dobytí v roku 1558 zbúrali. V roku 1575 ho nechal opraviť Mikuláš Drugeth, povstalecké vojská ho však v roku 1644 opäť takmer kompletne zničili. Kameň po kameni sa hrad rozpadával v záplave vlín protihabsburgských stavovských povstaní. K zachovaným častiam patrí dnes vstupná brána a vstup na vrchné nádvorie. V ruinách možno pozorovať zvyšky obytných častí hradu s oblúkovitými miestnosťami a časťami okenných oblúkov a dverí. Zaujímavým artefaktom je dverový kamenný rám s latinským nápisom „Si Deus pro nobis quis contra nos“ (Ak je Boh s nami, kto môže byť proti nám).

Eneolitické mohyly

Na horskom hrebeni Rakovec – Hrabovec – Brekov, približne tri kilometre od mesta Humenné, sa nachádza 26 eneolitických mohýl východoslovenskej kultúry z doby bronzovej, z obdobia 2000 – 3000 rokov pred našim letopočtom. V Brekovskej mohyle sa našlo niekoľko kužeľových misiek obsypaných zlomkami spálených kostí.

Hrad Jasenov

GPS N 48°89'91.45" E 21°90'58.80"

Nachádza sa v Humenských vrchoch, asi štyri kilometre od okresného mesta. S najväčšou pravdepodobnosťou bol postavený v 13. storočí po vpáde Tatárov za účelom ochrany prístupovej cesty z južného Uhorska na Humenné. Patril mnohým uhorským šľachtickým rodom, Račkajovcom, Drughetovcom, Jurajovi Rákocimu, Čákiovcom a Andrášiovcom. Hrad pozostával z paláca, štvorhrannej veže a kamenných hradieb, ku ktorým

neskôr pribudli delové bašty so strieľňami. Zo stredovekého hradu sa dodnes zachovali murivá paláca, veže a nepatrné zvyšky renesančných klenieb. Zachovaná je tiež vstupná polkruhová renesančná brána na nádvorie. Návšteva zrúcaniny sa odporúča pri peknom počasí. Dá sa k nemu dostať rôznymi prístupovými cestami, zo železničnej stanice v Humennom za 1,5 hodiny, z obce Jasenov za cca 45 minút alebo z doliny Laborca za približne dve hodiny.

Kamenica nad Cirochou

Najväčšia obec v Humenskom okrese sa nachádza asi sedem kilometrov od Humenného. Prvá písomná zmienka o obci pochádza z roku 1317, kedy ju kráľ Robert I. z Anjou daroval šľachtickému rodu Drughetovcov, ktorí si ju vybrali za svoje sídlo. Jednou z najvýznamnejších pamiatok v obci je klasicistický kaštieľ z roku 1773, ktorý tu nechal vybudovať šľachtický rod Čákiovcov. Hrad je národnou kultúrnou pamiatkou, v minulosti bol využívaný ako depozitár Vihorlatského múzea.

Brestovské rybníky

Rekreačná oblasť na okraji obce Brestov so súborom lovných a chovných rybníkov poskytuje veľa príležitostí na aktívny oddych. Zachovalé lesy s rozlohou cca 30 kilometrov štvorcových a nenáročný terén vytvárajú podmienky pre pešiu turistiku a cykloturistiku. Obľúbené turistické chodníky vedú napríklad na Hubkovú alebo rybníky Slovenská Volová. Samotná lokalita Brestovských rybníkov je vyhľadávanou oblasťou na víkendový relax, s možnosťou zberu húb a lesných plodov. Zaujímavosťou je, že tu každý rok koncom marca dochádza k masovej migrácii ropúch bradavičnatých z lesa do vody.

Pasíka

Na hranici s Poľskom, vo výške 848 m n. m., sa nachádza nemecká strážna veža z druhej svetovej vojny mimoriadneho strategického významu. Vo vzdialenosti približne 500 metrov severozápadne od veže sa tu nachádza miesto, kde 20. septembra 1944 vstúpili na územie bývalého Československa sovietske osloboditeľské vojská. Vedú sem turistické trasy s východiskom v Palote, Habure alebo Čertižnom, prípadne z obce Kalinovo v susednom okrese Medzilaborce.

CHKO Vihorlat

GPS N 48°54'32" E 22°10'04"

Impozantné sopečné pohorie so zachovanými pralesovitými porastmi zasahuje svojím územím aj do Humenského okresu. Od roku 1973 je chránenou krajinou oblasťou. Až 95 percent územia CHKO pokrývajú lesy. Z nich 53,4 hektára sa zachovalo v pôvodnej podobe. Ide o porast pralesovitej bučiny so stromami buka starých až 220 rokov. Osobitý geologický vývoj sopečného pohoria umožnil vznik zvláštnych skalných útvarov, jazier, rašelinísk a endemitných rastlinných druhov.

Humenský Sokol

Národná prírodná rezervácia sa rozprestiera na lesnej pôde medzi okresným mestom a obcami Jasenov, Chlmec a Pti-

čie. Na 541,5 hektároch tu žije množstvo zaujímavých a chránených živočíšnych a rastlinných druhov. V lesnom poraste sú zastúpené najmä dubové bučiny, bukové a drieňové dúbravy. Najrozsiahlejšie zastúpenie medzi drevinami má dub plstnatý. Tajomnú krásu rezervácie je možné spoznať počas turistického pochodu po náučnom chodníku Humenský Sokol. Východiskovým bodom je obec Podskal-ka, odkiaľ vedie chodník na vyhladku Červená skala. Vo výške 447 m n. m. je nádherná vyhladka na Jasenovský hrad, Sninský kameň a mesto Humenné. Trasa náučného chodníka vedie vo výške 360 m n. m. popri skalnom objekte Dúpnajaskyňa.

Šport & Relax

Hotel Ali Baba***

Zrekonštruované priestory moderného hotela s pôvabnou hotelovou wellness a fitness zónou, squashovými a tenisovými kurtami.

www.hotelalibaba.sk

Mestské kúpalisko, Humenné

Letné kúpalisko a krytý bazén v športovej zóne mesta v blízkosti tenisových kurtov a rekreačnou zónou rieky Laborec.

Lezecká stena, Humenné

Modernú lezeckú stenu s najvyšším bodom vo výške 11 metrov prevádzkuje v okresnom meste miestny lezecký klub, je však prístupná aj verejnosti. Na stene je približne 700 lezeckých chytov, osem topových nitov, maximálny previs dosahuje 2,5 metra.

www.lezenie.he.sk/lezecka_stena

Ski park Chlmec, Humenné

Iba sedem kilometrov od okresného mesta sa na úpätí Vihorlatských vrchov nachádza päť udržiavaných zjazdoviek s celkovou dĺžkou 1 680 metrov. Nočné lyžovanie, požičovňa a servis lyžiarskej výstroje, lyžiarska škola, snowtubing.

www.skiparkchlmec.sk

Laborec, Humenné

Rafting a kanoistika s východiskovým bodom v okresnom meste a niekoľkými zaujímavými trasami.

www.alcea.sk

Rekreačný a jazdecký dvor pod Vihorlatom, Kamenica nad Cirochou

„Kôň bez jazdca je stále koňom. Ale jazdec bez koňa je len človekom.“ Tvrdia majitelia tohto jedinečného agroturistickeho zariadenia, ktoré nájdete neďaleko Humenného, v katastri obce Kamenica nad Cirochou. Okrem fanúšikov jazdeckva sú stálymi obyvateľmi tohto zariadenia krásne kone a snežné psy. Jazdecký dvor ponúka celoročnú výučbu jazdy na koni

s možnosťou absolvovať niekoľkodňové výjazdy pre pokročilých jazdcov. V zime si okrem jazdeckva môžete s miestnou psou posádkou vyskúšať jazdu s psím záprahom na saniach. Zariadenie počas víkendov organizuje pre deti a mládež celodenný športovo-jazdecký program a vychádzky do prírody. Príznačky únavy môžete zmierniť pri posezení v indiánskom stane, v miestnej saune a bazéne.

www.rajd.sk

Farma Hippospring, Ptičie

V chránenej oblasti Sokol sa nachádza farma zameraná na chov koní, jazdenie a prácu s nimi. Na farme okrem nich nájdete aj kozy, ovce, zajace, sliepky, kačky, husi, morky a perličky.

Tradičné podujatia

Humenská hudobná jar

Pravidelný festival vážnej a komornej hudby, **máj**

Humenský jarmok

Mestský jarmok s viac ako 25-ročnou tradíciou, **august**

Švejkové pívne dni

Festival piva s degustáciou vzoriek z malých pivovarov a bohatým kultúrno-hudobným programom, **apríl/máj**

VRANOV NAD TOPĽOU

Mesto, ktoré zažilo Báthoryčkinu svadbu

O pôvode názvu mesta nie sú žiadne pochybnosti. Je skutočne odvodené od slova vrana. Či išlo iba o slovnú hračku, alebo bolo v meste skutočne veľké množstvo vrán, nie je historikom a jazykovedcom dodnes známe. Aby si ho však návštevníci nemýlili s rovnomennými mestami v susedných krajinách, pridalo v roku 1927 ku svojmu „krstnému menu“ prívlastok „nad Topľou“.

Územie Vranova nad Topľou bolo podľa archeologických nálezov osídlené už v dobe kamennej. A to nielen predkami súčasného človeka, ale aj prehistorickými zvieratami, o čom svedčí nález mamutej stoličky. Najstarším písomným dokladom o existencii Vranova je donačná listina uhorského kráľa Štefana V. z roku 1270. Z listiny vyplýva, že ho kráľ daroval šľachticovi Rajnoldovi, správcovi kráľovských koniarov za obetavé služby za statočnosť v boji. Spolu s Vranovom získal Rajnold aj panstvo Čičava a oblasť dnešnej časti Vranovské Dlhé. Význam Vranova rástol najmä v prvých desaťročiach 16. storočia, a to najmä vďaka jeho geografickému umiestneniu na obchodnej ceste vedúcej do Poľska. Práve tá priniesla Vranovu výsadu v podobe tridsiatku, ktorá umožňovala mestu vybrať od každého cudzieho

obchodníka tridsiatu časť hodnoty jeho tovaru. Mesto a priľahlé panstvá neskôr získali do svojej dŕžavy Báthoryovci, ktorí mali povestí krutých feudálov. Vo všetkých krutostiach, ktoré vranovských poddaných vyhŕňali do susedných panstiev, však jednoznačne vynikala Alžbeta Báthoryová, ktorá si v roku 1575 práve tu povedala svoje „áno“ s magnátom Františkom Nádašdym a vzápätí dostala do vena neďaleký hrad Čičava, kde praktizovala svoje okultné krvavé obrady s mladými dievčatami. Vranov, podobne ako všetky mestá, zažil svoje lepšie a horšie obdobia. Jeho mladšia podoba naznačuje, že sa formoval vždy skôr ako poľnohospodárske mesto, industrializácia sa ho významne nedotkla. Malebná príroda regiónu však vytvára ideálne podmienky pre rozvoj cestovného ruchu a najmä vidieckej turistiky. Svedčí o tom existencia hneď niekoľkých agroturistických zariadení s vlastným chovom koní v lokalite. Celoslovenskej popularite sa tešia i vranovskí vodníci, ktorí majú už niekoľko rokov privilégium odomykať vodnú hladinu Veľkej Domaše, a tým uzavrieť so všetkými návštevníkmi tichú dohodu o tom, že budú dozeráť na ich bezpečné kúpanie a nebudú sa pokúšať o ich duše.

Čo vidieť

Bazilika Narodenia Panny Márie

GPS N 48°89'20.35" E 21°68'05.74"

Kostol z roku 1580 povýšený do stavu Baziliky minor je postavený v neskorogotickom stavebnom štýle. Interiér prešiel v 18. storočí barokovou prestavbou. Nachádzajú sa tu fresky významného českého barokového maliara J. L. Krackera. Hlavný oltár spolu s vedľajšími oltármi a kazateľnicou z dielne košického rezbára Jozefa Hartmana svedčia o vysokej umeleckej hodnote východoslovenského rezbárstva. V opatre baziliky sa nachádza vzácna rokoková liturgická súprava pozostávajúca z monštrancie, kalicha, cibória a pacifikálneho kríža. Súpravu vyhotovil najvýznamnejší predstaviteľ slovenského barokového zlatníctva Ján Szilassy a je národnou kultúrnou pamiatkou.

Barokové súsošie sv. Jána Nepomuckého a Panny Márie s Ježiškom

GPS N 48°88'26.08" E 21°69'84.05"

Nachádza sa v rímskokatolíckom Kostole sv. Františka z Assisi v južnej časti mesta. Ide o skupinu exteriérových plastík z pieskovca, pochádzajúcich z roku 1770. Znázorňujú kľačaceho svätca v bohato riasenom rúchu, s palmovým listom v ľavej a pokrývkou hlavy v pravej ruke. Postava Panny Márie je odetá do bohato riaseného rúcha, pri kolenách drží stojaceho Ježiška. Všetky postavy sa vznášajú na rotujúcich oblakoch. Od roku 1986 je súsošie národnou kultúrnou pamiatkou.

Bývalý kláštor Pavlínov

Stavba kláštora, ktorá vyrástla na mieste bývalého františkánskeho kláštora z 15. storočia v roku 1672, je situovaná na vranovskom Námestí slobody. Mníšsky rád pavlínov sem prišiel na pozvanie grófký Márie Esterházy, ktorá tiež iniciovala stavbu kláštora. Pozornosť návštevníka upúta najmä portál, ktorý sa tu objavil po obnove kláštora v roku 1718 po tom, čo bola jeho budova poškodená požiarom. V interiéri bývalého kláštora je tiež zachovaná rokoková klenbová freska zobrazujúca výjav nanebovzatia proroka Eliáša. Pochádza z roku 1756 a jej autorom je známy český barokový maliar J. L. Kracker.

Židovský cintorín

GPS N 48°88'68.00" E 21°69'35.13"

Cintorín z 18. storočia sa rozprestiera v južnej časti mesta nad Lesnou cestou v blízkosti lesoparku za nemocnicou s poliklinikou. Vedú k nemu dve prístupové brány, v jeho ľavej dolnej časti bola kedysi márnica, z ktorej sa zachoval zadný a bočný múr, ktorý je dnes súčasťou oplotenia cintorína. Najstaršie náhrobné kamene na cintoríne pochádzajú zo 60-tych a 90-tych rokov 18. storočia. Väčšina pomníkov má štíty zdobené rôznymi symbolmi, napríklad obrazom leva, jeleňa,

zlomeného stromu, sviečky, ohnutého pera, ktoré symbolizovalo tragickú smrť, otvorenej knihy ako symbolu vedomosti či žehnajúcich rúk. K najkrajším patrí pomník pani Sára Šindel, matky rabína Jozefa, vyhotovený zo švédskej žuly. Najmladší hrob na cintoríne pochádza z roku 1948. Židovský cintorín je od roku 1963 národnou kultúrnou pamiatkou. V roku 2002 pribudla v areáli cintorína pamätaná tabuľa s menami 1700 vranovských židovských občanov, ktorí počas druhej svetovej vojny zahynuli v koncentračných táboroch.

Starobylý zvon zo 17. storočia v novom osadení

Zvonica s replikou starobylého zvonu sa od roku 2005 nachádza v mestskej časti Vranovské Dlhé, na Dlhej ulici smerom do Humenného. Vranovské Dlhé bolo dlho samostatnou roľníckou obcou, pravde-

podobne staršou ako samotné mesto, s ktorým neskôr splynulo. Pôvodný zvon z roku 1632 bol počas prvej svetovej vojny zhabaný a roztavený na vojenské účely. Obnovená zvonica a replika zvonu vznikli podľa získaných historických záznamov.

júca zo zbierky predmetov každodennej potreby. V areáli príslušného parku vyrástla v roku 2014 nová lákavá expozícia, ktorá návštevníkom umožňuje spoznať spôsob života od praveku až po raný stredovek. Projekt archeoskanzenu pozostáva z piatich objektov zameraných na jedno historické obdobie. Pôdorysy každého objektu ako aj jeho vnútorné vybavenie, vrátane ošatenia, zodpovedajú historickým skutočnostiam.

www.muzeumhanusovce.sk

Kam na výlet

Hanušovský viadukt

GPS N 49°01'24" E 21°29'50"

Najdlhší železničný oblúkový most v strednej Európe meria 389,9 metra. Pochádza z roku 1943. Počas druhej svetovej vojny bol takmer kompletne zničený, prešiel však rozsiahlou rekonštrukciou, vďaka čomu dodnes slúži ako železničné spojenie medzi Kapušanmi a Vranovom nad Topľou. Jeho najvyšší pilier meria 28 metrov.

Vlastivedné múzeum a archeoskanzen v Hanušovciach nad Topľou GPS N 49°01'34" E 21°29'56"

Sídli v priestoroch klasicistického kaštieľa s rozsiahlym parkom z prvej polovice 18. storočia. V múzeu sa nachádza niekoľko stálych expozícií. Expozícia Prírodné pomery vranovského regiónu je zameraná na prezentáciu predstaviteľov fauny a flóry oblasti naprieč rôznymi geologickými obdobiami. Muzeálna časť História vranovského regiónu zasa mapuje obdobie od počiatkov osídlenia až po koniec druhej svetovej vojny. Expozícia dobovo zariadených interiérov pozostáva z troch zariadených miestností, ktoré umožnia spoznať spôsob života šľachty a majetných mešťanov. V bývalej hospodárskej budove sa nachádza štvrtá stála expozícia Duch národa, pozostáva-

Lesný náučný chodník Tajch, Pavlovce

GPS N 49°03'22.78" E 21°27'24.02"

V roku 2008 bol v lesoch pri obci Pavlovce sprístupnený náučný chodník s dvoma trasami. Prvá etapa chodníka sa zameriava na les a jeho funkcie, oboznamuje s genetickou hodnotou semenných zdrojov, približuje problematiku obhospodarovania a zakladania lesov a lesnícku činnosť. Druhá časť náučného chodníka pozostáva z expozície, ktorá názorne dokumentuje jednotlivé kategórie lesa, chránené územia a horniny. Jej súčasťou sú vodné tajchy a informácie o histórii lokality a kameňolome.

Hrad Čičava

GPS N 48°54'51.75" E 21°44'18.20"

Zrúcanina hradu zo 14. storočia sa týči na hrebeni Ondavskej vrchoviny nad obcou Sedliská. Hrad bol strážnou pevnosťou priesmyku Poľská brána a strediskom rozsiahleho panstva, do ktorého patrilo až 60 obcí. V 16. storočí bol sídlom archivu Zemplínskej stolice. V roku 1527 bol kompletne vypálený, následne ho však znovu vybuďovali. Neskôr bol v správe rodu Drughetovcov, ktorí sa zaslúžili o jeho opätovný rozmach. Na krátky čas ho do

državy získal Imrich Thököly, v roku 1704 sa ho zmocnili vojská Františka II. Rákociho. V ich podruží zostal až do roku 1711, kedy ho nechal zbúrať cisársky generál Laucken. Hoci je hrad Čičava dnes už len zrúcaninou, skrývajú sa podľa legend

pod jeho rozvalinami obrovské poklady. Hovorí sa tiež, že na hrade miestni pisári viedli Knihu Iží a luhárov, do ktorej zapisovali všetky možné i nemožné podvody a klamstvá, s akými sa stretli. Keď v okolí Čičavy niekoho pristihnú pri klamstve, vraj mu povedia: „Aj toto by sa malo zaznačiť do Čičavskej knihy!“

Krvavá svadba

Keď si krásna Alžbeta Báthoryová 8. mája 1575 povedala vo Vranove svoje „áno“ s magnátom Františkom Nádašdym, dostala do vena neďaleký hrad Čičava, ktorý od 14. storočia patril jej rodine. Práve na tomto hrade sa konala veľkolepá a honosná svadobná hostina, na ktorej sa údajne zúčastnilo viac ako 4 500 hostí. Hrad stál na 319 metrov vysokej a strmej skale v priesmyku nazývanom Poľská brána a strážil obchodnú cestu. Obklopený malebnou prírodou a zároveň nie tak veľmi na očiach ostrému zraku ľudu, stal sa Alžbetiným obľúbeným sídlom a ako sa neskôr ukázalo, zrejme aj mučiarňou. Chýr o jej záľube v mučení mladých dievčín a hrôzostrašné príbehy o tom, ako sa bez bázne a hany kúpe v ich krvi, aby si zachovala večnú mladosť, šírili sa krajinou a doniesli sa aj do Čičavy. Bolo to v deň, kedy sa pod miestnym kostolníkom

počas bohoslužieb prepadla podlaha a odkryla hrbu kostí v tajných chodbách spájajúcich kostol s hradom. Odvtedy už nikto neostal na pochybách, že Alžbeta sa krvavým radovánkam oddávala aj vo svojom čičavskom sídle. Alžbeta Báthoryová (*7. 8. 1560 - †21. 8. 1614) bola uhorská grófka a najznámejšia masová vrahyňa v slovenských a uhorských dejinách. Legendy hovoria, že sa venovala sadistickým praktikám, pri ktorých sa kúpala v krvi mladých slúžok. Dievčatá vraj páčila horiacimi sviečkami, rozpaleným železom, pichala ich ihlicami, polievala na mraze studenou vodou. Početné sťažnosti viedli k jej zatknutiu v roku 1610. Pochádzala však z mimoriadne váženej šľachtickej rodiny, preto jediným trestom, ktorý jej súd udelil, bolo domáce väzenie na hrade v Čachticiach, kde zostala až do svojej smrti.

Šport & Relax

Letné kúpalisko, Vranov nad Topľou

50-metrový plavecký bazén, dva detské bazény a kompletná vybavenosť pre pohodlný relax v meste.

Lezecká stena Slaňák, Vranov nad Topľou

Od roku 2013 sa z vlastnej umelej steny teší aj toto okresné mesto. Stena má celkovú výmeru 60 m², výšku 7 m, šírku 8 m má osadených 250 úchyto a 4 lezecké línie pre lezcov rôznych úrovní. Nájdete ju v priestoroch miestneho centra voľného času.

www.slanak.sk

Veľká Domaša

Vodná nádrž s rekreačnou oblasťou ponúka množstvo príležitostí na relax a vodné športy.

www.domasacity.sk

Ranč Breziny, Pavlovce

Malý ranč na úpätí Slanských vrchov v blízkosti okresného mesta Vranov nad Topľou ponúka kurzy jazdeckého výcviku, vychádzky do prírody v sedle a so sprievodcom, vozenie v kruhu pre najmenších. Na ranči okrem koníkov nájdete okrem krásnych československých vlčiakov, jazvečíčku Riu, ovečky, mačičku, zajačiky, korely, morčatá, hlodavcov osmákov degu, kačky, holuby, sliepky a morky.

www.rancbreziny.wbl.sk

Ranč Sahiba, Komárany

Jazdecký výcvik v súlade s princípmi horsmanshipu rešpektujúcimi prirodzenú výchovu koní, vychádzky do prírody v sedle, jazdy na koni pre začiatočníkov aj pokročilých.

www.western.wbl.sk

Tradičné podujatia

Vranovské zborové slávnosti

Medzinárodná prehliadka súborov zborového spevu, **jún**

Výstup na 101 hradov a zámkov

Športovo – turistické podujatie spojené s výstupom na hrad Čičava, **október**

Tradičný jarmok

Mestský jarmok s účasťou remeselníkov a bohatým sprievodným programom, **august**

Odomykanie Domaše

Slávnostné otvorenie letnej sezóny za účasti vodníkov a iných rozprávkových kreatúr, **máj**

Majstrovstvá Domaše vo varení guláša

Súťaž pre všetkých amatérskych kulinárov o najchutnejší „guláš“ a Rád zlatej varešky, **júl/ august**

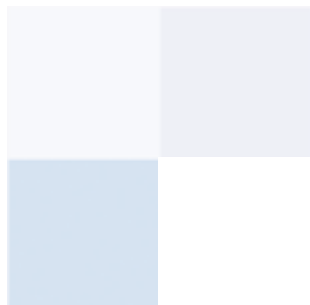
EURÓPSKA ÚNIA

regionálny
operačný
program

PREŠOVSKÝ
SAMOSPRÁVNÝ
KRAJ

Európsky fond regionálneho rozvoja „Investícia do vašej budúcnosti“

Súbor systematických informačných a propagačných materiálov o PSK

Projekt je spolufinancovaný z prostriedkov Európskej únie, Regionálny operačný program, Prioritná os 3 Posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov a infraštruktúra cestovného ruchu, Opatrenie 3.2 Podpora a rozvoj infraštruktúry cestovného ruchu – neinvestičné aktivity v cestovnom ruchu.